

İLKÖĞRETİM KURUMLARI STANDARTLARI

EĞİTİM
DOKÜMANI

Haziran / 2010

İÇİNDEKİLER

İKS' NİN GENEL AMACI

İKS' nin İLKELERİ

İKS TERMINOLOJİSİ

İKS, ÇOCUK HAKLARI ve ÇOCUK DOSTU OKUL

İKS GELİŞTİRME SÜRECİ

İLKÖĞRETİM KURUM TÜRLERİNE GÖRE İKS

İKİLİ VEYA TEKLİ EĞİTİM VEREN İLKÖĞRETİM OKULLARI

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARI (YİBO)

TAŞIMALI EĞİTİM UYGULAMASINA DÂHİL OKULLAR

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF UYGULAMASINA DÂHİL OKULLAR

İKS' de ALANLAR, STANDARTLAR ve ALT STANDARTLARIN

İÇERİĞİ

STANDART ALANI 1: EĞİTİM YÖNETİMİ

STANDART 1.1. STRATEJİK PLANLAMA VE OKUL GELİŞİMİ

STANDART 1.2. OKULDA MESLEKİ GELİŞİM, KATILIM, GİZLİLİK VE
AKADEMİK BAŞARI YÖNETİMİ

STANDART 1.3. YÖNETİMDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE
SİSTEMLERİNİ KULLANMA

STANDART 1.4. OKULA ERİŞİM SAĞLAMA

STANDART 1.5. OKULA DEVAM SAĞLAMA

STANDART ALANI 2: ÖĞRENME ve ÖĞRETİM

STANDART 2.1. SINIF İÇİ ÖĞRENME ve ÖĞRETİM UYGULAMALARI

STANDART 2.2. DERS DIŞI EĞİTSEL ETKİNLİKLER VE MESLEKİ
REHBERLİK

STANDART 2.3. ÖĞRENME ve ÖĞRETİM SÜREÇLERİNDE
OKUL TOPLUM İLİŞKİLERİ

STANDART ALANI 3: DESTEK HİZMETLER (GÜVENLİK, SAĞLIK, BESLENME VE TEMİZLİK)

STANDART 3.1. OKUL FİZİKİ GÜVENLİĞİ ve YİBO PANSİYONLARININ
FİZİKİ UYGUNLUĞU

STANDART 3.2. OKULUN PSİKO-SOSYAL ORTAMI

STANDART 3.3. OKULUN SAĞLIK VE BESLENME HİZMETLERİ

STANDART 3.4. OKULUN TEMİZLİK HİZMETLERİ

ÖRTÜK STANDARTLAR

ÖRTÜK STANDART 1. DEMOKRATİK OKUL İKLİMİ

ÖRTÜK STANDART 2. REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ

ÖRTÜK STANDART 3. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLIK

ÖRTÜK STANDART 4. DEZAVANTAJLI ÇOCUKLAR

İKS KULLANIM AMAÇLARI

İKS' YE DAYALI OKUL GELİŞİMİ

İKS ve ÖZ-DEĞERLENDİRME

İKS' ye DAYALI STRATEJİK PLANLAMA ve OKUL GELİŞİMİ

İKS' de ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME

İKS ÖLÇME-DEĞERLENDİRMEDE VERİ TÜRLERİ, ARAÇLARIN
ÖZELLİKLERİ VE KULLANIMI

OKULDA ÇOCUK ve VELİ ÖRNEKLEMLERİ

DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA SÜRECİ

İKS UYGULAMA SÜRECİ

UYGULAMANIN AMACI KAPSAMI VE İZLENEN YÖNTEM
UYGULAMANIN YÖNETSEL YAPISI
İKS UYGULAMANIN İZLENMESİ

İKS' NİN GENEL AMACI

İlköğretim Kurumları Standartları (İKS) bu kurumlarca verilen eğitim öğretim hizmetlerinin mevcut durumu hakkında kendilerini değerlendirebilmeleri ve okul gelişim çalışmalarına kullanılmak üzere bir temel oluşturabilmek amacıyla hazırlanmıştır. İKS, okulda çocuğa yönelik sunulan her türlü hizmete ilişkin verilerin Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm ilköğretim okulları ile ilçe, il ve merkezi düzeyde MEBBİS dahilinde e-okul destekli bir yazılım aracılığıyla toplanmasını, analiz edilmesini ve değerlendirilmesini sağlayacak bir iç denetim ve öz değerlendirme sistemidir. İKS, okullarımızın belirlenen alanlardaki mevcut durumlarının tespit edilmesi, olması gereken durum ile farkın ortaya konulması ve devamında okullarımızın hedeflenen niteliklere ulaştırılması amacıyla okul, ilçe, il ve merkez, düzeyde gerek duyulan geliştirici faaliyetlere kaynak oluşturabilmesi amacıyla yapılan bir çalışmadır.

Bu çalışmayla ilköğretim kurumlarındaki eğitim ve öğretim sürecine ilişkin olarak rutin aralıklarla yapılacak sürekli izleme ve öz-değerlendirme sonucunda ortaya konacak bulguların okul, ilçe, il ve ülke ölçeğinde yapılacak geliştirme ve iyileştirme çalışmalarına yön vermesi beklenmektedir. İKS, bu yönüyle kontrol ya da teftiş değil, okullar için, öz değerlendirme ile sürekli iyileştirme ve gelişmeye, İlköğretim Genel Müdürlüğü için izleme ve planlamaya imkan verecek bir araç olarak tasarlanmıştır.

MEB ve UNICEF işbirliği ile 2003 yılında ilköğretim okullarında Çocuk Dostu Okul (ÇDO) çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda ilköğretim okulu yönetim ve eğitim personelinde hak tabanlı eğitim kapasitesi geliştirme ve bunu destekleyen okul mekanizmaları kurmaya, bunların destekleyici eğitim ve dokümanlarını sağlamaya ilişkin bir dizi çalışma yürütülmüştür. Yine MEB ve UNICEF' in işbirliği ile ÇDO çalışmalarının çerçeve ve kapasitesi genişletilerek İKS geliştirme sürecine dönüştürülmüştür. Bu kapsamda ÇDO dahilindeki temel unsurlar ile tüm hak tabanlı eğitim anlayışı ve çocuk hakları İKS' ye de yansıtılmıştır.

İKS' nin İLKELERİ

İlköğretim Kurumları Standartları' nın dayandığı ilke ve esasları içerik ve kurumsal olarak şöyle açıklayabiliriz. İlköğretim Kurumları Standartları;

- ★ Çocuk haklarının, çağdaş eğitim ve gelişimsel yaklaşımın uygulamaya yansıtılmasına aracılık eder
- ★ **Temel odağı ve merkezi çocuktur.**
- ★ Toplumsal cinsiyete (biyolojik cinsiyete dayalı farklılıklardan ziyade, toplumun cinsiyete uygun belirlediği roller, statüler, normlar ya da anlayış) eğitimde dezavantajlı çocukların (eğitim hakkından yeterince yararlanmada güçlük yaşayan çocuklar) eğitim ve gelişim hakları ile uygulamalarına duyarlıdır.
- ★ Eğitim sisteminin temel hedefleriyle tutarlıdır.
- ★ MLO ve Planlı Okul Gelişimi, Öğrenci Merkezli Eğitim, Okulda Performans Yönetimi, Öğretmen Yeterlikleri ve Okul Temelli Mesleki gelişim, TKY çalışmalarını kapsar ve çocuk odaklı olarak bütünleştirir.

- ★ MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü' nün görev kapsamındaki kurum tiplerine ve hizmet türlerine yöneliktir ve ilköğretim kurumlarının görev, yetki ve sorumluluklarıyla örtüşür.
- ★ İlköğretim kurumlarının, **çocuğun sağlıklı gelişimi ve eğitimini sağlamadaki yeterliliklerinin geliştirilmesini** temel alır.
- ★ İlköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, yönetim ve destek uygulamalarının gelişimi için, yerel, bölgesel farklılıkların ötesinde, ulaşılacak hedef ve sonuçlar açısından bir taban ve temel sunar.
- ★ Okula çocuktan doğru bakarak, eğitim hizmeti talebi ve arzı arasında bütünleştirici bir katalizördür.
- ★ İlköğretim kurumları için **öz-değerlendirmeye dayalı olarak bir ihtiyaçları belirleme, kaynakları yönlendirme, planlama, izleme ve geliştirme temelinde kullanılacak bir araçtır.**
- ★ Hizmetler, süreçler, yöntemler ve bunların çıktılarını; çocukların eğitimlerine, gelişimlerine ve yaşamlarına olan destek ve katkıları oranında anlamlı olan araçlar olarak ele alır.

İlköğretim Kurumları Standartlarının içeriğinde sıklıkla karşılaşılabileceği gibi; öğrenci için “çocuk” öznesini kullanılmaktadır. Çünkü standartlar açısından “çocukluk” öğrencinin temel gerçeğidir. “Öğrenci” kavramı, kurumsal işleyişin kuralları ve akışı içinde, algısal olarak bazen, çağrıştırdığı genellemelerle ilköğretim çağı çocukların, doğalarının temel özelliklerini gözden uzak tutabildiği gözlenmektedir. Oysa **öğrencilik, çocuğun sosyal rollerinden (sadece) biridir. Okullar açısından öğrencilik; çocuğun var oluşunun tek tanımlayıcısı olmamalıdır.**

İlköğretim Kurumları Standartlarında, öğrenciden bahsederken, “çocuk” öznesi kullanılmaktadır.

İKS TERMİNOLOJİSİ

Standart Alanı:

Standart alanları, ilköğretim kurumlarındaki temel hizmet süreçlerine göre, ilişkili ve kategorik standart gruplarını ifade eder. Yani; 1. alandaki beş standart, konu ve içeriksel ilişkiler olarak “Eğitim Yönetimi” Alanı’ nı oluşturmaktadırlar. Aynı şekilde 2. alanda okul öğrenme ve öğretim unsurlarının üç boyutuyla ilgili, üç standart da “Öğrenme ve Öğretim” Alanı’ nı, 3. alandaki okulun fiziksel güvenlik, uygunluk, psikososyal ortam, sağlık, beslenme ve temizlik hizmetleriyle ilgili dört standart ise “Destek Hizmetleri” alanını oluşturmaktadır.

Standart:

İlköğretim kurumları hizmet ve uygulamalarının, alanları, süreçleri ve sonuçları itibarıyla MEB politikalarına, çocuk haklarına ve çocuğun yüksek yararına uygunluğunu, minimum düzeyde değerlendirmeye, sağlamaya, ve geliştirmeye yönelik beklenen hedefler, durumlar veya temel ölçütlerdir.

Bunlar aşağıda içeriğin, alanlara göre verildiği her üç tabloda da soldaki sütunda görülmektedir. Buna göre; ilköğretim kurumları standartlarında, alanlara göre;

- ★ Eğitim Yönetimi’nde beş,
- ★ Öğrenme ve Öğretim’de üç,

★ Destek Hizmetlerde dört, olmak üzere toplam 12 standart bulunmaktadır.

Alt Standart:

Alt standartların her biri, ilköğretim kurumunun özdeğerlendirmesi için standarda temel girdi sağlayacak kurumsal faaliyetlerin çıktılarını, standardın işlevselliğinin performansını, tematik olarak okul aktörleri (yönetici, öğretmen, çocuk, veli) açısından algılanması öngörülen durum ve etkilerini, tanımlayan, gözlenebilen ve doğrulanabilen, operasyonel öğelerdir.

Her bir alt standart, ait olduğu standarda bağlı olarak, bu standardın okuldaki geçerliliği ile ilgili beklenen veya hedeflenen bir süreci veya sonucu tanımlar. Örneğin;

“Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.”

alt standart ifadesi hedeflenen bir sonucu bildirirken,

“Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda sürdürür.”

alt standart ifadesi okulda var olması, işlemesi beklenen bir süreci açıklamaktadır. Her alt standart temelde eylemsel bir öğedir. Çünkü nitelikli bir okul için temel olan; yani MEB tarafından veya ilköğretim kurumları standartlarını geliştiren uygulamacılar ve uzmanlarca temel olarak alınan belirli uygulama konuları ile ilişkilidir. Bu nedenle de her bir alt standardın, okuldaki ilgili uygulamalarına ilişkin çıktılar, aynı zamanda standardın okul için geçerliliğinin kanıtları, bundan dolayı da özdeğerlendirmeye girdi sağlayan verilerdir.

İKS’ de üç standart alanındaki 12 standart, 43 alt standart içermektedir.

Örtük Standart:

İKS’de kategorik alanlar ve standartlar dışında, alt standartların belli bir temaya göre ilişkilendirilerek çaprazlama gruplandırılmasıyla elde edilen ve kategorik listede görünmeyen standartları ifade eder. İKS’ deki üç alandan bazı alt standartlar çaprazlama olarak gruplandığında; demokratik okul iklimi, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, okulun toplumsal cinsiyete duyarlılığı ve okulda dezavantajlı çocukların eğitimi konularında, ayrı birer standart oluşturabilmektedir. Örtük standartlar olarak belirtilen bu standartların içeriksel olarak oluşturduğu bütünlük, bu bütünlükle ilgili kavramsal temel ve yaklaşımlar, bu bölümün sonunda açıklanmaktadır.

Mevcut Durum Girdileri:

Yukarıda açıklandığı gibi alt standartlar, dayandığı temel yaklaşım ve önermelere göre okulların mevcut işleyişi dâhilinde olan belli uygulamalar ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmeye göre öz-değerlendirmede kurumsal olarak; mevcut durum girdileri ve performans göstergeleri olmak üzere iki veri türü bulunmaktadır. Bunlardan mevcut durum girdileri; alt standartla ilgili okul uygulamalarının ve kurumsal faaliyetlerin belgelerini, kayıtlarını ya da sayılarını içeren çeşitli bilgilerdir. Bunlar ait veya ilgili olduğu alt standart açısından, okulun kendi özdeğerlendirmesi için mevcut durumun kanıtlarıdır.

Performans Göstergeleri:

Performans Göstergeleri, alt standartla ilgili okul uygulamaları ve faaliyetlerin, mevcutta var olmasının yanı sıra, işlevsel olarak yürütüldüğünü ve çıktıları itibarıyla belli bir performans ortaya konduğunu kanıtlayan, uygulama göstergeleridir. Bunlar, mevcut durum girdileri kapsamındaki niceliksel verilerden elde edilmektedir.

Algılanan Kalite Göstergeleri:

İlköğretim okullarının sunduğu hizmetlerden ve bunların sonuçlarından yararlananlar ve çalışanların, belirlenmiş ölçütlere göre, alt standartlara ilişkin okul süreçleri ve ortamı hakkındaki algılarının niteliksel düzeyini ifade eder.

Okul Aktörleri:

İlköğretim okullarında hizmet sunan ve/veya bu hizmetlerin doğrudan yararlanıcısı olan; okul yöneticilerimiz, öğretmenlerimiz, çocuklarımız ve velilerimizdir.

İKS, ÇOCUK HAKLARI ve ÇOCUK DOSTU OKUL

Okullar Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)' nin yaşama yansıtılmasında en temel ve önemli yapılarıdır. Bu yansıtma hem eğitim uygulamalarında ÇHS' yi dikkate almak, hem eğitim süreçlerinde bireylere kazandıracığı anlayış temeli ile ÇHS ve insan haklarının toplumda yaygınlaşmasını ve yaşama yansıtılmasına katkıda bulunmayı içerir.

- Okulda çocuk haklarına saygı ile temel olarak,
- ★ Çocuklara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesini
  - ★ Çocuğun yaşama ve gelişme hakkının tanınması
  - ★ Çocuğun güvenliğinin korunması
  - ★ Çocuğun görüşlerine hem yaşlıları hem de yetişkinler tarafından saygı gösterilmesi
  - ★ Çocuğun yaşamında şiddetin hiçbir biçimde var olmaması
- anlaşılmaktadır (MEB & UNICEF: Çocuk Dostu Okul Kılavuzu, 2003).

Bu hakların okul ortamlarında ve eğitim süreçlerinde yaşanan gerçekler haline gelmesi için MEB ve UNICEF işbirliği ile 2003 yılında ilköğretim okullarında Çocuk Dostu Okul çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda ilköğretim okulu yönetim ve eğitim personelinde hak tabanlı eğitim kapasitesi geliştirme ve bunu destekleyen okul mekanizmaları kurmaya, bunların destekleyici eğitim ve dokümanlarını sağlamaya ilişkin bir dizi çalışma yürütülmüştür. Yine MEB ve UNICEF' in işbirliği ile ÇDO çalışmalarının çerçeve ve kapasitesi genişletilerek İKS geliştirme sürecine dönüştürülmüştür. Bu kapsamda ÇDO anlayışının;

- ★ Tüm çocukları içerecek biçimde katılımcı,
  - ★ Çocuklar üzerinde eğitsel olarak etkili,
  - ★ Cinsiyete duyarlı,
  - ★ Çocuklar için aileler ve toplumla ilgili,
- olarak temel özellikleri, haklara saygılı eğitim anlayışı ve çocuk hakları İKS' ye de yansıtılmıştır.

İKS GELİŞTİRME SÜRECİ

İKS' nin oluşturulması çalışmaları Kasım 2007-Aralık 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ancak bu çalışma tek başına yürütülen bir çalışma olmayıp, bu alanda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geçmiş yıllarda gerçekleştirilen birçok çalışmanın sonuçlarını da kapsayacak ve bunları bütünleştirecek biçimde yürütülmüştür. Bu kapsamda yararlanılan başlıca çalışmalar şunlardır;

- MLO ve Planlı Okul Gelişimi çalışmaları
- Öğrenci Merkezli Eğitim çalışmaları
- Öğretmen Yeterlikleri, Okul Temelli Mesleki Gelişim ve Okulda Performans Yönetimi çalışmaları

- Toplam kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite Ödülü çalışmaları
- Çocuk Dostu Okul çalışmaları

Çalışma İGM, UNİCEF ve EDUSER Danışmanlık temsilcileri ve uzmanlarından oluşan bir Teknik Çalışma Grubu tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın ilk aşamasında, yukarıda adı geçen çalışmalarda kaydedilen gelişmelerin bu çalışmaya aktarılması amacıyla, bu çalışmaların yürütüldüğü Bakanlığımız birimlerinden ilgili uzmanların görevlendirilmesiyle bir Çekirdek Uzman Grup kurulmuştur. Bu grupta;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'ndan ilköğretim okulları ile ilgili bir uzman
- Personel Genel Müdürlüğü'nden bir uzman,
- Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'nden iki uzman,
- Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Bilgi-İşlem Dairesinden bir uzman
- Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'ndan dört uzman,
- Ankara'da ÇDO çalışmalarına katılmış bir öğretmen,
- Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ÇDO çalışmaları yürüten okullarla ilgili bir İlköğretim Müfettişi

görev yapmıştır. Teknik Çalışma Grubu ve Çekirdek Uzman Grup birlikte ilk İKS kapsamını, çerçevesini, ilkelerini ve taslağını ortaya koymuştur. Daha sonra bu ilk taslak Nisan 2008'de bu alanda uzmanlığı olan bir grup ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve akademisyenle değerlendirilerek ilkesel ve içeriksel düzenlemeler yapılmıştır. Bu çalışmadan sonra Temmuz 2009' a kadar uygulamanın içinde olan sayıları toplam 400'ün üzerinde; okul yöneticileri, öğretmenler (rehber öğretmenler dâhil), ilköğretim müfettişleri ile bir dizi çalıştaylar yapılarak taslak olgunlaştırılarak son biçimini almıştır. Sürece ayrıca, yapılan çalıştay ve odak grup çalışmaları yoluyla 44 veli ve çocuğun da katılımı da sağlanmıştır.

Bu süreç içinde paralel olarak üniversiteden ilgili akademisyenlerden bir Ölçme Değerlendirme Ekibi kurularak, İKS Yazılımı ve araçları da geliştirilmiş ve İKS ile kurgulanan değerlendirme sistemi birbirine entegre edilmiştir. Bu çalışmanın akabinde oluşturulan İKS Yazılımının e-Okul destekli olarak MEBBİS' de işleyebilmesi için, gerekli programın yazılımı ve diğer teknik ve idari düzenlemeler için EĞİTEK ile işbirliği yapılmıştır.

İLKÖĞRETİM KURUM TÜRLERİNE GÖRE İKS

İKS' de bazı alt standartlar ve bazı mevcut durum, performans ya da rubrik girdileri farklı okul türleri açısından, bu türlerin özelliklerine göre değerlendirme içi veya dışı tutulmuştur. İKS' yi ikili veya tekli eğitim veren okullar, YİBO, taşınmalı eğitim veren ve birleştirilmiş sınıf uygulayan okullar açısından alt standart ve girdi düzeyinde farklılıklar içermektedir.

İKİLİ VEYA TEKLİ EĞİTİM VEREN İLKÖĞRETİM OKULLARI

Sabahçı, öğlenci olarak tabir edilen, gün içinde ikili ya da tam gün tekli eğitim veren il, ilçe veya bağlı yerleşim merkezlerindeki ilköğretim okulları, İKS'de;

- YİBO ya özgü alt standartlar hariç diğer tüm alt standartlardan,
- Alt standartlardaki mevcut durum ve performans girdilerinin de taşınmalı ve birleştirilmiş sınıf uygulamasındaki okullara özgü olanları hariç, diğer tüm girdilerden, kendilerini değerlendirmeye tabi tutacaklardır.

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARI (YİBO)

Yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO), mevzuatındaki (Yatılı İlköğretim Bölge İlkokulları Yönetmeliği, Madde:1); "çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup, birbirine yakın birkaç

köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yatılı, pansiyonlu bölge okulları açılır” hükmüne göre; kırsal kesimde okulu bulunmayan, köy ve köy altı yerleşim alanlarındaki çocuklara ilköğretim olanak ve hizmetlerini sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Bu amaca bağlı olarak da 06-14 yaş grubu çocuklara yatılı eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır. Bu hizmetin ve çocukların özellikleri gereği de çocuklar açısından ele alınması gereken özel durumları söz konusudur.

YİBO modeli, Devletin temel ve zorunlu eğitimi kırsal bölgelerdeki çocuklara ulaştırabilmesinin bir yolu olarak yapılandırılmıştır. Ancak, modelin özelliği gereği hizmet verdiği çocuklar, yaşamlarının en çok ihtiyaç duydukları bir dönemde, ebeveyn bakımı ve korumasından uzak kalmaktadır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UNICEF arasındaki işbirliği ile geliştirilip, 2005 - 2008 yılları arasında AB desteği ile uygulanmış olan “Türkiye’de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma ve Adalet Projesi” dâhilinde gerçekleştirilen, “Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartların Geliştirilmesi” çalışmasının kapsamında; öğretim yılı boyunca ailelerinden uzakta, resmi kurum bakımı ve gözetiminde bulunan YİBO’ daki çocuklar da yer almıştır. Çalışmada yönetici, öğretmenler ve destek personel olarak üç tür personel gruplarıyla yürütülen çalıştaylar ile YİBO’ dan çocuklarla gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin analizine göre, araştırma ekibi aşağıdaki görüşleri ortaya koymuştur:

- ★ YİBO’ da “bakım” ile ilgili roller, çalışanların asıl görevleri dışındaki faaliyetler olarak algılanmakta ve bu yüzden bakım, eğitim hizmetinin gölgesinde kalmaktadır. Ancak çocukların gelişimleri bütünsel bir süreçtir ve bakım hizmetlerinin, çocuklara ailelerinden, evlerinden uzakta verilen eğitimin zorunlu bir sonucu olarak ele alınma gerekliliği bulunmaktadır.
- ★ Bu açıdan YİBO’ da eğitim hizmetleri ile birlikte bakım hizmetlerine de daha fazla önem verilmesi, bu açıdan da çocukların yüksek yararı doğrultusunda yeni önlemler ve süreçlerde farkındalık geliştirmeye daha fazla eğilinmesi, bu boyuttaki boşlukların, ÇHS taahhütleri doğrultusunda giderilmesi gerekmektedir.

Genel Müdürlüğümüz YİBO ile ilgili yürüttüğü iyileştirme çalışmaları kapsamında elde ettiği veriler, sonuçlar ile bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuçları birlikte değerlendirerek YİBO için bakım temelinde özel alt standartlar geliştirip standartlara dâhil etmeyi kararlaştırmıştır. Yönetim, öğrenme-öğretim ve destek hizmetlerinin; güvenlik, psikososyal ortam, sağlık, beslenme ve temizlik olarak tüm standartları YİBO dâhil tüm okullar için temel ve ortaktır. Ancak destek hizmetlerinde yer alan, YİBO ile ilgili;

- ★ Fiziksel güvenliği ve uygunluğu ile ilgili “3.1” Standardının,
  - 3.1.5. YİBO Pansiyon Mekânlarının Güvenliği
  - 3.1.6. YİBO’ da Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu
- ★ Sağlık ve beslenme hizmetleriyle ilgili “3.3” standardının;
  - 3.3.3. YİBO’ da Ara Öğün Beslenme Uygulamaları
- ★ Temizlik ve kişisel bakım hizmetleriyle ilgili “3.4” standardının;
  - 3.4.3. Yatakhanelerin Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği
  - 3.4.4. YİBO’ da Banyoların sağlığa uygunluğu ve temizliği
  - 3.4.5 YİBO’ da Kişisel Temizlik ve Bakım Uygulamaları

konularında, altı özgün alt standart, bizzat YİBO’ dan gelen yöneticiler ve öğretmenler tarafından geliştirilmiş, bir veli ve çocuk grubu ile teyit edilmiştir.

- Ayrıca aşağıdaki örneklerde olduğu gibi;
- Velilerin Okul Yönetimine Katılımı Alt Standardının;
    - Okul bazında veli toplantılarına, velilerin en az yarısının (%50) katılımı (*YİBO için değerlendirme dışı*)
    - Sınıf/Şube bazında yapılan veli toplantı sıklığı (*YİBO için değerlendirme dışı*) girdileri,
  - Okulda Sağlık Hizmetleri Alt Standardının; “YİBO’ da yıl içinde revirde yatan çocuk sayısı” mevcut durum girdisi,
  - Okul Beslenme Hizmetleri Alt Standardının; “YİBO ve taşınmalı okullarda öğle yemeklerinde refakat eden nöbetçi öğretmenin bulunması” mevcut durum girdisi,
- alt standartların içeriksel özelliklerine göre de girdilerde YİBO’ na özgü düzenlemeler yapılmıştır.

TAŞIMALI EĞİTİM UYGULAMASINA DÂHİL OKULLAR

İlköğretim okulu bulunmayan, çeşitli nedenlerle eğitim-öğretime kapalı, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerin, taşıma merkezi ilköğretim okullarına günü birlik taşınarak kaliteli eğitim-öğretim görmelerinin sağlamak amacıyla taşımali ilköğretim uygulaması yapılmaktadır.

Taşımali eğitim uygulaması kapsamındaki okullar, İKS dahilinde; YİBO' na özgü alt standartlar hariç diğeri tüm alt standartlardan kendilerini öz-değerlendirmeye tabi tutacaklardır.

Ancak öz-değerlendirme için tanımlanan;

- Okul Öğrenci Servis Araçları Hizmetleri Alt Standardının “her serviste görevli bir rehberin varlığı” gibi taşımali eğitim kapsamındaki okulların hariç tutulacağı,
- Okul Beslenme Hizmetleri Alt Standardının “öğle yemeklerinde refakat eden nöbetçi öğretmenin bulunması” gibi taşımali eğitim kapsamındaki okullara özgü mevcut durum veya performans girdileri bulunmaktadır. Bunlar öz-değerlendirme verilerinin toplanacağı yazılımda okulları yönlendirecek biçimde yerleştirilmiştir.

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF UYGULAMASINA DÂHİL OKULLAR

Bilindiği gibi, birleştirilmiş sınıf uygulaması, çoğunlukla “kırsal kesimlerde öğrenci azlığı nedeniyle birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle bir öğretmen tarafından yetiştirilmesine” denmektedir.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasında yer alan okullar, İKS dahilinde YİBO' na özgü alt standartlar hariç diğeri tüm alt standartlardan kendilerini öz-değerlendirmeye tabi tutacaklardır.

Ancak öz-değerlendirme için tanımlanan;

- Okul Gelişimi Alt Standardının OGYE kurulması, stratejik plan yapılması,
- Çocukların Okul Yönetimine Katılımı Alt Standardının “öğretmenler kurulunda öğrenci temsilcisinin varlığı”,
- Sosyal, Sanatsal, Kültürel, Sportif Etkinlikler Alt Standardının “her okulda en az 1 kız, 1 erkek spor takımının varlığı”,
- Eğitim-Öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardının “çok amaçlı salon, spor salonu, satranç odası, veli-öğretmen görüşme odası gibi B grubu mekânların bulunması, gibi birleştirilmiş sınıf uygulaması kapsamındaki okulların hariç tutulacağı,
- Eğitim-Öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardında;
  - Fen ve teknoloji laboratuvarı yerine fen ve teknoloji dolabı,
  - Kütüphane yerine kitaplık

olması gibi birleştirilmiş sınıf uygulaması kapsamındaki okullara özgü mevcut durum veya performans girdileri bulunmaktadır. Bunlar öz-değerlendirme verilerinin toplanacağı yazılımda okulları yönlendirecek biçimde yerleştirilmiştir.

Ayrıca birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okulda, eğitim-öğretim mekânlarından B grubu mekânların (bkz. 2.2.3. alt standart) kullanımı, BT sınıfı ve spor salonunun çevre sakinleri tarafından kullanımı gibi girdiler bulunmuyorsa okul, bu konuları kendi öz-değerlendirmesine dâhil etmeyecektir.

İKS' de ALANLAR, STANDARTLAR ve ALT STANDARTLARIN İÇERİĞİ

Her standart ve onu oluşturan alt standartlar MEB' in amaç, hedef ve stratejik gelişim yaklaşımlarını içeren yönlendirici kaynaklarına ve uygulamacıların öneri ve değerlendirmelerine dayalı olarak ortaya çıkan anlayış, yaklaşımlar ve bu yaklaşımların önermelerine dayalıdır. Aşağıda alanlara ve standartlarına göre verilen alt standartların açıklamaları bunları ifade etmektedir. Tüm alanların standartları ve alt standartları, Alan başlıkları altındaki tablolarda toplu olarak verilmektedir.

STANDART ALANI 1: EĞİTİM YÖNETİMİ

Eğitim Yönetimi alanına giren 5 standartta 14 alt standart yer almaktadır. Bu alan; stratejik planlama, mesleki gelişim, kararlara katılım, özel bilgilerin korunması, akademik başarı, e-okulun kullanımı, okula erişim ve devam konularından oluşmaktadır. Bunlar “Eğitim Yönetimi” Alanının kapsamı açısından doğal olarak okul düzeyinde yapılandırılmıştır. Bu alanın standart ve alt standartları aşağıdaki tabloda toplu olarak görülmektedir.

Standart Alanı 1: EĞİTİM YÖNETİMİ			
Standart		Alt Standart	
1.1	Okulda etkili bir yönetimin sağlanmasına yönelik stratejik planlama uygulamaları gerçekleştirilir.	1.1.1	Okulda, etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.
1.2	Okul, personelin mesleki gelişimlerini destekleyecek, paydaşların katılımını sağlayacak, özel bilgilerin gizliliğini koruyacak ve çocukların akademik başarısını sağlayacak şekilde yönetilir.	1.2.1	Personel, mesleki yeterliklerini belirlemeye ilişkin öz değerlendirmelerine ek olarak meslektaş, yönetici, çocuk ve veli görüşlerinden yararlanır.
		1.2.2	Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda sürdürür.
		1.2.3	Öğretmenlerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		1.2.4	Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüşlerini, eleştirisi ve açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadırlar.
		1.2.5	Velilerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
		1.2.6	Okula yeni gelen çocuklara, velilerine ve okul çalışanlarına tanıtım ve bilgilendirme (oryantasyon) faaliyetleri yapılır.
		1.2.7	Okul yönetimi çocukları ve okul personelini motive edici çalışmalar yapar.
		1.2.8	Okulda çocukların, velilerin ve personelin özel bilgilerinin hizmete ve/veya kişiye özel gizliliği korunur.
		1.2.9	Okul, çocuğun potansiyeli doğrultusunda akademik başarısını geliştirmesi için uygun süreçleri planlar, uygular ve değerlendirir.
1.3	Okul yönetim süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanır.	1.3.1	Okul, eğitim-öğretim ve yönetim süreçlerinde e-okul sistem'ini etkili kullanır.
1.4	Okulun kayıt kabul alanındaki 6-14 yaş grubu tüm çocukların eğitime koşulsuz erişimleri sağlanır.	1.4.1	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı 6-14 yaş arası tüm çocukları kaydeder.
		1.4.2	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olmayan 6-14 yaş arası kız ve erkek tüm çocukları kaydeder.
1.5	Okula kayıtlı tüm çocukların eğitime devamları sağlanır.	1.5.1	Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.

- Eğitim Yönetimi Alanı, okul bazında;
- ★ Okulun gelişimini ve bunun için etkili stratejik planlamayı,
  - ★ Okul çalışanlarının mesleki gelişimini,
  - ★ Temel okul aktörleri olarak öğretmenlerin, çocukların ve velilerin okul yönetimine katılımını,
  - ★ Okul aktörlerinin okula uyum, bağlılık, motivasyonlarının artırılmasını ve mahremiyet haklarının korunmasını,
  - ★ Çocukların akademik başarıları gelişimlerinin etkili şekilde yönetilmesini,
  - ★ Bir yönetim aracı olarak E-Okul sisteminin etkin kullanımını,
  - ★ Okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların erişim ve devamlarının sağlanmasını
- temel almıştır. Bu kapsamda yer alan standart ve alt standartların içeriksel özellikleri aşağıda açıklanmaktadır.

**STANDART 1.1. STRATEJİK PLANLAMA VE OKUL GELİŞİMİ:
Okulda etkili bir yönetimin sağlanmasına yönelik stratejik planlama uygulamaları gerçekleştirilir.**

“Son yıllardaki hızlı değişim ve bunun getirdiği sorunlara çözüm üretme sürecinde stratejik planlamanın adı son dönemde sıklıkla duyulmaya başlandı. Özü itibariyle işletme biliminin çatısı altında incelenen ve bir stratejik yönetim aracı olan bu yaklaşımın Türkiye’de kamu kuruluşlarında uygulanması için yasal zemin oluşturulmuş bulunmaktadır. Stratejik planlama, 2003 yılından bu yana bazı kamu kurum ve kuruluşlarında pilot olarak uygulanmaya başlanmış, 2010 yılına kadar tüm kamu kurum ve kuruluşlarında uygulamaya geçilmesi öngörülmektedir” (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2007).

Mevzuatına göre stratejik plan; kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren bir plan olarak tanımlanmaktadır. Tüm resmi kurumlar gibi ilköğretim okulları için de stratejik planlama, 5018 sayılı Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu’ nun (2003), 9 uncu maddesi hükmü gereği devamında ise 2010 yılı 14 sayılı Genelge ile de ilçe, okul ve kurumlar düzeyinde zorunlu hale getirilmiştir. Okulun tüm yönetim unsurlarını etkileyen bu uygulama, ilköğretim kurumları standartlarında, önemine binaen bir standart olarak yer almakta ve ilişkili alt standart aşağıda açıklanmaktadır.

Alt Standart 1.1.1. Okul Gelişimi: Okulda, etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.

Bir ilköğretim okulu, vizyonuna, misyonuna, amaçlarına göre ve bunlara uygun stratejilerle planlı biçimde yönetilmelidir. Stratejik planlama, tüm kamu kurumları gibi okullar için, toplumsal politikaların uygulamaya yansıtılması, kaynakların etkili, verimli kullanılması, işbirliği ve eşgüdümü gerçekleştirme, hesap verebilme ve sorumlulukları yerine getirmede etkili bir araçtır.

Okul Gelişimi Alt Standardı; Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planlama Uygulama Yönergesi’ ne göre; öncelikle beş yıllık periyotları kapsayan okul stratejik planında ve yıllık uygulama planlarında; eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesi, için okulun mevcut ve gelecekte hedeflenen durum açısından, ihtiyaç duyulan bilgileri sistematik veriler haline getirilmesini öngörmektedir. Bundan sonra okul, topladığı sistematik bilgilere ve bunların analizine dayalı olarak mevcut durum gerçeklerine göre, açık, ulaşılabilir, ölçülebilir biçimde stratejik amaçları ve hedeflerini belirlemelidir. Stratejik Plandaki hedefler ve uygulamalar okuldaki farklı ihtiyaçları olan tüm çocukları karşılayabilmelidir. Stratejik amaçlarının ve hedeflerinin gerçekleşme durumunu, öznel yorumlar yerine okul, planı uygulama süreci içinde topladığı nesnel verilere dayalı olarak değerlendirmeli ve bunların sonuçlarını yeni planlama için girdi olarak kullanabilmelidir.

Alt standart asli olarak, okul stratejik planlama uygulamalarının okulda, sadece bir mevzuat görevinin yerine getirilmesi için değil, okulun gelişimi için etkili bir araç olarak ele alınıp uygulanmasını hedeflemektedir. Bu açıdan stratejik planlamada okulun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatları ve tehditleri dikkate alınarak var olan veriler ışığında mevcut kaynakların etkili kullanılması sağlanmalıdır. Stratejik planlama aşamasında eğitim hizmetinin diğer paydaşlarının da katılımı sağlanarak paydaşların okuldan beklentileri belirlenmeli, planlama ve uygulama; paylaşım, süreklilik ve esneklik esaslarına uygun yürütülmelidir.

Uygulama Temelleri

- Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;
- TKY ve okul gelişimi konusunda kapasitesi yeterli ve çocuk, veli ve ilgili yakın çevre paydaşlarının katılımı sağlanmış bir OGYE oluşturması ve yönergesine göre aktif olarak işletebilmesi,
  - Okulun mevcut durumuna ilişkin bilgileri toplayarak analiz etmesi, tüm tarafların görüşlerine göre sorunların, çözüm önerilerini belirlemesi ve bunlara dayalı olarak okulun gelişime, iyileştirmeye açık konuları ile gelişim hedefleri ve stratejilerini belirlemesi,
  - Hedeflere göre çeşitli iyileştirme çalışmaları ve ilgili projelerin, stratejik planda eğitim-öğretim yılı bazında belirlenmiş hedeflere göre yürütmesi,
  - Stratejik plan çalışmalarını izleyip değerlendirerek raporlaması ve bunların sonuçlarını yeni planlama için girdi olarak kullanması, gerekmektedir.

STANDART 1.2. OKULDA MESLEKİ GELİŞİM, KATILIM, GİZLİLİK VE AKADEMİK BAŞARI YÖNETİMİ:

Okul, personelin mesleki gelişimlerini destekleyecek, paydaşların katılımını sağlayacak, özel bilgilerin gizliliğini koruyacak ve çocukların akademik başarısını sağlayacak şekilde yönetilir.

“Eğitim Yönetimi Alanı” bu bağlamda kurumsal etkililik için, yönetme anlayışı, tutumları ve bunların hem çocuk ve veliler hem de personel olarak okul sakinlerine yansımaları açısından, okul yönetiminin;

- ★ Personelin mesleki gelişimlerinin katılımcı değerlendirmelere dayalı olarak geliştirilmesi,
- ★ Öğretmen, çocuk ve velinin okul yönetimine ve kararlara katılımı,
- ★ Uyum, motivasyon, özel bilgi mahremiyeti, akademik başarının geliştirilmesi ve bilgi sistemi araçlarından yararlanması,
- ★ Okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların okula kaydedilerek devamlarının sağlanması, uygulamalarını ve bunların okulun görevlerini yerine getirme ve gelişimi açısından sonuçlarını kapsamaktadır.

Etkili bir okul yönetimi için; ilköğretim kurumları yöneticilerinden İlköğretim Genel Müdürlüğü olarak temel beklentimiz; çağımızın bilgi iletişim, yeni teknolojik, kültürel ve bilimsel olgular, öğrenen örgüt ve kalite hareketleri karşısında; daha yenilikçi ve aktif roller üstlenmeleri, bu oluşumların okula yansıtılmasına liderlik etmeleridir. Bu standardın alt standartları aşağıda açıklanmaktadır.

Alt Standart 1.2.1. Personelin Mesleki Gelişimini Değerlendirme: Personel, mesleki yeterliklerini belirlemeye ilişkin öz değerlendirmelerine ek olarak meslektaş, yönetici, çocuk ve veli görüşlerinden yararlanır.

İlköğretim Kurumları Standartları kapsamındaki mesleki gelişimle ilgili alt standartlarda, Bakanlığımızın Kasım-2006 tarihli 2590 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe giren öğretmen genel yeterlikleri ve 25 Temmuz 2008 tarihli Makam onayı ile yürürlüğe giren özel alan yeterlikleri ile bu yeterlikleri sağlamaya yönelik geliştirilen ve pilot çalışmalarla okullara uyarlanan Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli temel alınmıştır.

Buna göre alt standart, personelin mesleki gelişiminin değerlendirilmesinde;

- Yöneticiler ve tüm öğretmenler dâhil okul personelinin, okulun amaçları ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilme açısından mesleki gelişimlerini değerlendirmek için, demokratik ve katılımcı bir tutumla, hem meslektaşlarının, müfettişlerin hem de hizmet verilen hedef kitlenin, yani çocukların ve velilerin görüş ve değerlendirmelerini almalarını,
  - Bu görüş ve değerlendirmeleri objektif şekilde yorumlayıp, özdeğerlendirmelerine yansıtarak kişisel mesleki gelişim planlamaları için bir kanıt tabanı olarak kullanmalarını,
  - Okulda, eğitim personelinin mesleki gelişimini değerlendirme çalışmalarının, personelin mesleki gelişimine katkı sağlamasını,
- kapsamaktadır.

Uygulama Temelleri

- Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;
- Personelin mesleki gelişiminin değerlendirilmesinde, hem meslektaşların hem de hizmet verilen hedef kitlenin, yani çocukların ve velilerin görüş ve değerlendirmelerini de alması,
  - Bu görüş ve değerlendirmelerin objektif şekilde yorumlanıp, öz-değerlendirmelere yansıtılması ve personelin kişisel mesleki gelişim planlamaları için bir kanıt tabanı olarak kullanılmasını sağlaması,
- gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.2. Mesleki gelişim Etkinlikleri: Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda sürdürür.

Bakanlığımızın okul temelli mesleki gelişim konusunda yürüttüğü çalışmaların yaklaşım, ilke ve araçları bu standart için temel alınan kaynaklardan biridir. Bu doğrultuda hem okul yöneticilerinin hem de öğretmenlerin katılımcı bir şekilde yapacakları öz-değerlendirmelerine dayalı olarak mesleki gelişimlerini planlayarak sürdürmeleri beklenmektedir.

Standartta göre diğer okul personeli gibi öğretmenlerin mesleki gelişiminin, çeşitli kaynaklarla değerlendirmelere dayalı olarak kişisel gelişim planları çerçevesinde sağlanması gerekir. Bu nedenlerle ilköğretim kurumları standartları, okul personelinin mesleki gelişimlerini de kapsamaktadır. Standartlara genel olarak bakıldığında aslında, tümünün uygulamalara yansımalarının temel değişkenlerinden birinin, okul personelinin mesleki nitelik ve gelişimleri olduğu görülecektir.

Uygulama Temelleri

- Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;
- Personelin mesleki gelişiminin değerlendirilmesine dayalı mesleki gelişim planlarında mesleki gelişim hedeflerinin, eğitim-öğretim uygulamaları ve çocukların eğitim ve gelişim ihtiyaçları da dikkate alınarak net ve açık şekilde belirlenmesi,
  - Personelin mesleki gelişim hedeflerinin değerlendirilerek ihtiyaçlara göre, onların ve görüş ve önerilerinin de alınarak okul mesleki gelişim ve hizmet içi eğitim çalışmalarının düzenlenmesi,
  - Mesleki gelişim planlamalarının ve ulaşılan hedeflerin, gerçekleşen faaliyetlere ve belirlenen plan dönemlerine göre değerlendirilerek, bu bilgilerin yeni planlamalarda girdi olarak ele alınması,
- gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.3. Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı: Öğretmenlerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.

Okulun yönetim temeli; yönetsel, teknik-uzmanlık ve denetsel alanlardaki yetki yapılarının yeterlilik temelinde ve uyumlu işleyişine dayanır. Çağdaş eğitim kurumlarında bu farklı yetki türlerinin demokratik bir ortamda, birlikte uyum içinde işlemesi için katılımcı yönetim yaklaşımları önem taşımaktadır. Öğretmenlerin okul yönetimine katılımı, hem kurumsal açıdan uzmanlık yetkisinin dengeli dağılımı hem de sosyal açıdan, bir okul sakini olarak hak kullanımını anlamında ele alınmıştır.

Bu alt standardın geliştirme sürecinde yer alan uygulamacılar, ilköğretim kurumları için, bu konuya özellikle önem vermişlerdir. Öğretmenlerin okulda yönetime katılımında; öğretmenler kurulu gibi mevcut mekanizmaların etkili işletilmesi ve bu katılımın geliştirilmesinde yenilikçi uygulama örneklerinin ortaya çıkması, aynı zamanda okul yönetimlerinin etkiliği ile de yakından ilgilidir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okuldaki kurul, komisyon ve yönetsel kararların alındığı toplantılara öğretmenlerin yeterli ve düzenli katılımlarını sağlaması,
- Kararların katılımcıların olabildiğince geniş mutabakatı ile alınması ve bu uygulamaların öğretmenlerin okul yönetimine katılımları ve okul gelişimi açısından yararlarının ortaya konması,
- Okulda öğretmenler için katılım olanaklarının artırılması, gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.4. Çocukların Okul Yönetimine Katılımı: Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüş ve eleştirilerini açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.

Eğitim gördüğü okulun kendi sorunları, talepleri ve görüşlerini almadığı veya olsa da değerli bulup ciddiye almadığı çocuk ve genç, çeşitli vesilelerle okulla karşı karşıya kalacaktır. Dersler, sınıf etkinlikleri, okuldaki eğitim uygulamaları çocukların dışında, katılımları düşünülmeden planlanıyor, düzenleniyor ve çocuklar sadece bunların nesnesi haline getiriliyorsa eğer; eğitimin ve okulların, kendi varlık nedenlerinden uzaklaşması kaçınılmaz olur. Okulda gelişim düzeylerine uygun olarak kendi sorunlarıyla ilgili söz ve yetki sahibi olan öğrenci, çocuk; kendi öğrenme süreçlerine ve okuluna, bunun bir uzantısı olarak da, yetişkinlikte toplumsal sorumluluklarına aktif şekilde sahip çıkacaktır.

Okul personeli, çocukların söylediklerine ve taleplerine değer vermeli ve onların gördükleri eğitimin şekli ve okulun onlara sağladığı hizmetler hakkındaki eleştirilerini dinlemeye ve ciddiye almaya hazır olmalıdırlar. Öğrenci temsilciliği, öğrenci meclisi, ilgili toplantılar, geri bildirim şekilleri veya diğer iletişim yolları gibi, çocukların korkusuzca kendi duyguları hakkında serbest ve açık bir şekilde konuşabilecekleri çeşitli mekanizmalar, demokratik usullerle ve yönetimi etkileyebilecek biçimde yürütülmelidir. Bunlar; sınıf temsilciliği, okul öğrenci meclisi olarak doğrudan çocuk temsiliyeti yapıları ile öğretmenler kurulu, şube öğretmenler ve okul aile birliği genel kurulu, rehberlik yürütme komisyonunda gibi okulun idari kurul ve komisyonlarında öğrenci temsilcilerinin yer almasıdır. Ayrıca çocukların görüş, talep, sorunlarını ve önerilerini bildirebilecekleri dilek kutularıdır. Bu tür mekanizmaların faaliyetleri, çocukların katılım uygulamalarının kayıtları, bu uygulamaların değerlendirme ve kararlara yansıtılma sonuçlarına ilişkin kayıtlar olmalıdır. Okulda, görüşlerini paylaşmaları ve tartışmaları ve de kendilerini etkileyen eylemler hakkında bilinçli kararlar almaları için çocuk grupları teşvik edilmelidir. Okul personeli, bu konuda çocuklara yardımcı olup desteklemelidir. Daha küçük yaştaki veya engelli, dezavantajlı çocuklar gibi, katılım açısından daha az yeterli olan çocuklara da görüşlerini ve taleplerini ifade edebilmeleri için özel dikkat ve destek gösterilmelidir. Gerektiğinde çocukların, ifşa edilmeden güven içinde şikâyet, eleştiri, istek ve görüşlerini iletebilecekleri ve bunların gereğinin yapıldığı bir okul uygulaması var olmalıdır.

Çocukların okul yönetimine katılımı konusu, ilköğretim kurumları standartlarının geliştirilmesi sürecine katılan öğretmenler, yöneticiler, uzmanlar, müfettişler, Bakanlık personeli ve çocuklarla veliler olarak tüm katılımcılarca, yukarıda toplumsal ve bireysel olarak açıklanan anlayışa dayanarak önemli bulunmuştur.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Öğrenci meclisi ve öğrenci temsilciliği ve diğer idari kurul ve komisyonları ile çocukların talepleri, eleştirisi ve görüşlerini almaya yönelik dilek kutusu mekanizmalarının aktif ve etkin olarak işletilmesi,
- Bu mekanizmalarda alınan kararların, okul yönetimi tarafından uygulanması
- Bunların sonuçları hakkında çocuklara geribildirim verilmesi ve okul gelişimi açısından yararlarının ortaya konması,
- Okulda çocuklar için yönetime katılım olanaklarının artırılması, gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.5. Velilerin Okul Yönetimine Katılımı: Velilerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.

Çocuklar ailelerinin yaşamında en önemli varlıklardır ve okulun da temel varlık nedenidir. Aynı zamanda okullar, birer vatandaş olarak çocuklar ve ailelerinin devlet ile ilişkilerindeki en önemli unsurlardan biridir. Etkili ve başarılı okullar, bu konularının farkında olarak buldukları çevrenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına özgü, uygun yollar ve stratejiler ile aileler ve velilerle ilişkilerini ve işbirliklerini organize ederler. Okul, aileyi güçlendirerek ve yönetim süreçlerine katarak aslında çocuğu desteklemiş olur.

Velinin kararlara katılımı için okuldaki en temel mekanizma, Okul Aile Birliği'dir. Okul Aile Birliği'nin amaçlarına ve kurallarına uygun işletilmesi, velilerin katılımının sağlanmasında önemli bir katalizördür. Aile ve veli katılımı kavramı, temelde okulu mali olarak desteklemek değildir. Mali destek sadece bir araçtır ve esas olan ailelerin, velilerin okulu sorunları ve başarıları ile sahiplenmeleridir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminde temel olarak;

- İşlevsel bir Okul Aile Birliğinin oluşturulması, Birliğin düzenli, şeffaf ve işlevsel olarak çalışma sürekliliğinin sağlanması, toplantılarda velilerin görüş ve önerilerini serbestçe bildirmelerinin,
- Okul-veli sözleşmelerinin amacına uygun şekilde yapılıp izlenmesinin,
- OGYE, ŞÖK, gibi okul yönetim ve planlama yapılarında veli temsilcisinin bulunması ve velilerin görüşlerinin bu yapıların kararlarına yansımalarının,
- Veli toplantılarının sadece, tek yönlü iletişimle öğretmenlerin, çocukların durumu ve okulun beklentilerini iletmek amaçlı olmayıp velilerin okulla ilgili konularda, görüş ve değerlendirmelerini, taleplerini de ilk elden iletebilmelerinin,
- Okulun adı geçen temsil yapılarının tüm velilerin eşit katılımına açık olması ve bu katılımlar için çok yönlü çabaların sürdürülmesinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.6. Oryantasyon Etkinlikleri: Okula yeni gelen çocuklara, velilerine ve okul çalışanlarına tanıtım ve bilgilendirme (oryantasyon) faaliyetleri yapılır.

Oryantasyon; sözcük olarak "yönelme; çevre şartlarına uydurma veya uyma, alışma, yeni bir çevreye veya duruma alışma, alıştırma anlamındadır. oryantasyon etkinlikleri; eğitimde genel anlamda, öğrencilere okul fiziki özellikleri ve olanaklar, eğitim programları ve faaliyetleri ile okul ve yakın çevre olanakları olarak okulu tanıtmaya, öğrencilerin okula uyum sağlamalarıyla ilgili uygulamalara yöneliktir. İlköğretim Kurumları Standartlarında oryantasyon etkinlikleri çocukları, okul çalışanlarını ve velileri kapsar. Okuldaki oryantasyon uygulamaları, yüzeysel bir tanıtımın ötesinde temel olarak; çocukların, velilerin, okul paydaşlarının, öğretmenlerin, ve diğer okul çalışanlarının birbirlerini rol, görev ve sosyal olarak tanımalarını, gerekli olduğunda hangi konuda kiminle iletişim kuracaklarını bilmelerinin sağlanmasını, çocukların okul ortamına ve uygulamalarına adapte olmalarını, okul sakinleri ve paydaşlarında okula aidiyet duygusu geliştirmelerinin desteklenmesini amaçlamalıdır.

Alt standart, okulda göreve yeni başlama veya okulda başlayacak yeni uygulamalar, değişimler için, öğretmenlere ve diğer çalışanlara yönelik oryantasyon uygulamalarını da gerektirmektedir. Bu kapsamda bu tür faaliyetler; yeterliliklerine uygun sınıf ve çalışmalarda görevlendirme, danışmanlık ve deneyim paylaşımı sağlama gibi bir takım mesleki ve idari düzenlemeleri de içermelidir. Bu şekildeki uygulamalarla öğretmenlerin, okulda başarılı ve verimli olmaları için gereken uyum, özgüven ve okula bağlılık geliştirmelerine imkân tanınabilecektir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul aktörlerine ve onların okula uyumuyla ilgili ihtiyaçlarına göre oluşturulmuş okula özgü oryantasyon programlarının hazırlanmasının ve bunların değişimlere göre geliştirilmesinin,
- Bu programlara okula yeni gelen veya okulda oluşan yeni bir durumla karşı karşıya kalan tüm çocukların, velilerin ve okul personelinin katılımının,
- Okul oryantasyon çalışmalarında bilgi iletişim ve basılı doküman olanaklarından da yararlanılmasının sağlanmasının gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.7. Çocuklara ve Okul Personeline Yönelik Motivasyon Artırıcı çalışmalar: Okul yönetimi çocukları ve okul personelinin motive edici çalışmalar yapar.

Öğrenen, gelişen ve onu bu süreçte destekleyen olarak öğrenci ve öğretmen eğitimin ayrılmaz temel aktörleridir. Bu iki tarafın da motivasyonunun belirleyicisi, temelde okul yönetimidir. Okul yönetimleri hem çocukların hem öğretmenlerin hem de diğer personelinin motivasyonlarını desteklemek, bunun için olumlu bir okul ortamı oluşturmak durumundadır.

Bu nedenle alt standarda göre okul yönetimlerinin; hem çocukların ilköğretim sürecinde motivasyonlarını canlı tutup geliştirecek hem de öğretmenlerin ve okul destek personelinin iş doyumunu, çocukların gelişimi ve okulun amaçlarına odaklanmaları sağlayacak, destekleyici bir okul ortamı oluşturabilmelidirler.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- Çocukları gelişim ve öğrenmeye yöneltecek destekleyici ve güçlendirici eğitim ortamlarını, ve bu ortamda öğrenmeyi öğrenci için anlamlı ve değerli kılacak bir okul ikliminin oluşumunu desteklemesi,
- Öğrencilerin ve okul personelinin değerini tanıması, çabalarını ödüllendirmesi, başarılarını takdir etmesi ve özgüvenlerini güçlendirmesi,
- Bunları yaparken eşitlikçi, adil ve objektif davranması,
- Okulda yaratıcı ve yenilikçi çalışmaları desteklemesi,
- Okul sakinlerinin psikososyal ihtiyaçlarına duyarlı olması,
- Sorunlarını çözüme okul sakinlerine yardım etmesi,
- Öğretmenler ve okuldaki diğer çalışanlar arasında iletişim, eşgüdüm ve işbirliği sağlanması, gerekmektedir.

Alt Standart 1.2.8. Özel Bilgilerin Gizliliği: Okulda çocukların, velilerin ve personelin özel bilgilerinin hizmete ve/veya kişiye özel gizliliği korunur.

Özel Bilgilerin Gizliliği Alt Standardı; felsefi olarak “mahremiyet” kavramına, hukuki olarak “özel hayatın gizliliği” ilkesine ve toplumsal olarak “Bireysel Mahremiyet Hakkı”na dayanır. Bu temelde mahremiyet bireysel açıdan, sosyal ortamlarda bireyin kendisinin veya birey adına hareket edenlerin, bireye ait özel bilgileri, kimle, nasıl, ne zaman ve hangi ölçüde paylaşacağını belirlemedeki yetki ve inisiyatifi ifade

etmektedir. Bireyin mahremiyet hakkının kurumsal olarak desteklenmesi; başkalarının müdahalelerinden korunma kadar, gelişimini sürdürürken özel yaşamını yaşamasına da yardım etme yükümlülüğünü de içerir.

Bahsedilen hukuki içerikle mahremiyet kavramı, eğitim düzleminde birlikte yorumlandığında; mahremiyet hakkı, hem çocukların, velilerin ve personelin özel ve aile hayatları, saygınlıkları ile fiziki ve ahlâki bütünlüklerinin korunması, hem de onların kişiliklerini geliştirme ve başkalarıyla ilişki, iletişim kurma özgürlüklerinin desteklenmesini, böylelikle de toplumsal yaşamda etkinliklerini sürdürme inisiyatiflerini muhafaza etmelerini içermektedir.

Bir çocuğun yaşamında mahremiyetin ve özel bilgilerin gizliliğinin neyi kapsadığı; kültürlere göre değişiklik gösterebilir. Ancak, bir çocuğun mahremiyetine hürmet edilmeyen yerler çoğunlukla, çocuğun yetişkinlerin veya toplumsal yapıların nesnesi olarak görüldüğü ve kendi hakları bulunan bir birey olarak görülmediği bir kültürü yansıtmaktadır. Bu standart açısından beklenen; ilköğretim okullarımızın bunun tam tersi bir kültürü yansıtmaması, yani çocukları kişisel hakları olan özgün bireyler olarak ele almalarıdır. Okul yönetimleri kişiler ve hizmetler açısından özel ve kişisel bilgilerin kullanım ve korunmasında, çocukların ve diğer okul çalışanlarının mahremiyet ve kişilik haklarını gözetmekle yükümlüdür. Bu sadece ilgili kuralların ve prosedürlerin uygulamalarının yönetilmesi meselesi değildir. Bunun yanı sıra asıl mesele; okulda bu hakların korunup kollanacağı hak tabanlı kurumsal yaşam alanlarının, görevlilerin ve tüm okul üyelerinin duyarlılıklarının tesis edilebilmesidir.

Özel Bilgilerin Gizliliği Alt Standardı, standartların gelişim sürecine katılan tüm eğitimciler tarafından demokratik ve barışçıl bir okulun oluşturulmasında önemli bulunarak, standartlara dâhil edilmiştir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Haklara ve sorumluluklara ilişkin yaptığı bilgilendirmelerde kişilik ve mahremiyet hakları konusunda da çocuklara, ailelere ve personele temel bilgi ve farkındalık kazandırması,
- Mahremiyete girilmesinin, özel bilgilerin kullanımının gerektiği, durumlarda; okul yönetimince, buna ilişkin süreçler ve kuralların, okul personeli, çocuklar ve velileri için açık bir şekilde tanımlanmış ve ilan edilmiş olması,
- Çocukların, ailelerin ve personelin bu süreç ve kurallar ile dayandığı haklar, ilkeler ve uygulanmaları konularında bilinçlendirilmeleri,
- Okulda çocukların, ailelerin, personelin gerek hizmetler gerekse kişisel kapsamdaki özel bilgilerinin gizliliğinin korunması için okul yönetimince tanımlanmış süreç ve kurallara göre, bilgi güvenliğini sağlayıcı önlemlerin işlevsel biçimde uygulanıyor ve izleniyor olması,
- Okulda kişiye ve hizmete özel bilgilerin gizliliğinin korunmasına ilişkin, okulun gerçeklerine dayalı kuralların ve bunların uygulanma işlemlerinin, çocukların, ailelerin ve personelin görüş ve taleplerini alıp katılımlarını sağlayarak belirlemesi ve uygulaması gereklidir.

Alt Standart 1.2.9. Çocuğun Akademik Başarısı: Okul, çocuğun potansiyeli doğrultusunda akademik başarısını geliştirmesi için uygun süreçleri planlar, uygular ve değerlendirir.

Akademik başarı kavramı, eğitim alanındaki uzmanlar ve uygulamacılarca “okul ortamında belirli bir ders ya da akademik programlardan bireyin ne derece yararlandığının bir ölçüsü ya da göstergesi olarak ele alınmakta, okul başarısı ise “bir akademik programdaki derslerden öğrencinin aldığı notların ya da puanlarının ortalaması olarak düşünülmektedir. Çağdaş eğitim yaklaşımları dikkate alındığında akademik başarıyla ilgili alt standart açısından, çocuğun sınavla değerlendirilmesinden elde edilmiş not veya herhangi bir puanın, akademik başarının bir göstergesi olabilmesi, çocuğun zihinsel performansıyla eşdeğer ve sınırlı değildir. Not veya puan; eğitim programının hedef ve kazanımları ile çocuğun özelliklerine göre, onun öğrenme düzeyi, bilişsel, duyuşsal, sosyal, duygusal ve psikomotor kazanımlarının bütünü olarak içerdiği anlam kapsamında önemlidir ve bir göstergedir. Öğretmen ve

dolayısıyla okul, verilen her notun bu unsurlara göre anlamlandırma ve açıklamasını öncelikle çocuğa (çünkü notun sahibi ve öncül tarafı çocuktur) sonra da diğer ilgililere yapabilmelidir.

Akademik başarı sadece sınıf öğretim uygulamalarının (edilgence) beklenen bir ürünü olarak değil, çocuğun özelliklerine ve gerçeklerine göre yönetilecek bir süreç olarak ele alınmalıdır. Akademik başarı, İlköğretim Kurumları Standartlarının ikinci alanı olan Öğrenme ve Öğretim’ de yer alan; “2.1.6. Ölçme ve Değerlendirme” Alt Standardı ile ilişkilidir. Ölçme ve Değerlendirme Alt Standardı okulda başarının kapsamının; sadece sınavlar ve ders notları ile sınırlanmayıp, bunların yanı sıra, çocukların bireysel kapasitelerine ve program kazanımlarına göre genişletilmesine odaklanmaktadır. Akademik başarı ile ilgili alt standart ise okul yönetiminin, bu kapsamın ve potansiyelin gerçekleştiği ortam ve süreçleri yönetip geliştirmesine, bunların sonucunda çocukların ileriki yıllardaki eğitim ve yaşantılarını etkileyen bir unsur olarak akademik başarı çıktısını elde etme biçimlerine odaklanmaktadır. Bu alt standart açısından; çocuğun hedefleri doğrultusunda akademik başarısının geliştirilmesi sürecinin planlanması, planın uygulanması ve değerlendirilmesi; akademik başarıyı etkileyen tüm bireysel ve toplumsal unsurların birlikte ele alınmasıyla mümkündür. Dikkat edileceği gibi standart, çocuk açısından bireysel, okul açısından süreç odaklı bir yaklaşım öngörmektedir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- Okulda sınıflarda uygulanan ölçme-değerlendirme uygulamalarının, öğretim programlarında öngörülen standartlarda ve nitelikte olabilmesi için, gerekli niteliksel izleme sürecini planlaması ve bu planın hedeflenen nitelikleri sağlayacak biçimde uygulanmasını takip etmesi
  - Uygulamalarda kullanılan yöntemlerin çocukların yaş, gelişim ve eğitsel özelliklerine uygunluğunu kontrol etmesi,
  - Çocuklara süreçte performansları hakkında geribildirimler, proje, performans görevlerini gerçekleştirme sürecinde onların öğrenmelerine yol göstererek, ürün seçki dosyalarının amacına uygun oluşturulması ve kullanılması ile yetersizlikleri telafi etme olanakları verilerek, sürecin öğrenmeye de hizmet etmesini sağlaması,
  - Planlama ile uygulamanın tutarlılığını ve sonuçlarını değerlendirmesi,
  - Okul notları, SBS sonuçları, mezun öğrencilerin üst eğitim kurumlarındaki başarıları gibi verileri, bu planlama, uygulama süreçlerinin etkisi açısından ele alarak değerlendirmesi,
  - Akademik başarısızlığın nedenlerinin araştırılması ve bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını temin etmesi,
- gerekmektedir.

STANDART 1.3. YÖNETİMDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE SİSTEMLERİNİ KULLANMA: Okul yönetim süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanır.

Bilgi teknolojilerinin örgütlerde yaygın kullanımıyla birlikte, örgütün merkezi ya da yerel olması, otorite ve kontrol mekanizması, alınan kararlar vb. örgüt yapısında değişik boyutlarda yeni oluşumlar sağlanmıştır. Bilgiye dayalı değişim örgütün girdi ve çıktısını sıkı bir şekilde denetlerken kendi oto kontrolünü gerçekleştirmekte ve örgütlerde doğrudan iletişime olanak sağladığı için iletişim olumsuzluklarını da ortadan kaldırmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın MEBSİS projesiyle kurum ve personel bilgilerinin yönetimi için kurmuş olduğu yapının, okul ve öğrenci bilgileri için de sağlanabilmesi amacıyla e-okul projesi başlatılmıştır. e-okul projesi ile yaklaşık 33 bin resmi okuldaki yaklaşık 15 milyon öğrencinin bilgileri merkezi bir veritabanında T.C. Kimlik Numarası esas alınmak suretiyle kaydedilmekte; öğrenciler okul, sınıf ve şubelerine göre bu sistemde tutulacak, ilk kayıt işleminden mezuniyete kadar nakil, devamsızlık, not, sınıf geçme, karne, disiplin gibi işlemleri, sistem tarafından yapılmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından sunulan servis aracılığıyla öğrenci nüfus bilgileri e-okul sistemine aktarılmıştır. İstatistik

tutulması, öğrenci başarısının izlenmesi, merkezi sınav planlaması, sınav başvurusu, norm kadro tespiti, ücretsiz ders kitabı dağıtımı vb. konularda, öğrenci bilgisine ihtiyaç duyulduğunda, bu sistemden üretilecek verilerden yararlanılabilecek ve öğrenci ile ilgili her türlü bilgi toplama ihtiyacı minimum düzeye indirilecektir.

Alt Standart 1.3.1. E-Okul Kullanımı: Okul eğitim-öğretim ve yönetim süreçlerinde e-okul sistemini etkili kullanır.

E-okul projesinin amaçladığı en temel kazanım; okulların yönetim ve otomasyon işlerinin yürütülmesine yardımcı olmaktır. E-okul sisteminin etkili kullanımı, okulların da etkinliğini artıracak ve uygulamaların kanıt tabanlı olması yönünde zengin ve işlevsel veriler sağlayacaktır. İKS’ da özellikle; ilköğretime erişim ve devamın sağlanması, çocukların akademik, gelişim ve kişisel bilgileri ile okulun ortamına ve koşullarına ilişkin bilgilerin işleme ve değerlendirilmesine yönelik ya da bunlara dayalı standartlar, e-okul sisteminin etkili kullanımını gerektirir. İKS Yazılımı, MEBBİS Sistemi üzerinden e-Okul veri tabanı desteği ile işleyecektir. Okullar tarafından işlenen verilerin güncel ve güvenilir olması ilköğretim kurumları için geliştirilen standartların amacına ulaşmasında büyük önem taşımaktadır. Burada önemli olan verilerin güncelliği, güncel verilerden okul düzeyinde raporlamanın alınması ve bu verilere bağlı olarak sorunlara çözümler geliştirilmesidir. İKS açısından e-Okul’un etkili kullanımı önemlidir. Bu nedenlerle okullarımızın bu sistemi amacına uygun şekilde ve amaçlanan düzeyde kullanabilmeleri, bu alt standardı geliştiren uygulamacılar tarafından, okulun nitelikleri açısından bir ölçüt olarak kabul edilmiştir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Yöneticilerin okul yönetim süreçleri, öğretmenlerin eğitim-öğretim uygulamalarıyla ilgili bilgileri doğru ve güncel olarak düzenli girmesi,
- Veri girişi ve kullanımı konusunda uygun yetkilendirmelerin yapılması,
- E-okulun kullanımı hakkında çocukların, velilerin ve personelin bilgilendirilmesi ve erişim sıkıntısı yaşayan okul sakinlerine teknolojik ve bilgi olarak destek olunması,
- E-okul bilgilerini ve raporlarını analiz edip yorumlayarak okulun durumunun değerlendirilmesi, eğitimi ve öğretim ve yönetim sürecinin geliştirilmesinde yararlanılması, gerekmektedir.

STANDART 1.4. OKULA ERİŞİM SAĞLAMA:

Okulun kayıt kabul alanındaki 6–14 yaş grubu tüm çocukların eğitime koşulsuz erişimleri sağlanır.

Türkiye, son yıllardaki yoğun çalışmalara ve elde edilen önemli gelişmelere rağmen ilköğretimde %100 okullaşmayı henüz sağlayamamıştır. MEB 2009 verilerine göre, ilköğretimde net okullaşma oranı % 99,06’dır. Bu veriler, çağ nüfusunun % 0,94’ ünün halen eğitim sistemi dışında olduğunu ortaya koymaktadır.

İlköğretimde net okullaşma oranı erkeklerde % 99,28; kızlarda ise % 98,73’dür. Aradaki fark % 0,55’dir. Ülkemizin %100 okullaşma hedefi ve bu verilere göre hala, okullaşmada %1’inin okullaşmadığı görülmektedir.

İlköğretim okulları, ülkemizin tüm vatandaşlarına zorunlu temel eğitim verme görevlerinin doğal bir uzantısı olarak yasalarca, kayıt kabul alanlarında bulunan nüfusa kayıtlı olan ve olmayan tüm çocukları kaydetme ve okula devamlarını sağlamakla yükümlü kılınmışlardır. Bu nedenle İlköğretim Kurumları Standartlarında; okulun kayıt kabul alanındaki 6-14 yaş grubundaki nüfusa kayıtlı olan ve olmayan kız, erkek tüm çocukların okula kayıt edilmeleri ve okula devamlarının sağlanması, temel bir standart olarak yer almıştır. Standardın “koşulsuz erişim” ifadesindeki “koşulsuzluk”, çocuklarla ilgili hiçbir koşul ya da durumun, onların okula erişimlerinin karşısında bir gerekçe olamayacağını vurgulamaktadır. Bu koşulsuzluk, kurumun hizmet süreçlerindeki resmi prosedür ve kuralların aksi

durumu değil, çocukların engellerinin aşılması ve ilgili yasal süreçlerin işletilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.”

Zorunlu ilköğretim uygulaması açısından temel eğitim çağındaki nüfusa kayıtlı olsun veya olmasın tüm çocukların okula erişimlerinin sağlanması, tüm ilköğretim kurumlarının temel bir görevidir. Standart bu anlayışla oluşturulmuştur. Ülkemizde bu konudaki mevcut gerçeklik içinde, standart açısından; nüfusa kayıtlı olan çocuklar ile nüfusa kayıtlı olmayan çocukların temel eğitime erişimlerinin iki alt standart olarak ayrı ele alınması, sürece katılan tüm eğitimciler tarafından önerilmiştir.

Alt Standart 1.4.1. Nüfusa Kayıtlı Olan ve Okulun Kayıt Kabul Alanındaki 6-14 Yaş Grubu Tüm Çocukların Tespiti ve Kayıt Edilmesi: Okul kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı 6-14 yaş arası tüm çocukları kaydeder.

Bakanlığımız, son yıllarda bu yolda önemli ilerlemeler kaydederek ilköğretimde okullulaşmayı %99,06'lara ulaştırmakla birlikte, hala okullulaşma oranını yüzde 100'e çıkarma amacına ne yazık ki erişememiştir. e-Okul sistemi ile Adres Kayıt Sisteminin (AKS) ilişkilendirilmesiyle, okulun kayıt kabul alanındaki 6-14 yaş grubu, nüfusa kayıtlı olan tüm çocukların tespiti çok kolaylaşmıştır. Artık bu bilgi e-Okul Sisteminden doğrudan alınabilecek bilgiler arasındadır. AKS ve e-Okul Sistemlerinin 2009 itibarıyla karşılaştırmalarına göre 49.980 erkek, 89.711'i kız olarak toplam 139.691 çocuk ilköğretime kaydolmamış, erişememiş görünmektedir. Verilen sayılar açısından, okula kaydolmayanların %64'ünü kızlar oluşturmaktadır. Bu durum, son yıllardaki çalışmalarla giderek azalsa da okula erişimde hala toplumsal cinsiyet sorununa işaret etmektedir.

Okulların erişim konusundaki nihai hedef ve görevlerinden en önemlisi, öğrenci kabul sınırları içinde yaşayan zorunlu eğitim çağındaki, engelliler dâhil, erkek ve kız çocukların tamamının okula kayıt edilmesidir. YİBO' lar ve taşınmalı eğitim uygulamasındaki okullarda okulun öğrenci kabul sınırları, ildeki düzenlemeler doğrultusunda yıllara göre değişebileceğinden, bu tür okullar bu konuda gerektiğinde her yıl çalışmalarını bu duruma göre düzenlemeli ve kayıt olanlar ve olmayanlar okul yönetimince takip edilmelidir. Okul, zorunlu eğitim çağında ve nüfusa kaydı olup okula kayıt olmamış çocukların okula kayıt olmama nedenlerini araştırarak veri tabanına tam olarak işlemelidir. Bu konuda, çocukların kayıt olmama nedenlerine ilişkin araştırma ve incelemelerin yapıp bilgilerin e-Okul Sistemine güncel olarak girilmesi gerekmektedir. Böylece kayıt konusundaki sorunların ilk elden tespiti ve hem merkezi hem de yerel düzeyde önlemlerin alınması mümkün olabilecektir.

Taşınmalı eğitim uygulaması yapan okulların da, bölgelerindeki okullardan 6. sınıfa devam etmek üzere gelecek çocuklara ilişkin bilgileri (sayı, devam, özel durumlar, vb) hem eğitim ortamında gerekli olabilecek düzenlemeler hem de çocukların okula erişim ve devamlarını sağlama açısından en az bir dönem öncesi edinmeleri gerekli planlamaları yapmaları beklenmektedir.

Alt standart, okulun öğrenci kabul sınırları içindeki, zorunlu eğitim çağındaki okula kayıtlı olmayan çocukların tamamının, okula kazandırılması için, tespit ettiği okula kayıt olmama nedenlerine göre farklı stratejiler geliştirmesini ve uygulamasını öngörmektedir. Örneğin; geleneksel nedenlerle okula gönderilmeyen kızlar ile sosyoekonomik yetersizlikten dolayı okula gönderilemeyen çocuklar için, bu çocukların ve ailelerinin durumlarına, buldukları şartlara özgü farklı stratejiler geliştirilip uygulanabilir. Çünkü çocuğun okula erişimini engelleyen bu iki farklı nedene bağlı olarak aileleri ikna yöntemleri, harekete geçirilip işbirliği yapılacak kişiler ve bunların özellikleri, sağlanacak destekler farklılaşacaktır. Bu çabaların bir uzantısı olarak alt standart ayrıca, geliştirilen ve uygulanan stratejilerin sonucunda, okula kayıtlı olmayan çocukların ne kadarının kaydolduğuna ilişkin bilgilerin verilmesini de gerektirmektedir. Bu bilgi, okulun doğru ve güncel veri girmesi ile e-Okul Sistemi kapsamında alınabilecektir.

Nüfusa Kayıtlı Olan ve Okulun Kayıt Kabul Alanındaki 6-14 Yaş Grubu Tüm Çocukların Tespiti ve Kayıt Edilmesi Alt standardı bahsedilen bu görüşler ve açıklamalarda doğrultusunda oluşturulmuştur.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminde temel olarak;

- Okula kayıt olmamış çocukların belirlenerek okula kayıt olmama nedenlerinin araştırılarak E-Okul Sistemindeki veri tabanına tam ve güncel olarak işlenmesi,
- Okula kayıt olmamış çocuklar için, belirlenen kayıt olmama nedenlerine göre farklı stratejiler geliştirilmesini ve bunların çocukları okula kazandırmada etkili şekilde uygulanması,
- Uygulanan stratejilerin sonucunda, okula kayıtlı olmayan çocukların ne kadarının kaydolduğunun takip edilerek buna ilişkin bilgilerin sisteme girilmesi,
- YİBO' lar ve taşınmalı eğitim uygulamasındaki okullarda ildeki okulun öğrenci kabul sınırlarına ilişkin değişimlere göre çalışmalarını düzenlemesi, taşınmalı eğitim uygulaması yapan okulların da, bölgelerindeki okullardan 6. sınıfa devam etmek üzere gelecek çocuklara ilişkin bilgilerin, en az bir dönem öncesi edinilerek gerekli planlamaların yapılması ve 6. sınıfa transferlerde bir kayıp olup olmadığının kontrol edilmesi, gerekmektedir.

Alt Standart 1.4.2. Nüfusa Kayıtlı Olmayan ve Okulun Kayıt Kabul Alanındaki 6-14 Yaş Grubu Tüm Çocukların Tespiti ve Kayıt Edilmesi: Okul kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olmayan 6-14 yaş arası kız ve erkek tüm çocukları kaydeder.

Ülkemizde, en temel vatandaşlık hakkı olan nüfusa kayıtlı olmada ne yazık ki; hala sorun yaşayan çocuklar vardır. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından yapılan 2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na göre beş yaş altındaki çocukların % 6,3' ünün nüfus kaydı bulunmamaktadır. Bu da yılda 1.292.698 canlı doğumdan yaklaşık olarak 80.000 çocuğun nüfusa kaydının bulunmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum, çocukların bugünkü ve gelecekteki yaşamlarında vatandaşlık haklarından yoksun kalmalarına neden olmaktadır. Bu konuda okullar, sorunun aşılmasında önemli noktalardan biridir.

Türkiye'de okula erişimdeki temel sorunlardan biri, Adres Kayıt Sistemine (AKS) ve okula hiç kaydolmamışların tespitinde yaşanan güçlüklerdir. Eğer çocuk okula kaydolmuş, ancak nüfusa kaydolmamışsa; 25/4/2006 tarih ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na göre "okul müdürleri; okula kayıt için başvuran çocuklardan nüfusa kayıtlı olmayanların beyana dayalı kimlikleri ile baba, ana, vasi veya kayyumlarının kimliklerini ve adreslerini o yerin nüfus müdürlüğüne bildirmekle görevlidirler. Ancak tüm çabalara rağmen, e-Okul Sistemi ve AKS dışında kalan ve okula kaydolmayan çocukların yerel düzeydeki tespitlerinde, istatistikî verilerin sınırlı olduğu noktalarda, okulların doğrudan çevre araştırması ve gözlem gibi yöntemler kullanması hala gereklidir.

İlköğretime erişim zorluğu yaşayanların büyük bölümünü dezavantajlı gruplar oluşturmaktadır. İlköğretime erişim konusunda çeşitli kaynaklardan elde edilen veriler ve göstergeler incelenirken, kız çocuklar, çalışan çocuklar, engelliler gibi dezavantajlı gruplara özel duyarlılık göstermekte yarar vardır. Birçok istatistikî veride, bu tür dezavantajlı gruplara ilişkin bilgi yer almamaktadır. Bu konuda yerel düzeyde yapılacak bilgi toplama çalışmaları ile gözlem önem kazanır.

Okula erişim açısından ilköğretim kurumlarının karşılaşılabilecekleri bir diğer çocuk grubu da sığınmacı, ilticacı ve mülteci çocuklardır. Ülkemizin uluslar arası sözleşmelere ve bunlardan kaynaklanan taahhütlerine göre, ilköğretim kurumları buldukları kayıt kabul alanında varsa, temel eğitim çağında olan sığınmacı, ilticacı, mülteci statüsündeki çocuklara da hizmet vermek durumundadırlar. Aileleri belli bazı illere yerleştirilen, ailesi olmadığında ise devlet koruması altına alınan bu çocuklar ilköğretim okullarına ücretsiz devam edebilmektedirler. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği kayıtlarına göre mülteci ve sığınmacı çocukları arasında okula devam oranı % 26 olarak tespit edilmiş olup, okula devam oranını arttırmak için bilinçlendirme kampanyaları devam etmektedir.

Nüfusa Kayıtlı Olmayan ve Okulun Kayıt Kabul Alanındaki 6-14 Yaş Grubu Tüm Çocukların Tespiti ve Kayıt Edilmesi Alt Standardı, yukarıda açıklanan toplumsal sorun ve durumlara dayalı olarak, bakanlığımızın ilköğretimde tam okullaşma hedefi doğrultusunda oluşturulmuştur.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okula kayıt için başvuranlardan veya gözlemlerinden nüfusa kaydı olmadığı belirlenen çocukların, beyana dayalı kimlikleri ile baba, ana, vasi veya kayyumlarının kimliklerinin ve adreslerinin o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilmesi,
- Tüm çabalara rağmen, e-Okul Sistemi ve AKS dışında kalan ve okula kaydolmayan çocukların, doğrudan çevre araştırması, kız-erkek oransal karşılaştırma, gözlem vb gibi yöntemlerle yerel düzeyde tespit edilmesi ve okula ve nüfusa kaydolmama nedenlerinin belirlenmesi,
- Belirlemelere göre okul öğrenci kabul sınırları içinde olup, zorunlu eğitim çağında bulunan, ancak nüfusa kayıtlı olmayan çocukların tamamının, okula kazandırılması ve eğitime devamları için okula ve nüfusa kayıt olmama nedenlerine göre hedefler ve stratejiler geliştirerek planlı uygulamalar gerçekleştirilmesi,
- Ülkemizin de katıldığı uluslararası sözleşmeler ve çocuk hakları taahhütleri ile bunlardan doğan yasal yükümlülükler doğrultusunda; okul kabul sınırları içinde sığınmacı, mülteci statüsünde çocuk bulunup bulunmadığı, eğer varsa bu çocukların eğitimlerinin ve gelişimlerinin aksamaması için ilgili birimlerin eşgüdümünde gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bunun için öğretmenlerin bilgilendirilmelerinin sağlanması, gerekmektedir.

STANDART 1.5. OKULA DEVAM SAĞLAMA: Okula kayıtlı tüm çocukların eğitime devamları sağlanır.

Bilindiği üzere dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de ilköğretimin zorunlu olarak bütün çocuklara okutulması gerektiği Anayasa'nın 42. Maddesi ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile düzenlenmiştir. Çocuğun okula devamında, velinin çocuğun devamını sağlamadaki yükümlülüğü ile resmi kurumların bu konudaki görevlerine vurgu yapılmakta ve her çocuğun zorunlu olarak ilköğretim eğitimi alması gerektiği, bu eğitim süresinde okula devam etmesinin zorunlu olduğu, çocuğun okula devamından önce velinin sonra da devletin ve dolayısıyla okulların sorumlu olduğu açıkça ifade edilmektedir. Ayrıca Ülkemizin de kabul ettiği 'Birleşmiş Milletler, Çocuk Hakları Sözleşmesinin' 28. maddesinde okula devamın düzenlenmesini sağlamak ve okulu terk etme oranlarını düşürmek için ülkelerin önlemler alacağı belirtilmiştir.

Okula erişim açısından ilköğretim çağındaki tüm çocukların okula kayıt yaptırması yeterli değildir. Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de temel sorunlardan biri, bu çocukların en az 8 yıllık zorunlu temel eğitimi tamamlamamalarıdır. Öğrencilerin okulu tamamlamadan erken ayrılması, eğitime erişimdeki ana sorunlardan biridir. Okuldan erken ayrılma her düzeydeki okullar için önemli olmakla birlikte, zorunlu temel eğitim düzeyi için çok daha önemlidir. Okulların bu konuda daha önlemci, etkili ve pro-aktif olmaları beklenmektedir. Okuldan erken ayrılma konusunda yapılan çalışmalarda, okul devamsızlığı temel bir yordayıcı olarak ortaya çıkmaktadır. Okulu terk etme ile okula özürsüz devamsızlık arasında doğrusal ilişki bulunmaktadır. Bu açıdan zorunlu eğitim kapsamında ilköğretimde eğitim hakkının kullanılması için, devamsızlık konusuna özel bir dikkat verilmelidir. Açıklanan yasal durum ve anlayışa dayalı olarak okula konusu temel bir standart ve alt standart olarak İKS içinde yer almaktadır.

Alt Standart 1.5.1. Okula Kayıtlı Tüm Çocukların Devam Durumlarının İzlenmesi: Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.

Okula erişim sadece bir kayıtlandırma konusu değildir. Erişimde, zorunlu eğitim çağındaki bütün çocukların, tüm ilköğretim sürecine erişimleri esas alınmaktadır. Bu açıdan erişimin temel ve nihai

göstergelerinden biri de okula kayıt olan tüm öğrencilerin okula devamları ve okuldan mezun olabilmeleridir. Ülkemizde halen ilköğretimdeki toplam 313.965 çocuk okula, 20 gün ve üzerinde özürsüz devamsızlık yapmaktadır ve bunların 161.806'sını kız, 152.159'unu erkek çocuklar oluşturmaktadır. Günlere göre devamsızlıklarda ise durum şöyledir:

- 20-50 gün arasında özürsüz ve sürekli devamsızlık durumundaki 174.583 çocuktan; 76.100 (% 44) kız, 98.483 (% 56) erkek
- 50-90 gün arasında özürsüz ve sürekli devamsızlık yapanlar; 57.889 (%59) kız, 40.294 (%41) erkek, toplam 98.183 çocuk.
- 90 gün ve üzeri özürsüz ve sürekli devamsızlık yapanlar; 27.817 (%68) kız, 13.182 (%32) erkek, toplam 41.199 çocuk.

Bu sayılara göre okula erişimi sağlanan çocukların okuldan kopmamaları için okulun, çevresel koşullarına uygun önlemler alması ve bu konuda kızlara özel bir dikkat göstermesi gereğini vurgulamaktadır. Ülkemizde, kızların okula gitmelerinin artırılmasına yönelik çabalar ve kampanyalar devam etmektedir. Buna rağmen, birçok kaynaktan, okul yaşına gelmiş çocukların yaklaşık %10'unun okula devam sorunu yaşadığı belirtilmektedir. Sorunun bölgesel ve cinsiyete dayalı bir yönü bulunduğu dair de pek çok kanıt ortaya konulmaktadır.

Okulun devam ve mezuniyet durumu ile ilgili bilgiler, standartlara ilişkin öz-değerlendirmede E-Okul Sistemi verilerinden alınabilecektir. Bakanlığımızın devamsızlığın ve okul terklerinin önlenmesi için yürüttüğü Aşamalı Devamsızlık Yönetimi Modelinin amacı devamsızlık tanımlarına uygun bir şekilde okul içi devamsızlığın erken tanınmasını, değerlendirilmesini, bireyselleştirilmiş uygun müdahalelerin yapılmasını sağlamak ve takibini yapmaktır. Öğrencileri devamsızla iten risk faktörlerinin belirlemek amacıyla geliştirilen Risk Değerlendirme Formu (RİDEF) uygulanarak, bireyselleştirilmiş uygun müdahaleler belirlenecek ve öğrencinin devamsızlığı ve okuldan kopması engellenecektir. Ayrıca okulun mezun ettiği çocukların ortaöğretime geçiş durumlarının izlenmesi de okulun erişim sağlama, çocukları eğitimde tutma ve çocuklara sağladığı eğitsel kazanımların etkililiği açısından, öz-değerlendirmelerinde önemli bir bilgi olabilir.

Okulun, özürsüz olarak devamsız durumundaki çocukların devamsızlık nedenlerine ilişkin düzenli bir araştırma-inceleme işlemlerinin bulunması, bu süreçten elde edilen verilerin e-Okul Sistemine güncel, düzenli ve eksiksiz şekilde girilmesi Alt Standardın uygulanmasında beklenen bir oluşumdur. Buna dayalı olarak da okul özürsüz devamsızlığı önlemeye yönelik olarak farklı devamsızlık nedenlerine göre farklı stratejiler geliştirmesi ve uygulaması beklenmektedir. Okulun özürsüz devamsızlık oranlarına ilişkin bilgiler, öz-değerlendirmede, okulların girdiği verilere, bunların güncelliği ve doğruluğuna bağlı olarak e-Okul Sistemi'nden alınabilecektir.

Okula Kayıtlı Tüm Çocukların Devam Durumlarının İzlenmesi Alt Standardı, yukarıda açıklanan yasal durum ve anlayışa dayalı olarak ele alınmıştır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocukların devam durumlarının düzenli takibi, devamsızlık ve özürsüz devamsızlık nedenlerinin araştırılması, E-Okul'a tam olarak işlenmesi,
- Okulun araştırmalarına göre; okul terklerinin ve devamsızlığın hangi sınıflarda yoğunlaştığı, cinsiyetlere göre farklılık gösterip göstermediği, hangi aile ve bölgede yoğunlaştığı, hangi nedenlerin öne çıktığı gibi konularda durumunun değerlendirilerek devam ve mezuniyet açısından kayıpların en aza indirileceği özgün stratejilerin ve önlemlerin belirlenmesi,
- Çocukların devamsızlık durumunun düzenli olarak, velilerin, okur-yazar olup olmama, teknoloji kullanıp kullanamama, okulla ilişkilerinin düzeyi, vb gibi özelliklerini dikkate alarak farklı velilere uygun farklı yollar kullanılarak velilere bildirilmesi ve devamı sağlamada işbirliklerinin temini, gerekmektedir.

STANDART ALANI 2: ÖĞRENME ve ÖĞRETİM

Okulda öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkililiği için, birçok kaynaktan; öğrenciyi kendi gelişim ve öğrenme özellikleri ve bir çocuk olarak realitesi içinde ele almak, eğitim, gelişim ve diğer ihtiyaçlarını anlamak, tüm bu unsurlar hakkında öğrencinin kendi farkındalığını geliştirmek, bireysel öğrenme profiline uygun biçimde kalıcı öğrenmesini sağlamak ana hedefler olarak vurgulanmaktadır.

İlköğretimde, eğitim-öğretim açısından, başarı ve verimlilikle ilgili çeşitli araştırmaların, ulusal ve uluslar arası karşılaştırmalı değerlendirmelerin sonuçlarına bakıldığında, bu hedeflere ulaşmada hala ciddi sorunlar ve yetersizlikler olduğu görülmektedir. Çalışmaların sonuçları bizim dikkatimizi bir taraftan sınıf mevcutları, eğitim ortamına ilişkin yetersizlikler, personel nitelikleri gibi alt yapı sorunlarına, diğer taraftan da yönetim ve eğitim-öğretim yöntemleri ve uygulamalarındaki yetersizliklere çekmektedir. İKS' nin Öğrenme ve Öğretim Alanındaki standartlar ve alt standartları kapsamında, okullarımızca yapılacak kendi öz-değerlendirmelerinden elde edilecek veri ve değerlendirmeleri ile anılan sorunlarda, okulların Bakanlığımızca desteklenmesi gereken kritik konuları ve bölgesel, yerel ihtiyaçları konusunda çok daha net kanıtlar elde edilecek, destek ve yatırımlar buna göre yönlendirilebilecektir.

Öğrenme ve Öğretim Alanı'ndaki üç standart, 13 alt standarttan oluşur. İkinci Alan okuldaki öğrenme süreçleri kapsamında; çocukların bireysel özelliklerinin tanınması ve öğrenme uygulamalarının planlanması, materyaller, eğitim ortamı, teknoloji kullanımı, çevre bilinci, ölçme-değerlendirme, rehberlik, özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için kaynaştırma uygulamaları, sosyal kültürel faaliyetler, okulun bulunduğu çevredeki konumuna yöneliktir. Bunlar birinci standartta sınıf içi, ikinci de okul, üçüncü de ise çevre ilişkileri temelinde düzenlenmiştir. Aşağıdaki tabloda alanın standartları ve alt standartları toplu olarak verilmiştir.

Standart Alanı 2: ÖĞRENME ve ÖĞRETİM SÜREÇLERİ	
Standart	Alt Standart
2.1 Sınıf içi uygulamaları ile tüm çocukların gelişimleri desteklenir.	2.1.1 Öğrenme süreci planlanmadan önce çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
	2.1.2 Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların gelişimsel özelliklerine ve bireysel farklılıklarına göre planlanır ve bu etkinlikler program kazanımlarını destekler.
	2.1.3 Okul, çocuklarda çevre bilincinin gelişimini destekler.
	2.1.4 Öğrenme materyalleri (BIT materyalleri dışında) çocuğun sürece katılımını ve öğrenme becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.
	2.1.5 Eğitim teknolojileri çocuğun sürece katılımını ve öğrenme becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.
	2.1.6 Ölçme değerlendirme uygulamaları, program amaç ve kazanımları ile çocukların gelişim özellikleri ve farklılıkları dikkate alınarak planlanır ve sonuçları çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanılır.
	2.1.7 Okul çocuklara, eğitsel rehberlik hizmetleri sunar.
	2.1.8 Özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitim-öğretim süreçlerine uyum ve katılımları okuldaki kaynaştırma eğitimi gibi uygulamalarla desteklenir.
2.2 Okul içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri ve üst eğitime, mesleğe, hayata yönelmeleri desteklenir.	2.2.1 Okul; sosyal, sanatsal, kültürel, sportif etkinlik olanaklarını artırır ve çocukların bu etkinliklere katılımlarını destekler.
	2.2.2 Okul, üst öğrenime geçiş ve mesleki gelişim süreçlerinde çocuklara danışmanlık eder ve kariyer bilinçlerinin gelişmesine katkıda bulunur
	2.2.3 Okuldaki eğitim-öğretim mekânlarının çeşitliliği ve olanakları, çocukların öğrenme ve gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya uygundur.
2.3 Okul çevre ile işbirliği yaparak eğitim-öğretimin gelişmesini ve okulun toplumla bütünleşmesini destekler.	2.3.1 Okul, çevre olanaklarından yararlanarak kurduğu işbirlikleri ile eğitim-öğretimi geliştirir.
	2.3.2 Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çocuğun çevresinin eğitimini destekler.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, Öğrenme ve Öğretim Alanı Standartları esasen, öğrenci merkezli eğitim anlayışına dayalı olarak bir ilköğretim okulunun, sınıf düzeyinde;

- ★ Çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- ★ Sınıf öğrenme etkinlikleri,
- ★ Çocukta çevre bilincinin geliştirilmesi,
- ★ Öğrenme materyalleri,
- ★ Bilgi iletişim ve eğitim teknolojilerinin kullanımı,
- ★ Ölçme-değerlendirme uygulamaları,
- ★ Eğitsel rehberlik,
- ★ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarını,

Okul düzeyinde;

- ★ Sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler,
- ★ Mesleki rehberlik ve yönlendirme uygulamaları,
- ★ Eğitim-öğretim mekânları ve bunların sağladığı öğrenme olanaklarını,

Okulun yakın çevresi olarak da

- ★ Okulun eğitim-öğretimde çevre olanaklarından yararlanması,
- ★ Okul olanaklarının çevre tarafından kullanılması

ile bunların sonuçları itibariyle öğrenme süreçlerinin öğrenci merkezli olma durumunu değerlendirmeye yöneliktir.

STANDART 2.1. SINIF İÇİ ÖĞRENME ve ÖĞRETİM UYGULAMALARI: Sınıf içi uygulamaları ile tüm çocukların gelişimleri desteklenir.

Geleceğin yetişkinleri olarak çocukların, toplumda yaşamlarının daha sağlıklı, kaliteli ve çağdaş nitelikte olmasına yardım edecek temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasına yönelik çalışmaların büyük kısmı, okullarda sınıf içi eğitim-öğretim uygulamaları ile gerçekleşmektedir. Sınıf uygulamalarının temel aktörleri başta çocuklar ve öğretmenlerdir. Çağdaş eğitim anlayışı ve ortaya koyduğu yöntemler, bu iki temel aktörün sınıftaki rollerini de değişime uğratmıştır. Çocukların birer öğrenci olarak rolleri; edilgenlikten etkenliğe, öğretmenin rolü de sınıf liderliğinden öğrenme rehberliğine evirilmektedir. Bu durum yeni ilköğretim programlarının dayandığı yaklaşımlar, ilkeler ve esas aldığı yöntemlere bakıldığında açıkça görülmektedir.

İlköğretimde gerek program gerekse de eğitim anlayışı ve ortamı olarak son 10 yılda yaşanan gelişimlerin dayandığı, kaynaklardan biri de Öğrenci Merkezli Eğitim Yaklaşımı ve bununla ilgili çalışmalardır. Diğer gelişmelerde olduğu gibi, İKS' nin öğrenme ve öğretim ile ilgili standartlarında da Öğrenci Merkezli Eğitim temel alınmıştır.

Sınıf düzeyinde, öğrenmelerin önemi sadece öğrenme hedefleri ve toplumsal sonuçlarıyla da sınırlı değildir. Hizmet verdiği çocukların ihtiyaçlarına, özelliklerine dayalı olarak öğrenme süreçlerini planlayıp yapılandıramayan bir ilköğretim kurumu, hem eğitime erişim sağlamada hem de erişiminden sorumlu olduğu çocuk kitlesinin tümünü kapsamada büyük oranda kayıp yaşayacaktır. Çünkü öğrenme süreçlerinin verimi, başarısı ve etkiliği, bireysel bazda sadece çocukların başarılarını değil, toplumsal olarak eğitime erişimi ve eğitimin kapsayıcılığını da belirler.

Alt Standart 2.1.1. Çocukların Gelişim ve Öğrenme İhtiyaçlarını Belirleme: Öğrenme süreci planlanmadan önce, çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.

Bir sınıftaki çocukların özgeçmişleri, bedensel, zihinsel ve duyuşsal gelişmişlikleri, algılama, kavrama ve anlama yetileri, öğrenme stilleri, kültürel değerleri, inançları, tutumları, gelişim ihtiyaçları, tercihleri ve kişilik özellikleri birbirinden farklıdır. Bunlar onların bireysel farklılıklarını oluştururlar. Gelişmek ve öğrenmek için bir sınıfta bir araya gelen çocukların bu bireysel farklılıkları, söz konusu bilimsel olgulara göre etkili öğrenme ve eğitim sonuçları için, eğitim-öğretim ortamında ve süreçlerinde göz önünde bulundurulmak durumundadır.

Eğitim kurumlarımızda bireysel farklılıklar, son 60 yıllık sürecin yaklaşık 15 yıl öncesine kadar çoğunlukla rehberlik uygulamalarının bir konusu ve faaliyet türü olarak ele alınmaktaydı. Ancak Bakanlığımızın yeni program yaklaşımları, ana standartta açıklanan öğrenci merkezli eğitim modeli ve aktif öğrenme uygulamaları; çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmalarının, rehberlik uygulamalarının yanı sıra eğitimin tüm süreçlerinde yapılması gereğini ortaya koymuştur. Bu açıdan çocuklara yönelik ister öğrenme, ister sosyal-kültürel faaliyet, isterse de rehberlik olsun, her ne uygulanacaksa, onların bireysel özellikleri ve gelişim ihtiyaçlarına dayanmalıdır. Çocukların öğrenme süreçlerinin bireysel özelliklerine göre planlanabilmesi için, onların özelliklerinin belirlenmesi gereklidir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenlerce temel olarak;

- Çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmalarının, sadece bir rehberlik uygulaması olarak değil, okulda hem rehberlik hem de öğrenme ve diğer eğitim faaliyetlerine girdi sağlayacak bir uygulama olarak ele alınıp organize edilmesi,
- Okulun yeni eğitim-öğretim yılı, yeni gelen çocuk veya yeni uygulamalar olarak, sistematik ve sürekliliği olan bir çalışma ya da program biçiminde kurgulanmış bir bireyi tanıma uygulaması ve kayıt sistemi olmalıdır. Bunun için e-Okul'daki mevcut modülün rutin güncellenerek kullanılmasının yanı sıra okula özgü ihtiyaçlar için, özgün formatlar da geliştirmiş olması,
- Okuldaki bireyi tanıma ve değerlendirme çalışmalarında bilimsel geçerliliği olan araçlar ve yöntemlerin, kurallarına uygun şekilde kullanılması, bunun için okuldaki psikolojik danışmanlarla öğretmenlerin ve gerektiğinde varsa yakın çevredeki uzmanların işbirliğinin sağlanması,
- Bireyi tanıma çalışmalarını yürütme ve sonuçlarından yararlanma hakkında öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin artırılmasına, mesleki gelişim uygulamalarında özel önem verilmesi,
- Yapılan çalışmaların sonuçları ve bulguları hakkında çocuklara ve velilere geribildirim verilerek, onların kendileri ve çocukları hakkındaki farkındalıklarının artırılması,
- Bireyi tanıma çalışmalarının çocukların gelişim ve öğrenmelerini izleme çalışmalarıyla ilişkilendirip bütünleştirilmesi,
- Bireyi tanıma çalışmalarında, bu bilgiler bir boyutu ile çocukların ve velilerin (1.2.8. Alt Standardın konusu olan) özel bilgilerini de içereceği için, bilgi güvenliği ve herkesçe bilinen ve paylaşılan açık kurallara bağlı kullanım usullerinin bulunması ve tutarlılıkla uygulanması, gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.2. Sınıfta Öğrenme Etkinlikleri: Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların gelişimsel özelliklerine ve bireysel farklılıklarına göre planlanır ve bu etkinlikler program kazanımlarını destekler.

İlköğretimde, program kazanımları ve öğrenme hedefleri, çocukların gelişimleri ve öğrenmelerinin “sonuçlarına” yön gösteren referanslardır. Süreçlerin yapılandırılmasında “gelişimsel odaklı olma”, çocukların ve bireysel özelliklerinin de odağa alınmasını ve aktif öğrenme uygulamalarını gerektirmektedir. Sınıfta Öğrenme Etkinlikleri Alt Standardına göre, çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçlarına göre yapılandırılmış bir öğrenme süreci, hem ilkesel hem de operasyonel olarak önemlidir. Bu açıdan öğrenme profilini, öğrenme farklılıklarını ve tercihlerini göz ardı eden, öğretimde düz anlatım, soru cevap gibi tek tip yöntem kullanan, yani yöntem çeşitliliğine yer vermeyen uygulamalar, çocukların öğrenmelerini ve gelişimlerini sağlamada yetersiz kalmaktadır.

Bu alt standardın oluşturulmasında aynı zamanda, çocuk açısından sınıf öğrenme uygulamalarının sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu konudaki tartışmaların tümünde, beklenen kazanımlar için “sınıfta öğretmenlerin hedeflemesi gereken öğrencilerin kendi yaşamları için temel, i, değerleri ve yeterlilikleri kazanabilecekleri, sınıftaki çocukların, okulun ve çevresinin özelliklerine göre farklılaşabilen çeşitli yöntemlere, etkinliklere, hatta farklı bilgilere yer verilmesi gerekliliğinde mutabakat sağlanmıştır. Burada; “bilgilerin ortak olmasından çok, yeterliliklerin ortak olması daha büyük önem taşımaktadır.

Alt standart açısından dikkat edilmesi gereken bir husus da bireysel özelliklerinin yanı sıra çocukların öğrenme süreçlerinin bu özelliklere göre planlanmasıdır. Burada temel alınan sadece sınıfın ders planları ve programları değil, ayrıca çocukların öğrenme ve gelişim ihtiyaçlarına göre, doğrudan çocuğu ve onun ihtiyaçlarını karşılayacak eğitsel önlemleri odağa alan planlamalardır. Sınıf uygulamalarının ilköğretim programlarına göre; çocuğun öğrenmesini ve eğitimi sağlamada, neler yapmayı hedeflediğini belirten bir planın olması ve bundaki gelişmelerin izlenerek kayıtlandırılması, çocuğun eğitim ve gelişiminin desteklenmesinde bir öngörülebilirlik, sürdürülebilirlik ve istikrar oluşturacaktır. Buradaki önemli detay, sadece ne yapılacağına odaklanmak değil, neyin neden yapılacağı ve bunun için çocuğun eğitim ve gelişim sürecinin nasıl yürütüleceğidir. Bu yaklaşım ve planlama tüm çocuklar için olduğu gibi, özellikle de çeşitli sosyoekonomik durumlarından dolayı risk altında olan veya gelişim ve öğrenme güçlüğü yaşayan dezavantajlı çocuklar için çok önemlidir. Bu tür planlamalar eğitim kurumlarının verdikleri hizmetlerin, çocukların ihtiyaçlarını karşılamadaki yeterlilik durumunu belirlemelerinde de yararlıdır. Aynı zamanda çocuk odaklı planlama, okulun çocuğun gelişimini, eğitimi ve yaşamını iyileştirmek için gerçekte neler yapmakta olduğunun somut kanıtlarını ortaya koyabilir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- Öğretmenler, zümre ve şube öğretmenleri kurullarında, öğretim programlarının ve eğitsel faaliyetlerin çocukların bireysel özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına, buldukları çevreye göre uyarlanmasına yönelik planlamaların yapılmasının, özellikle de dezavantajlı, gelişimsel, psikolojik, sosyal olarak özel gereksinimli çocuklar için neyin, neden yapılacağı ve bunun için çocuğun eğitim ve gelişim sürecinin nasıl yürütüleceği, sonuçta neyin hedeflendiğini belirten özgün planlamaların yapılmasının ve bunların amaçlarına uygun biçimde uygulanmasının sağlanması,
- Öğrenci özelliklerini tanımaya yönelik olarak, öğretimin planlanması amacıyla, eksik ve ön öğrenmelerin belirlenmesi amacıyla ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapılması,
- Planlar doğrultusunda, öğretmenlerin öğretim programlarını, dersleri ve okul etkinliklerini çocukların buldukları çevre ve öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlamasına ve öğretim programlarındaki ortak becerilerin geliştirilmesine ilişkin, uygulamalar yapılmasının,
- Sınıfta kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerinde, geleneksel yöntemin tersine çocukları, sadece dinlemek ve yazmaktan kurtarıp onu yaşamın gerçekliğine çekecek; sınıfta bireysel amaçlar ve planlar oluşturma, bilgiyi ve öğrenme stratejilerini seçebilme, kendi öğrenme sürecini ve ürününü değerlendirebilme, öğrenme sürecini gözden geçirip edinilen bilgiyi yeni durumlara uyarlayabilme yetilerini geliştirecek etkinlikler yapılmasının,
- Öğrenme uygulamalarına ilişkin planlamalar ve hedeflenen sonuçlar ile uygulanacak yöntemler, yapılan değerlendirmeler hakkında çocukların bilgilendirilerek kendi gelişim ve öğrenmeleri hakkında farkındalık ve sorumluluk geliştirmelerinin, kendi öğrenme süreçlerine katılabilmelerinin,
- Benzer şekilde söz konusu bilgilendirmelerin velilere de yapılarak çocukların okul dışı yaşamlarında, plan uygulamalarını eşgüdümlü ve eş zamanlı desteklemelerinin,
- Sınıfta kullandığımız davranış ve öğretim yöntem teknikleri öğrencilerin kendi kendilerini kontrol etmelerini, bağımsız düşünmelerini, bilişsel süreçlerini kullanmalarını yaptıkları bütün çalışmalarını öğretmen ve öğrencilerle paylaşabilmelerini sağlayacak nitelikte olmasının,
- Öğrenme uygulamalarında öğrencilere becerilerini kullanıp geliştirebilecekleri görevler verilmesinin,
- Bir bütün olarak öğrenme yaşantılarında çocukların, ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesinin, merak ve öğrenme isteklerinin desteklenmesinin,
- Ders dışı egzersiz faaliyetlerinin düzenli olarak yapılmasının,
- Eğitim-öğretim etkinlikleri uygulamalarında, içerikle uyumlu olarak çocukların demokrasi kültürü, insan hakları, şiddet, toplumsal cinsiyet, sağlığını koruma, güvenli yaşam gibi konularda olumlu tutum ve değer kazanmalarının,
- Özel eğitim gerektiren engelli çocuklar için, mevzuatına ve yönergelerine uygun şekilde bireysel eğitim planı (BEP) ve bireysel öğretim programı (BÖP) hazırlamalarının ve bunların

uygulanmasında öğretmenlerin, RAM, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, uzmanlar, gibi çeşitli kaynaklardan destek alabilmelerinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.3. Çocukta Çevre Bilincinin Geliştirilmesi: Okul, çocuklarda çevre bilincinin gelişimini destekler.

İnsanın düşünme şekli ve hayata bakış açısı ile doğanın işleyiş tarzı arasındaki farkın anlaşılabilmesi, insanın kendi düşüncelerine göre doğaya müdahale etmesi, çevre kirliliğini giderek geri dönüşsüz eşiğe getirmektedir. Az gelişmiş toplumlarda yaşam, öncelikle ekonomik yararlılık üzerinde yoğunlaşır. Bu toplumlarda kaynakların kullanımında “bize doğal kaynaklar yeterlidir, sonsuza kadar devam eder” düşüncesi egemendir. Yerleşmiş olan bu düşünce şekli, mevcut eğitim ve gelenekler sayesinde yeni nesillere korunarak aktarılmaktadır. Böyle toplumların geleceğinin geçmişinden daha kötü olması kaçınılmazdır. Çocukta Çevre Bilincinin Geliştirilmesi konusunun özgün bir alt standart olarak ele alınmasında, dünyamızdan bu konuda yaşanan son sıkıntılar karşısında üzerinde mutabakata varılan yukarıdaki kaygılar temel olmuştur.

Çevre eğitiminin disiplinler arası işbirliğini, disiplinler arası yaklaşımı gerektirir. Alt standardın oluşturulmasında, okulda çeşitli disiplinleri okutan öğretmenler arasında işbirliği sağlanarak farklı öğrenme faaliyetleri arasında, çocukların çevre konusunda bilinç, duyarlılık geliştirecekleri, kendi yaşamları ile çevre sorunun ilişkilerini keşfedecekleri, ders dışı uygulamaları da kapsayan ortak çalışma programlarının oluşturulması öngörülmüştür.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Yukarıda örnekleri verilen farklı ders ve öğrenme uygulamaları arasında ilişkilendirme ve ortak çalışmaların planlanıp yürütülmesinin,
- Çevre bilincinin sadece bir ders konusu olarak ele alınmayıp okulda, çocukların derslerde kazandıkları bilgi ve becerileri hayata aktarabilecekleri ve yaşadıkları çevreyi bunlar açısından sahiplenebilecekleri proje, kampanya gibi faaliyetlerin yürütülmesinin ve bunlarda okul dışından ve yakın çevre işbirliklerinin,
- Okulda temizlik, atık ayrıştırma, geri dönüşüm, çevre açısından riskli unsurlara okul içinde yer vermeme, canlı koruma, yetiştirme gibi çocukların çevre bilincini içselleştirebilecekleri bir ortam oluşturulabilmesinin,
- Çocukların okulda kazandıkları çevre bilinci, duyarlılığı ve davranışlarının okul dışında ve yaşamda sürdürülebilirliğini güçlendirecek veli bilgilendirmelerinin, çevre katılımının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.4. Öğrenme Materyalleri: Öğrenme materyalleri (BİT materyalleri dışında) çocuğun sürece katılımını ve öğrenme becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.

Çocuğun gelişim ve öğrenme sürecinde, içinde bulunacağı ortam ve materyallerin hem düzenlenmesi hem kullanımında çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları, katılım, aktivite ve becerilerinin desteklenmesi esas olmalıdır. Materyallerin tercihinde, kullanımında ve düzenlenmesinde gelişim ve öğrenme açısından çok amaçlılık ve çok boyutluluk her zaman dikkate alınmalıdır. Bu hem materyalin kullanım amaçları ve düzenlemesi, hem de bir obje olarak çok işlevliliğine işaret etmektedir. Alt standart işlevsellik ile öğrenme materyallerinin algısal ve anlamsal yönlerine de dikkat çeker. Özellikle öğrenme amaçlı dizayn edilmiş bir obje olarak materyal, sunulan işlevinin yanı sıra tasarımı, biçimi ve içeriği ile de hedeflenenin ötesinde iletir ve çağrışımlar taşıyabilir. Bu durum yukarıda da bahsedildiği şekilde öğrenme için olumlu ikincil kazanımlar sağlayabileceği gibi, çocuklar açısından istenilen olmayan, olumsuz unsurlar da içerebilir.

Yeni ilköğretim programları, öğrenme materyallerini hazır halde temin edilip kullanılacak objeler olarak ele almamaktadır. Yeni programın gerektirdiği materyallerin önemli bir kısmı okulda üretilebilir, böylece bu uygulama materyalin ve hedeflediği bilgi ile kazanımın da okulun bulunduğu çevre ve ortama uyarlanabilirliğine katkıda bulunur. Öğrenme ortamlarında materyallerinin hazırlanması aynı zamanda, çocukların katılımını, kalıcı öğrenmeyi de güçlendirir ve yaratıcılıklarını uyarır. Standart açısından öğrenme materyalleri, sadece okulda bulunan, kaynağı okul olan materyallerle sınırlı ele alınmamalıdır. Okul yapısı ve öğrenme uygulamaları itibarıyla özde yaşam için varsa ve işlevini yaşamdan kopuk sürdürmeyecekse, öğrenme materyali hakkındaki yaklaşımı da daha geniş bir perspektifte olmalıdır.

Alt Standart, öğrenme materyallerini, sadece öğrenilen konuları görsel olarak modelleyen ya da açıklayan hazır objeler olarak ele almaz. Öğrenme materyalleri öğrenme ortamının bir parçasıdır ve çocuğun eğilimlerini ortaya koymaya elverişli bir öğrenme ortamının oluşturulmasına katkıda bulunurlar. Bu açıdan temelde okulların öğrenme ortamlarının ve bu ortamlardaki materyallerin etkililiği, eğitim teknolojisi alanındaki her yeniliği edinmelerinden ziyade, neleri, neden temin edecekleri ile var olan kaynakları nasıl daha etkili, verimli ve amaca uygun kullanabilecekleri, geliştirip üretebilecekleri hakkındaki örgütsel yaklaşım, tutum ve davranışlarına bağlıdır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- Öğrenme materyallerinin belirlenmesinde ve düzenlenmesinde gelişim ve öğrenme açısından çok amaçlılık ve işlevselliğin temel alınması ve materyallerin; öğrenme, gelişim ve pedagojik açıdan olumsuz unsurlar taşımamasına, çocukların seviyesine uygunluğuna dikkat edilmesinin,
- Öğrenme faaliyetlerinde kullanılan materyallerin tercih edilme gerekçeleri ve kullanım basamakları ile çocukların öğrenme ihtiyaçları ve program kazanımlarının ilişkilendirilmesinin,
- Öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde öğrenme materyallerinin ve ortamlarının düzenlenmesi ve kullanımının senkronize ve sistematik olarak tüm çocukların yararını gözeterek planlanmasının ve hem sınıftaki hem de okuldaki materyalleri çocukların yeterince kullanabilmelerinin,
- Öğretmenlerin ve çocukların katılımıyla materyal hazırlama ve geliştirme uygulamaları yapılmasının,
- Sürece katılımı ve öğrenmeyi etkileyen bir durum olarak materyallerin, öğrenme ortamında olabildiğince, çocuğun öğretmenden veya diğer yetişkinlerden bağımsız çalışabilmesine de imkân verecek boyut, biçim ve düzende olmasının,
- Materyallerin kullanım düzenlemelerinin çocuğun öğrenmede seçme özgürlüğünü ve öz-disiplini destekleyecek şekilde olmasının,
- Öğrenme ortamında materyal kullanımı ve düzenlemelerinde, kullanımdan veya düzenekten gelebilecek olası risklere karşı önlemlerin alınarak, tüm kullanıcıların emniyetlerinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.5. Bilgi, İletişim ve Eğitim Teknolojileri: Eğitim teknolojileri çocuğun sürece katılımını ve öğrenme becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.

Günümüzde içinde bulunduğumuz değişim, eğitim kurumlarından bilgiye ulaşma ve bilgiyi etkili kullanma becerileriyle donatılmış, teknolojiyi kullanabilen, yani bilgi ve teknoloji okur-yazarı bireyler yetiştirmeleri beklentisini doğurmuştur. Bu beklentiyi karşılamak için, okulların söz konusu beceri ve yetileri kazandırmada örgütsel ve teknolojik kapasitelerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu kapasite okulda hem eğitim teknolojilerinin, eğitimcilerin ve eğitim ortamlarının niteliğine hem de bu nitelikleri sağlamada ve eğitimde teknoloji kullanımında temel alınan yaklaşım ve örgütsel tutuma dikkat çekmektedir.

Öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilgi, iletişim ve eğitim teknolojisinin vaat ettiği katma değer ile bugün ve gelecek açısından taşıdığı önem açıktır. Ancak teknolojik araçları kurumlarımıza sağlasak da gündelik uygulamaları, amaçlanan sonuçlar açısından beklenenden daha az etkilemektedir. Bu ve yukarıda açıklanmaya çalışılan durumlar, Bilgi, İletişim ve Eğitim Teknolojileri Alt Standardı' nın

geliştirilmesinde, eğitimcilerin temel tartışma ve değerlendirme odaklarını oluşturulmuştur. Standart için mutabakata varılan temel yaklaşım; okullarımızda teknolojik donatım ile öğretmen ve öğrenci yeterliliklerini sağlamanın bütünlük biçimde ele alınması ve söz konusu yeterlikleri okul yaşamında anlamlı ve geçerli kılacak örgütsel bir ortamın oluşturulmasının gerekliliğidir. Bu Alt Standart, esasen Öğrenme Materyalleri Alt Standardı ile bir bütün oluşturmasına karşın, teknolojinin eğitim ortamında sadece bir araç olmasının çok ötesinde politik ve toplumsal olarak, özellikle de temel vatandaşlık ve yaşam boyu öğrenme yeterlikleri açısından, anlamı değişmiştir. Bu nedenle de İKS özgün bir alt standart olarak yer almıştır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- İlköğretim okullarındaki bilgisayarlar gerek BT sınıflarında gerekse dersliklerde olsun, öğretim programlarını destekleyecek ve çocukların öğrenme ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde kullanılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının,
- Öğretim programlarında yer alan konulara göre bilgi, iletişim ve eğitim teknolojisi uygulamaları ile çocukların öğrenme ihtiyaçları ve program kazanımlarının ilişkilendirilmesinin,
- Öğretmenlerin teknoloji okur-yazarlıkları ile teknolojiyi sınıf öğrenme uygulamalarında kullanmaları için bilgi ve becerilerini artırmada çevre olanaklarından daha fazla yararlanılmasının,
- Okulda e-Okul sisteminin sunduğu veri, rapor ve paylaşım olanaklarından, öğrenme uygulamalarında daha fazla yararlanılmasının,
- Çocukların okulda var olan bilgi, iletişim ve eğitim teknolojilerinden mümkün olabildiğince daha fazla yararlanmaları ve bunları kullanarak, yaparak ve yaşayarak öğrenebilmeleri için, tüm çocukları kapsayan planlamalar yapılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.6. Ölçme ve Değerlendirme: Ölçme değerlendirme uygulamaları, program amaç ve kazanımları ile çocukların gelişim özellikleri ve farklılıkları dikkate alınarak planlanır ve sonuçları çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanılır.

Öğrenme sürecini izleme ve değerlendirme, öğrenmeye hizmet eden bir unsur olarak öğrenme sürecinin bir parçasıdır. Öğrenme Sürecini İzleme ve Değerlendirme Standardının dayandığı öğrenci merkezli eğitimde, değerlendirmenin temel amacı, öğrencileri öğrenmeye yönlendirmektir. Çocuk değerlendirme sürecinin aktif bir öznesi olmak durumundadır. Okulda ölçme-değerlendirme uygulamaları, sadece bir not verme işlemi veya çocukların öğrendiklerini kontrol meselesi değildir. “Her öğretim konusu ve bununla ilgili olarak elde edilen değerlendirme sonucu, öğrencinin ve öğretmenin, öğretim amaçlarına ne dereceye kadar yaklaşabildiğini gösteren bir belirtidir

Yeni ilköğretim programlarının ölçme ve değerlendirme yönünden bir önceki öğretim programlarına göre gösterdiği en önemli farklılıklardan biri de ölçme ve değerlendirme çalışmalarında;

- kısa cevaplı, çoktan seçmeli, eşleştirmeli sorularla yapılan sınavlar gibi geleneksel metotlar ile
- projeler, performans görevleri, ürün dosyaları, akran değerlendirmesi gibi performansa dayalı ölçme ve değerlendirme araçları ve yöntemlerinin bir arada kullanılmasıdır.

Bu alt standarda göre çocuklar, ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da öğrenmeyi sürdürürler. Bu uygulamalar çocukların öğrenme eksikliklerinin giderilmesi için de önemli bir fırsattır. Burada esas olan, hangi ölçme biçimi tercih edilirse edilsin sürecin, programın amaç ve kazanımları ile çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak planlanması ve sonuçların çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde uygulanmasıdır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Ölçme ve değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınmasının; bunun için ölçme yöntemleri ve araçlarının çocukların yaş, gelişim ve eğitsel özelliklerine uygunluğunun, değerlendirmede ölçütleri belirlerken bireysel farklılıkların göz önünde tutulmaması,
- Değerlendirmede kullanılacak ölçütlerin çocuklara ve velilere önceden bildirilmesi,
- Ölçme değerlendirme süreci ile ilgili bilgilerin (tarihleri ve kapsamı, sınav türü, vb.) çocuklara ve velilere önceden bildirilmesinin; bunun için, velilere yönelik olarak ölçme ve değerlendirme işlemleriyle ilgili bilgilerin e-okula zamanında işlenmesinin, e-okul erişimi olmayan veliler için alternatif yollar kullanılması,
- Ölçme-değerlendirme sürecine çocukların katılımlarının bir gereği olarak performans görevleri oluşturulurken; çocukların içeriğe uygun konu ve yöntem önermelerinin, performans görevlerinin içeriğinin, çocukların önerileri doğrultusunda yeterli çeşitlilikte olmasının, görevlerin tesliminde, dijital veya bilgisayar ortamlarından yararlanmaya da imkân verilmesinin,
- Çocukların proje ve performans görevlerin kapsamında yaptıkları çalışmalardan önemli gördüklerini kendileri seçerek ürün seçki dosyalarına koymaları,
- Ölçme ve değerlendirme sürecinde, tek tip yerine çeşitli ölçme araçlarından yararlanılması,
- Okulda akademik başarının değerlendirilmesinin, öğretim programlarında belirlenmiş kazanımlar üzerine yapılandırılmasının; bunun için sınav belirtke tablolarının hazırlanmış olmasının, kazanımları ölçmeye uygun nitelikte ölçme araçları kullanılmasının, sınav soruları ile belirtke tablolarının uyumlu olmasının, öğretim programlarında örneklenen gözlem ve değerlendirme formlarının geliştirilip kullanılmasının, sınav soruları analiz raporlarının hazırlanmış olması,
- Ölçme ve değerlendirme sürecinin öğrenmeyi destekleyecek biçimde yapılandırılmasının; bunun için, çocuklara süreçte performansları hakkında geribildirim verilmesinin, çocukların performans görevi ve ödev hazırlama süreçlerinde, öğrenmeyi güçlendirecek biçimde desteklenip yönlendirilmesi,
- Performans görevlerinde çocukların yapmakta, öğretmenlerin de takip edip yönlendirmede ve değerlendirmede zorlanacağı güçlükte olmamasının, değerlendirilmelerinde, ölçütleri göreve uygun, çocuklarla önceden paylaşılmış dereceli puanlama anahtarları kullanılması,
- Projelerin çocukların kendilerini tanımasını, ilgi ve yeteneklerini keşfetmesini destekleyen, onlara bilimsel süreçleri izleme becerisi kazandıran, çocukların ilgi alanlarındaki dersler ve konulardan seçilmesi,
- Ürün dosyalarındaki çalışmaların çocukların öğrenme ve gelişim düzeyini yansıtabilmesinin ve dosyadaki ürünlerin sürecin belli noktalarında değerlendirilerek çocuğa kat ettiği yola, becerilerine ilişkin farkındalık kazandırılması,
- Ölçme ve değerlendirme uygulamalarında, özellikle proje ve performans görevlerinde sadece ürünün değil, sürecin de değerlendirilmesinin, bu nedenle de dereceli puanlama anahtarlarının süreci değerlendirecek şekilde hazırlanması,

gibi uygulamalar yapılması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.7. Eğitsel Rehberlik Faaliyetleri: Okul çocuklara, eğitsel rehberlik hizmetleri sunar.

MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde, eğitsel rehberlik kapsamında; her öğrenciye, kendine özgü yetenek, ilgi, meslekî değer, başarı ve motivasyonu oranında eğitim-öğretim uygulamalarıyla uyum sağlaması, özelliklerine ve gelişimine uygun programlara yönelmesi için gerekli hizmetlerin verileceği belirtilmektedir. Okullarda eğitsel rehberlik uygulamalarının;

- Öğrencileri okula, okuldaki alanlara, çeşitli etkinliklere, yeni durumlara alıştırmaya ve yönlendirme,
- Öğrencilerin etkili öğrenme ve çalışma becerileri geliştirmelerine yardım etme,
- Öğrencilerin motivasyonlarını destekleme ve artırma,
- Özelliklerine uygun üst öğrenim kurumlarına yönlendirme olarak ele alınacağı ifade edilmektedir.

Öte yandan sınıf öğretmenleri ile sınıf rehber öğretmenlerinin, sınıf içi rehberlik uygulamalarını düzenleyen MEB İlköğretim ve orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı' nın, ilköğretim kısmında, çocukların eğitsel rehberlik ihtiyaçlarına karşılık gelen;

- Okula ve çevreye uyum,
- Eğitsel başarı (*ders çalışma, zamanı etkili biçimde kullanma, sınavlarda başarı, amaç belirleme, kendini başarı ve başarısızlığa neden olan etmenler açısından değerlendirme, karar verme*),
- Kendini tanıma kabul (*ilgilerini, yeteneklerini, değerlerini ve diğer özelliklerini fark edip tanıma*),
- Eğitsel ve mesleki gelişim (*eğitsel planlama*)

alanlarında kazanımlar bulunmaktadır. Alt standart içeriği okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili mevzuata dayalı olarak MEB İlköğretim ve orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı' nın, ilköğretim kısmını temel almaktadır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- Okuldaki öğretmenlerden, her sınıf için bir sınıf rehber öğretmeni görevlendirilmesinin ve bu öğretmenlerin sınıf rehberliği konusunda bilgilendirilmelerinin,
- Sınıf rehberlik saatlerinin MEB İlköğretim ve orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı' nın, ilköğretim kısmına, sınıflara ve çocukların özelliklerine ve gelişim ihtiyaçlarına göre planlanmasının,
- Sınıf eğitsel rehberlik planlamalarının, söz konusu programda tanımlanmış yöntem ve etkinliklere göre okulda varsa rehber öğretmen (psikolojik danışman), yoksa RAM uzmanlarının işbirliği ile uygulanmasının ve değerlendirilmesinin,
- Öğretim ve rehberlik programlarının bütünleştirilmesinin, bunun için;
  - Öğretmenlerin ders programlarında ara disiplin olarak yer alan rehberlik kazanımlarına, ders planları ve işleyişinde yer verilmesinin,
  - Rehber öğretmenlerin, rehberlik planlarında yer alan kazanımlara yönelik etkinlikleri uygularken sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri ile işbirliği yapmasının,
  - Branş öğretmenlerinin kendi ders programlarında yer alan rehberlik etkinliklerinin planlamasında ve uygulanmasında rehber öğretmenlerle işbirliği yapılmasının,
  - Yıllonda, rehberlik planında ve ders programlarında ara disiplin olarak yer alan rehberlik etkinliklerinin yapılmış olmasının,
- Çocukların eğitsel gelişimlerini evde desteklemeleri amacıyla ailelere, velilere rehberlik ve bilgilendirme yapılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.8. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları: Özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitim-öğretim süreçlerine uyum ve katılımları okuldaki kaynaştırma eğitimi gibi uygulamalarla desteklenir.

MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK)'ne göre, Madde 8- Okul öncesi eğitimini tamamlayan veya zorunlu ilköğretim çağına gelmiş özel eğitim gerektiren çocuklar için hazırlık sınıflarının açılacağı, özel eğitim gerektiren bireylerin, ilköğretimlerini özel eğitim okulları ve/veya diğer ilköğretim okullarında sürdürebilecekleri, zorunlu ilköğretim programlarının amaçlarını gerçekleştirecek durumda olmayan bireyler için gelişim alanlarındaki performans düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış eğitim programlarının uygulanacağı kurumların açılacağı, hükümleri yer almaktadır. Ayrıca aynı yönetmelikte "kaynaştırma yoluyla eğitimin; Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimlerinin, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürmeleri" olarak tanımlanmaktadır.

Bu amir hükümlere ve özel eğitim gerektiren, özellikleri uygun her çocuğun akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkına dayalı olarak Ülkemizde, özel eğitime verilen önemle birlikte normal gelişim gösteren çocuklarla; özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılması konusu,

ilköğretim okullarında bir eğitim tedbiri olarak uygulanmaktadır. Alt standardı geliştiren grupların tümü, okulun kaynaştırma uygulamalarını ve bu uygulamalara karşı gösterdiği kurumsal tutumu, okulun niteliği ve gelişimi açısından önemli bir gösterge olarak ele almışlardır. Alt Standart, MEB özel eğitim mevzuatı ve uygulamalarını esas almaktadır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Kaynaştırma yoluyla eğitim alması gereken öğrencilerin okula/kuruma kayıtlarında ve devamlarında gerekli tedbirlerin alınmasının ve rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından eğitsel değerlendirme ve tanınması henüz yapılmamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin de okula kayıtlarının yapılmasının,
- Kaynaştırma eğitiminde normal sınıf içinde tek bir engel türüne yönelik yerleştirme yapılmasının,
- Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine uygun olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi oluşturularak özel eğitime ihtiyacı olan çocukların özelliklerine ve gelişim ihtiyaçlarına göre Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmasının,
- Programların uygulanmasında, hem öğretmenlere hem çocuklara ve ailelerine rehberlik, danışmanlık ve destek için, varsa öncelikle okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi, servis yoksa veya daha ileri destek gerekiyorsa, rehberlik ve araştırma merkezinden gereken desteğin,
- Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların kaynaştırma eğitiminde kullanılan BÖP' na uygun ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanmasının,
- Kaynaştırma uygulamasındaki sınıflarda öğretim uygulamalarını sürdüren öğretmenlerce;
  - Eğitime başlamadan önce çocuğu ve sınıftaki diğer çocukları hazırlamalarının,
  - Kaynaştırma öğrencisinin eğitsel gereksinimlerini ve düzeyini belirlemelerinin,
  - Kaynaştırılan çocuk için özgün eğitsel amaçların saptanması ve bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasının,
  - Kaynaştırma eğitimindeki çocuk için öğretimi kolaylaştırıcı ve destekleyici etkinliklerde bulunulmasının,
  - Kaynaştırma eğitimindeki çocukların diğer çocuklarla etkileşimde bulunmalarının ve çocuktan-çocuğa yardımlaşma ve işbirliği uygulamalarının,
  - Kaynaştırma eğitimindeki çocuklarla gerçekleştirilen öğretimin etkinliklerini değerlendirmelerinin,
- Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ders dışı sosyal ve kültürel etkinliklere etkin olarak katılımlarının,
- Kaynaştırma uygulaması yapılan okul ve kurumlarda özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere bireysel ve grup eğitimi verilebilmesi için imkânlar ölçüsünde destek eğitim odası açılmasının,
- Öğrenci taşıma servislerinde kaynaştırmadaki çocukların taşınması konusunda kolaylıkların,
- Ailelere çocuklarının eğitimini desteklemeleri için bilgi ve rehberlik, sağlanması, gerekmektedir.

STANDART 2.2. DERS DIŞI EĞİTSEL ETKİNLİKLER VE MESLEKİ REHBERLİK:
Okul içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri ve üst eğitime, mesleğe, hayata yönelmeleri desteklenir.

Çocukların üst eğitime ve mesleğe yönelmelerinde mesleki rehberlik ve yönlendirme uygulamaları okulda çocukların üst eğitime, mesleğe ve hayata yönelmelerinde, okul eğitim-öğretim faaliyetlerinin ve sonuçlarının bütünleştirilip çocukların kariyer gelişimlerinin sağlanmasında, okul bazında ele alınması gereken temel bir uygulama konusudur. Benzer şekilde sosyal, kültürel, sportif etkinlikler; yetenek, ilgi ve yönelimlerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesinin, öğretim etkinliklerinin yanı sıra ders dışı faaliyetlerle de desteklenmesiyle yakından ilgilidir. Ayrıca okulda eğitim-öğretim etkinliklerini ve kazanımları destekleyecek mekânlar ve bunların olanakları da okul bazında ele alınması gereken bir konu olarak belirlenmiştir.

Alt Standart 2.2.1. Sosyal, sanatsal, Kültürel, Sportif Etkinlikler: Okul; sosyal sanatsal, kültürel, sportif etkinlik olanaklarını artırır ve çocukların bu etkinliklere katılımını destekler.

Çocukların sağlıklı gelişimleri için; güven, olumlu, sevecen ve koruyucu bir ortam ve iletişim, olumlu sosyal, ahlaki değerler ve davranışlar ile öğrenme ve sosyal yeterlilik kazanma temel unsurlar olarak ele alınmaktadır. Bu unsurlar okulda sadece akademik faaliyetlerle sağlanamaz. Okul hayatın bir parçasıdır. Bu yüzden de sadece akademik faaliyetler ve kazanımlarla sınırlı kalmaz.

Okullardaki ders dışı sosyal-kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler, eğitim alanındaki uzmanlarca;
★ Toplumsal olarak aktif ve demokratik vatandaşlığın geliştirilip beslenerek desteklenmesi,
★ Bireysel olarak çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin keşfedilip geliştirilmesi ve yönlendirilmeleri,
olarak iki temel noktada önemli ve vazgeçilmez olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda bilginin uygulamaya geçirilmesini ve entelektüel gelişimi sağlayarak akademik kazanımları da büyük oranda destekler ve güçlendirir. Sosyal-kültürel etkinlikler için, okuldaki sınıfın içi ve dışı ile okulun içi ve dışı arasındaki yapay duvarların kaldırılması, çocukların yaşam deneyimlerinin okula, okuldaki öğrenme ve deneyimlerinin de sınıfa ve okul dışı yaşamlarına aktarmaları önemlidir.

Sosyal-Kültürel Etkinlikler Standardı, açıklanmaya çalışılan bu yaklaşımların uygulanmasında; tam çocuk katılımının faaliyetlerin her aşamasında sağlanmasını, söz konusu faaliyetlerin amaçlarına uygun şekilde gerçekleşmesi için okulun çevre olanaklarından yararlanabilmesini de öngörür.

İlköğretim okullarındaki sosyal-kültürel ve ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda, özellikle taşınabilir eğitim uygulamasındaki okullarda, okul mesaisi sonrası yapılan etkinliklere, taşınan çocukların katılmadığı belirtilmektedir. Benzer şekilde, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetlerin yapıldığı ve bunlara katılım olanaklarının bulunduğu kent merkezlerine uzak YİBO' lardaki çocuklar da bu tür organizasyonlara, çoğu zaman ulaşım sağlamadaki güçlüklerden dolayı erişememektedirler. Bu durum temelinde, Alt Standart il ve ilçelerdeki okulların yanı sıra taşıma uygulaması yapan okul ile YİBO' nun bu yöndeki çabaları ile bulunduğu il veya ilçede ne oranda imkân bulabildiğinin değerlendirilmesini içerir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Sosyal, kültürel, sportif etkinliklerin oluşturulmasında ve öğrenci kulüplerinin belirlenmesinde ve katılım sağlamada çocukların görüş ve taleplerinin dikkate alınması,
- Okuldaki sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin çocuklar için gelişimsel hedefleri, ilgi, yetenek ve diğer gizil güçlerin keşfedilmesi ve yaşam becerilerinin gelişimi temel alınarak planlanması ve uygulanması,
- Sosyal, kültürel, sportif etkinliklerin uygulamalarının sistematik olarak değerlendirilmesinin, bu değerlendirme sonuçlarının çocukların eğitsel olarak tanınmasında ve yönlendirilmesinde kullanılması,
- Tüm çocuklara dengeli biçimde sosyal-kültürel toplantılar ve faaliyetlerde, becerilerini kullanarak geliştirebilecekleri görev ve sorumluluklar verilmesi,
- Sosyal olarak risk altında ve/veya engelli çocukların sosyal, kültürel, sportif etkinliklere, diğer akranlarıyla birlikte katılımlarının ve bu katılımın onların okula ve eğitime entegrasyonlarını destekleyen bir unsur olarak ele alınması,
- Özellikle kız çocuklarının eğitimine yönelik olarak geleneksel tutumların kızların eğitim süreçlerine dâhil olması üzerindeki olası etkilerine karşı, sosyal-kültürel ve sportif faaliyetlere katılımda kız çocukların teşvik edilmesinin, bu faaliyetlerde kız/erkek dengesine dikkat edilmesinin ve imkânlar ölçüsünde okulun voleybol, basketbol gibi herhangi bir dalda bir kız takımının veya kız takımlarının olması,

- Okulların kültürel, sportif etkinliklerin ve öğrenci kulüplerinin düzenlenmesinde, çevrede mevcut olanaklardan (eğitmen, çalışma ve gösteri mekânı, ulaşım, malzeme, vb temini, gerekli durumda tanıtım, olumlu tutum ve savunma desteği sağlama) yararlanmasının, bunun için okul yönetiminin gerekli girişimlerde bulunulması,
- Taşınabilir eğitim uygulamasındaki çocukların da bu etkinliklere erişim ve katılımlarının sağlanması için çaba ve girişimlerde bulunulması,
- Okul dışında, il, ilçe merkezlerindeki, tiyatro, konser, sergi, şenlik gibi etkinliklere uzak YİBO öğrencilerinin de bu etkinliklere katılımları için çaba ve girişimlerde bulunulması gibi çalışmaların yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.2.2. Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme: Okul, üst öğrenime geçiş ve mesleki gelişim süreçlerinde, çocuklara danışmanlık eder ve kariyer bilinçlerinin gelişmesine katkıda bulunur.

Genel olarak Ülkemizde son 10-15 yıl öncesine kadar, eğitim sistemi dâhilinde mesleki rehberlik, geleneksel yaklaşımla eğitim sisteminin işleyişini kolaylaştırmak ve üst programlara yönelmede yanlış eşlemeye karşı tasarlanmış bir önlem olarak kurumsal ve tepkisel bir çerçevede ele alınmakta idi. OECD ve AB rehberlik ağına dâhil olmaya ilişkin çalışmalarla birlikte günümüzde ise yeni bilgi ekonomisi ve hayat boyu öğrenme açısından, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetlerinden; öğrenme hedefleri, işgücü piyasası ve sosyal adalet hedeflerine ulaşmada temel politik ve stratejik beklentiler artmıştır. Söz konusu beklentiler ve hedefler, yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen temel bir unsur olarak “yaşam boyu rehberlik” anlayışını ve uygulamalarını ortaya çıkarmıştır. Bu anlayışın, bahsedilen geleneksel tepkisel yaklaşımdan en temel farkı; mesleki rehberlik hizmetlerinin temel eğitimden itibaren okullarda, ülkenin insan kaynakları geliştirme stratejisinin parçası olarak pro-aktif bir mantıkla uygulanmasıdır. Buna dayanarak ilköğretim kurumlarındaki mesleki rehberlik etkinlikleri; yaşam boyu öğrenme ve yaşam boyu rehberlik stratejilerinin bir parçası olarak yapılandırılmalıdır.

MEB İlköğretimde Eylül 2003 tarih ve 2552 sayılı T.Dergisinde yayınlanan Yönelme Yönergesi’nde ise yönelme kavramı ile “öğrencilerin, ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak onu geliştirmeye çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli bir biçimde verilmesi” ifade edilmektedir.

Bu belgede süreç vurgusu ile uygulamaların temel amaçları ve hedefleri belirtilirken, sınıf öğretmenleri ile sınıf rehber öğretmenlerinin, sınıf içi rehberlik uygulamalarını düzenleyen MEB İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programındaki Eğitsel ve Mesleki Gelişim alanının ilköğretim kısmında da, sürecin temel kazanımları verilmektedir.

İlgili gelişmelerin ışığında, 4306 Sayılı Kanundaki sekizinci sınıfta yapılacağı belirtilen yönlendirme ve rehberlik uygulaması, yaşam boyu rehberlik sürecinin merhalelerinden biri olarak ilköğretimdeki mesleki rehberliğin, bir basamağı olarak değerlendirilmelidir. Tüm bu ifade edilen yaklaşımlarla 12 yıllık temel ve zorunlu eğitimi hedefleyen bir ülkede bu değerlendirmenin çıkarımları önemlidir. Çocukların ilköğretimden mesleki tercihlerini yapmış olarak çıkmaları beklentisi, onların geleceklere açısından sınırlayıcı olabilir. Mesleki seçim ve planlama yaşam boyu süren bir süreçtir. Pek çok uzmana göre ilköğretim, eğer çocuk üst eğitime devam edemeyecekse, mesleki gelişim özellikleri ve günümüzün iş piyasası realitesi açısından, meslek seçimi için erken bir dönemdir. İlköğretim çocukları, bu dönemin sonucunda ileri eğitimlerine yön verecek seçimler yapma, gelecekteki olası tercihlerini oluşturma, bunları inceleyip değerlendirme ve bunlara göre üst eğitimini planlama durumundadırlar. Üst eğitim türü seçme durumunda olmak, meslek seçmek demek değildir. Kaldı ki; artık ilköğretimin üst eğitim kademesi olan genel, mesleki orta öğretim ile yaygın eğitim arasında yeterliliğe dayalı geçişler olabildiğince esnek biçimde yeniden düzenlenmeye çalışılmaktadır.

Çağımızdaki sosyoekonomik yapıda artık, insanların bir meslek seçerek onu ömür boyu icra edip o meslekte derinleşme beklentisi, giderek geçerliliğini yitirmektedir. Çünkü iş piyasasında artık, ne teknoloji, ne üretim ne de tüketim eskisi gibi durağan ve öngörülebilirdir. Hızlı değişim hem meslekleri hem de icra edildikleri sektörleri etkilemekte, kimi meslekler hızla yok olmakta, yeni meslekler ortaya çıkmakta veya içerikleri değişmektedir. Yeni ekonomi ile artık, bireylerin iş piyasasında tutunabilmeleri ve ilerleyebilmeleri için, onaylanmış yeterlilikleri ve becerileri ile bunların meslekler ve işler arasında aktarılabilir olması önemlidir. Nitekim yukarıda değinildiği gibi, Ülkemiz eğitim Sisteminde orta öğretimden itibaren bu değişimlere paralel şekilde, hem yatay hem dikey olarak eğitim programları arasındaki geçişleri esnek hale getirme çabaları sürdürülmektedir.

Açıklanmaya çalışılan durumda Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme Alt Standardı, ilköğretimdeki mesleki rehberlik uygulamalarının, çocuklarda çağımızın realitesine uygun bir altyapı oluşturabilmesini öngörür.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocukların bireysel özelliklerinin tanınmasına yönelik çalışmaların, ilköğretim dâhilindeki gelişim dönemlerine koşut olarak güncellenmesi,
  - Çocukların eğitsel ve mesleki planlama dosyalarının hazırlanmasının ve ortaöğretim tercihlerini yaparken eğitsel ve mesleki planlama dosyası ile okulda uygulanan test ve test dışı tekniklerin sonuçlarından yararlanmaları,
  - Çocukların ve velilerin eğitim, meslekler ve çalışma alanları hakkında güncel şekilde bilgilendirilmelerinin ve çocukların meslekleri inceleme yöntemlerini öğrenmelerine yardımcı olunması,
  - Çocukların meslekler, eğitim programları ile kendi özelliklerini ilişkilendirmelerinde desteklenmeleri,
  - Okuldaki derslerin mesleklerle ve üst eğitim programlarıyla olan ilişkilerini kavramaları,
  - Ürün dosyaları değerlendirmelerinin mesleki yönelimlerin keşfedilmeleri için de bir kaynak olarak kullanılması,
  - Çocukların doğru tercih yapabilmeleri için, karar verme yöntemleri hakkında onları bilinçlendirilmelerinin ve mantıklı, sistematik karar verme becerileri geliştirmeleri,
  - Eğitsel ve mesleki gelişimlerinde sorun yaşayan veya ortaöğretime devam etmeyecek bireylerin, niteliklerine uygun meslek alanlarına yönelmeleri için bireysel mesleki danışma yardımı,
  - Ortaöğrenime devam edecekler için uygun eğitim alanlarına yönelmede kendi seçeneklerini ve kariyer planlarını oluşturmalarına yardım edilmesi,
  - Sınıf mesleki rehberlik planlamalarının, söz konusu programda tanımlanmış yöntem ve etkinliklere göre okulda varsa rehber öğretmen (psikolojik danışman), yoksa RAM uzmanlarının işbirliği ile uygulanmasının ve değerlendirilmesi,
  - İlköğretim sonundaki çocuğa ve velisine, tüm ilköğretim sürecindeki eğitsel ve mesleki değerlendirmelerin bir sonucu olarak yöneltme tavsiyesi verilmesinin ve gerekçelerin açıklanması,
  - Mezun öğrencilerin durumlarının takip edilerek, bilgilerin işlenmiş verilere dönüştürülmesinin ve bu verilerden çocukların yönelmelerinde, mesleki rehberlikte yararlanılması,
- İle ilgili çalışmaların yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.2.3. Eğitim-Öğretim Mekânları ve Olanakları: Okuldaki eğitim-öğretim mekânlarının çeşitliliği ve olanakları, çocukların öğrenme ve gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya uygundur.

Eğitim-Öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardı' na göre; bir ilköğretim okulunda, öğrenme süreçlerinde olduğu gibi, öğrenme ortamlarındaki donanım ve düzenlemeler de çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygun olmalı, onların katılım, aktivite ve becerilerini destekleyecek şekilde yapılmalıdır. Etkin öğrenme ortamlarında çocuklar, yaparak ve yaşayarak öğrenebilirler ve öğrenmeye karşı motivasyonları yüksek olur. Etkili öğrenme ortamlarında çocukların katılımı, sadece faaliyetleri

değil, öğrenme materyallerinin hazırlanmasını da içerir. Bu, çocukların hem yaratıcılıklarını uyarır hem de kalıcı öğrenmeyi güçlendirir.

Alt Standart, okulda öğrenme ortamlarını, sadece sınıflar ve laboratuvarlar ile sınırlı görmez. Okulun kapalı, açık tüm mekânlarını ve okul çevresini bir bütün olarak ele alır. Hayatın bir kesiti olarak tüm unsurları, hatta sorunlarıyla bile okul ve çevresi, bir bütün olarak öğrenme aracıdır. Temelde, öğrenme ortamı olarak okulun imkânları ve kaynaklarının, çocukların gelişimlerine odaklanarak etkili, verimli şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

Bunun için, öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve kullanımı senkronize ve sistematik olarak tüm çocukların yararını gözeterek planlanmalıdır. Bu planlamalarda esas ve öncelikli olan; idari, mekânsal kural ve koşulları karşılamak değil, çocukların öğrenme ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak ve onlarla ilgili hedefleri gerçekleştirmedir.

Alt standardın oluşturulmasında algısal açıdan ele alınan bir konu da okulun eğitim-öğretim mekânlarının düzenlenmesinde ve kullanım olanaklarının oluşturulmasında; çocukların okuldaki günlük yaşamlarının bir parçası olarak görüş ve önerilerinin dikkate alınması, bu tür mekânların onların yaş, gelişim, cinsiyet ve engellilik gibi özellik ve ihtiyaçlarına uygunluğunun gözetilmesidir.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okuldaki eğitim-öğretim mekanlarından tüm çocukların yararlanması esasına göre planlı olarak kullanılmasının, olanaklar ölçüsünde, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına göre branş dersliği gibi uygulamaların ve diğer eğitim-öğretim mekanlarının geliştirilmesi,
- Okuldaki sıra, masa, sandalye, panolar, dolaplar, lavabo, yazı tahtası gibi fiziksel donanımın ve ortam düzenlemelerinin (oturma ve tahtanın konumu, giriş-çıkışlar, merdivenler, zemin evsafı, vb), öğrencilerin farklı yaş, bireysel, fiziksel özelliklerine (engelli, kısa-uzun boylu, kilolu, vb) ve ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması,
- Olanaklar elverdiğince çocuklar, öğretmenler, yöneticiler olarak tüm okul aktörlerinin internete erişimi,
- Okul bahçesinin spor, sanat, doğa ve çevre, oyun, dinlenme gibi konularda çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi,
- Çocukların eğitim-öğretim ve gelişimlerinde çevre olanaklarından yararlanılmasına yönelik inceleme ve analizlerin yapılarak, bunların okulun öğrenme ortamlarına dâhil edilmesi, ile ilgili çalışmalar yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

STANDART 2.3. ÖĞRENME ve ÖĞRETİM SÜREÇLERİNDE OKUL TOPLUM İLİŞKİLERİ:

Okul çevre ile işbirliği yaparak eğitim-öğretimin gelişmesini ve okulun toplumla bütünleşmesini destekler.

Okullar buldukları toplumun ayrılmaz parçasıdır. Okul ile toplum karşılıklı etkileşim içinde birbirini etkiler. Okul geleneksel rolüyle toplumun yeni yetişen bireylerine sunduğu eğitim hizmetleri ile toplumu, toplum da sosyal, ekonomik ve kültürel dinamikleri ile bu hizmetleri ve sonuçlarını etkiler.

Böyle bir etkileşim hem okullarımızın çocuklar ve gençlerin eğitimi görevlerini başarmalarında, buldukları çevredeki toplumun kaynaklarından ve desteğinden daha fazla yararlanmaları hem de modern çağda kendilerinden beklenen toplumsal dinamikleri etkileme ve toplumun tüm üyelerinin gelişim ve öğrenmelerini yaşam boyu destekleme rollerini yerine getirmelerinde temel belirleyicidir. Hiçbir okul yoktur ki; bulunduğu çevrenin destek ve katkılarına ihtiyaç duymasın. Yakın gelecekte hiçbir okul kalmayacaktır ki; bulunduğu toplumda etkili bir aktör olmadan, bilgi toplumunun gelişimi ve yaşam boyu öğrenmede topluma katkı vermeden başarılı ve nitelikli olabilsin.

Okulun çevre ile işbirliğine ve böylelikle de toplumla bütünleşmesine odaklanan bu standart, yukarıda açıklanmaya çalışılan, okul-toplum etkileşimini sağlamada, okullarımızın rollerini ne derecede yerine getirebildikleri ve bunun için öncül hangi nitelikleri sağlamaları gerektiği hakkında öz-değerlendirmelerine yardımcı olmak üzere geliştirilmiştir.

Alt Standart 2.3.1. Okulun Eğitim-Öğretim İçin Çevredeki Olanaklardan Yararlanması: Okul, çevre olanaklarından yararlanarak kurduğu işbirlikleri ile eğitim-öğretimi geliştirir.

Okullar buldukları çevredeki toplumsal yapının temel parçalarından biridir. Okul ve çocuklar sosyal bir yapı sistem içinde bulunurlar ve bu sistem hem okulun görev ve sorumluluklarını hem de çocukların gelişimi ve eğitimini çeşitli yollarla etkiler. Öğrenme resmi olarak öğretilen şeyle sınırlanamayacağı gibi sınıfta geçirilen süreyle de sınırlanmaz. Öğrenme, öğrenen kişinin onu çevreleyen ortamla etkileşime geçtiği her yerde ve her zamanda gerçekleşir. Çocuklar açısından çevresinde, etkileşimde bulunduğu herkes, bir öğretendir: ebeveynlerin yanı sıra kardeşler, gönüllüler, toplum içinde görüşlerine saygı duyulan bireyler, çeşitli kamu görevlileri, esnaf, sürücüler, diğer ebeveynler, arkadaşlar, akranlar, vb. Bir okul başarılı bir şekilde onu çevreleyen toplumla tutarlı ve güçlü ilişki ve işbirlikleriyle birleştiğinde, öğrenen toplum kavramının yaşama yansıtılması olanaklı hale gelir.

Fiziksel ve pedagojik ortamlarını geliştirme yönünde her şeye sahip olabilecek kaynakları olan okul ya çok nadirdir ya da yoktur. Okullar resmi ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmek için, çocukların refahı, bakımı, korunması ve gelişimi ile ilgili diğer kuruluşlarla ve tüm bunlara katkı verebilecek çevredeki olası her paydaşla düzenli ve sistematik işbirliğinde bulunmak zorundadırlar. Bu tür destekleyici şahıs ve kurum/kuruluşlar, sınırlı kaynaklara sahip okulların mevcut kapasitelerini, birbirlerini tamamlayan, kuvvetlendiren ve birbirlerine değer katan eylemlerle güçlendirmelerinde ve korumalarında özellikle anahtar rol oynarlar.

Bu Alt Standartta göre; işbirlikleri ve paydaş katılımı mekanizmalarını geliştirme ve sağlıklı şekilde işletme, önceliklerin belirlenmesi, hizmetlerin verilmesinde ve kaynaklarının geliştirilmesinde okulun, görevlerini toplumla paylaşmasına, dolayısıyla da eğitim-öğretimi geliştirmesine olanak tanır.

Uygulama Temelleri

Okulun bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul-çevre incelemesinin ve analizi yapılması,
- Okulun kurduğu işbirliklerini sürdürmesi ve yenilerini geliştirmesi için, inceleme ve analizlere dayalı, kendi koşullarına özgü stratejilerinin belirlenmiş olmasının ve bunlardan doğan bir hareket planının oluşması,
- Okulun kendi eğitim-öğretim koşullarını iyileştirmesinde gerçekleştireceği işbirliği uygulamalarının, söz konusu inceleme ve analizlere göre, uygun paydaşlar ile kurumsal kurallara uygun ve şeffaf olarak yürütülmesi,
- Yaptığı işbirlikleri sonucunda okula, ihtiyaçları ile tutarlı biçimde, donatım, onarım, inşaat, öğretim materyalleri temini, eğitimi geliştirici ortak faaliyetler ve bunlar için sponsorluk, nakdi yardım gibi çeşitli konularda katkıların sağlanması için çaba ve girişimlerde bulunulması,
- Okula erişim ve devam, rehberlik, personel gelişimi, çocuklara ve ailelerine sosyal destek sağlama gibi konularda da çevre imkânlarından yararlanılması,
- Yapılan işbirlikleri ve katkıların, gerekçelerinin ve sonuçlarının düzenli şekilde raporlanması,
- Okulun kurduğu işbirlikleri sonuçlarının değerlendirilerek koşullardaki değişimlere ve yeni ihtiyaçlara göre inceleme, analiz, stratejilerinin ve planlamalarının güncellenmesi, ile ilgili çalışmalar yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.3.2. Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması: Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çocuğun çevresinin eğitimini destekler.

Okul-toplum etkileşiminde, toplumun katkılarının okula aktarılması, aynı zamanda okulun toplumun bütününe ne katkı sağlayabileceği ile eşdeğer ve ilişkilidir. Günümüzde okullardan beklenen, kendi temel amaç ve misyonunu gözden kaçırmadan, mensup olduğu toplumun talep ve ihtiyaçlarına açık olmasıdır. Okul, kendine kayıtlı çocukları, bulunduğu yakın çevreden ve toplumdan yalıtılmış olarak ele alamayacağından, okulun hizmet hedefleri bulunduğu toplumu da kapsamak durumundadır.

Günümüzde, değişimin sürekliliği ve hızı, eğitim kurumlarında kazandırılan bilgi ve becerilerin zaman içinde yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu hızlı değişimle başa çıkabilmenin en iyi yolu, tüm vatandaşlar için yaşam boyu öğrenmedir. Yaşam boyu öğrenmede okullar, temel bir mekanizma ve kaynak noktasıdır. Eskiden okul hayatı, iş ve toplum hayatından önce, onlar için bir hazırlık evresi olarak görülmekteydi. Ancak günümüzün iş ve toplumsal yaşamında hem öğrenme edimleri hem de bunları sağlayan okul gibi yapılar, artık hayatın tüm evrelerinde önemli ve işlevseldir. Yaşam boyu öğrenme ile amaç, öğrenme kaynakları ve olanaklarını, tüm yaş gruplarındaki insanlar için açık, eşit ve erişilir kılmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde eğitim sistemleri ve okullar kilit rol oynarlar.

Okul geleceğin vatandaşlarının yanı sıra bugünün vatandaşları için de bir eğitim ve gelişim merkezi olmalıdır. Tüm vatandaşlara ortak bir öğrenme ve beceri temeli kazandırmadaki öncül rolleri nedeniyle ilköğretim okulları, bu rollerini çevrelerindeki toplumun yetişkinleri için de yerine getirmeye devam etmeleri önemlidir. Bir okul çevresindeki toplumla destekleyici, kararlı ve güçlü ilişkiler, işbirlikleri oluşturdukça, yaşam boyu öğrenme ve öğrenen toplum kavramları, sadece bir takım resmi belgelerin malzemesi olmakla kalmayıp yaşama, uygulamaya geçen gerçekler haline gelir.

Alt Standardı geliştiren uygulamacılar, çağın bu gelişimleri ve değişimlerinin, ilköğretim okullarımızı da değiştirmekte olduğunu öngörmüş ve bu konuyu niteliksel bir ölçüt olarak ele alma gereği duymuşlardır. İlköğretim okullarının toplumda çocukluk ve ilk gençlik dönemiyle sınırlı geleneksel rollerinin genişleme eğilimine ve okullarımızın halen yakın çevrelerine sundukları mevcut katkıları da ele alabilmeye koşut olarak, okulun olanaklarının çevre tarafından kullanılması konusu, gelişim sürecine katılan eğitimcilerce bir alt standart olarak ele alınmıştır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okulun çevredeki toplumda yer alan grupların, temel öğrenme ve vatandaşlık becerileri açısından ihtiyaçlarının incelenmesinin,
- İncelemelere göre gerekçelendirerek yıllık olarak topluma yönelik faaliyetlerin planlanmasının ve bu planın sivil toplum kuruluşları, diğer resmi kurumlar ve yerel yönetim yapıları olarak gerekli iş birlikleri ile uygulanmasının, bu uygulamaların hem olanakları artırma hem de işleyiş olarak gerektiğinde Bakanlığımızın halk eğitim merkezleri ile de ilişkilendirilmesinin,
- Okulun, okul olanaklarının ve planlamaya göre yapılacak faaliyetlerin tanıtımının,
- Okulun mevcut kütüphane, BT, spor salonu, oyun alanları gibi olanaklarından okul saatleri ve günleri dışında çevre halkının yararlanmasına yönelik düzenlemelerin,
- Faaliyetlerin ve sonuçlarının düzenli şekilde raporlanmasının, sağlanması gerekmektedir.

STANDART ALANI 3: DESTEK HİZMETLER (GÜVENLİK, SAĞLIK, BESLENME VE TEMİZLİK)

Etkili bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilebilmesi için, okul ortamının çocuklar ve okul çalışanları için güvenli ve sağlıklı olmasının önemi herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Bireyin kendisini gerek fiziken ve çevresel gerek sağlık gerekse de psikolojik olarak güvende ve rahat hissetmediği ortamlarda

etkili bir öğretim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesi çok zor, hatta imkânsızdır. Maslow' a göre de güvenlik ve temel yaşamsal ihtiyaçlar, herkes için temeldir, vazgeçilmezdir ve bunlar karşılanmadan, daha üst seviyedeki gelişim, öğrenme gibi ihtiyaçlar karşılanamaz.

Güvenlik, sağlık, beslenme ve temizlik uygulamaları ile ilgili üçüncü; Destek Hizmetleri Alanı'nda ise tümü okul düzeyinde yapılandırılmış dört standart ve 16 alt standart bulunmaktadır. Destek hizmetleri; genelde okul, servisler, yakın çevre ve acil durum güvenliği, okul psikososyal ortamı, beslenme, temizlik ile YİBO ortamlarının çocukların özellikleri ve ihtiyaçları açısından uygunluğunu ele almaktadır. Aşağıdaki tabloda bu alanın standart ve alt standartları topluca görülmektedir.

Standart Alanı 3: DESTEK HİZMETLER (GÜVENLİK, SAĞLIK, BESLENME VE TEMİZLİK)			
Standart		Alt Standart	
3.1	Okulda güvenli ve uygun bir fiziksel ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.	3.1.1	Okul mekânları güvenlidir.
		3.1.2	Okulun yakın çevresi güvenlidir.
		3.1.3	Okulun acil ve riskli durumlara için planlama ve düzenlemeleri vardır.
		3.1.4	Okul servis araçlarında güvenlik önlemleri alınır.
		3.1.5	YİBO' nun pansiyon mekânları güvenlidir.
		3.1.6	YİBO' daki barınma mekânları ve donanım, çocukların sayısına, gelişimsel özelliklerine ve psikososyal ihtiyaçlarına uygundur.
3.2	Okulda sağlıklı ve güvenli bir psikososyal ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.	3.2.1	Çocukların sağlıklı gelişimleri için rehberlik ve psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülür.
		3.2.2	Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.
3.3	Okulda çocuklara ihtiyaçlarına uygun, destekleyici sağlık ve beslenme hizmetleri verilir.	3.3.1	Çocukların sağlıklı gelişimlerini takip etme, destekleme ve geliştirmeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri yürütülür.
		3.3.2	Okulda sunulan yiyecekler ve içme suyu çocuklar için sağlıklı ve yeterlidir.
		3.3.3	YİBO' da çocuklara öğün aralarında ve akşam yemeği sonrasında uygun gıdalar sağlanır.
3.4	Okulda sağlığa uygun temizlik hizmetleri verilir.	3.4.1	Okuldaki temizlik hizmetleri sağlık kurallarına uygun şekilde yürütülür.
		3.4.2	Okul tuvaletleri temiz ve sağlığa uygundur.
		3.4.3	Çocukların yatakhaneleri temizdir, sağlıklı uyumalarını sağlayacak şekilde düzenlenir.
		3.4.4	YİBO' ların banyoları temizdir, çocukların sağlıklı yıkanma ihtiyaçlarını karşılar.
		3.4.5	YİBO' da çocukların kişisel temizlik ve bakımları sağlanır.

Destek Hizmetleri Alanı Standartları esasen, okullardaki güvenlik, sağlık, beslenme ve temizlik uygulamalarına dayalı olarak bir ilköğretim okulunun;

- ★ Okulun fiziki koşulları, yakın çevresi, acil ve riskli durumlara yönelik hazırlık ve önlemleri, servis araçları ve YİBO pansiyonları olarak güvenliği,
- ★ Okuldaki kişisel rehberlik, psikososyal destek ve şiddet, istismarı önleme açısından psikososyal ortamın güvenliği ve sağlığı,
- ★ Okul sağlığı, beslenme ve YİBO' nda ara öğün uygulamaları olarak sağlık ve beslenme hizmetleri,
- ★ Okul eğitim-öğretim mekânları, okul tuvaletleri, YİBO' nun yatakhane, banyo ve çocukların kişisel temizlik ve bakım olanakları olarak temizlik ve sağlığa uygunluğu ile bunların sonuçları itibarıyla okul ortamının durumunu değerlendirmeye yöneliktir.

<p>STANDART 3.1. OKULUN FİZİKİ GÜVENLİĞİ ve YİBO PANSİYONLARININ FİZİKİ UYGUNLUĞU: Okulda güvenli ve uygun bir fiziksel ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.</p>

Güvenli bir okulun oluşturulması için, kurumsal olarak okul fiziki ortamlarında, yakın çevrede, acil ve riskli durumlarda, okul servis araçlarında, YİBO' nun pansiyonlarında güvenliğin yönetimi

gerekmektedir. Bu yönetim; öncelikle herkes için yaşam ve sağlık bütünlüğünün korunması hakkından, ikinci olarak sağlık ve güvenliği tehdit eden durumlarda eğitimin kesintiye uğraması riskinden, son olarak da yasal yükümlülüklerden dolayı vazgeçilemezdir.

Bu standart açısından okul ortamının fiziki ve çevresel güvenliğinin yönetimi, bir dizi farklı unsurların bir bileşkesidir. Bunlar; okul içi ortamlar, okulun yakın çevresi, okulun servis araçları, YİBO pansiyonları, acil ve riskli durumlara yönelik önlemler ve bu durumlarda okulun koruma ve güvenlik kapasitesi olarak ele alınmıştır.

Alt Standart 3.1.1. Okulda Fiziki Güvenlik: Okul mekânları güvenlidir.

Okul içi güvenlik açısından iki boyut söz konusudur. Birincisi; iyi yapılandırılmış bir güvenlik işleyişinin sağlayacağı korumadır. Okul fiziksel ortamının güvenliğinin sağlanmasında, düzenli kontrol, bakım ve risklere göre önlemlerin alınması temel ve önemlidir. Ancak yeterli değildir. İkincisi de böyle bir yapının, içinde bulunan insanlara, özellikle de çocuklara kazandıracığı güvenlik duygusu ve kültürüdür.

Alt standart açısından okul güvenliğini sağlama, idareten, bir yasaklama yaklaşımı ile ele alınmamalıdır. Elbette çok gerekli durumlarda bu da bir önlemdir. Ancak önemli olan okulda geçirecekleri zamanları hem rahat, kolay hem de güvenlik içinde geçirmeleridir. Bunlar birbirinin karşı alternatifleri haline getirilmemeye çabalanmalıdır. Yasaklama gereken durumlarda da bunların gerekçeleri ve sonuçları açıklıkla okuldaki tüm taraflarla paylaşılmalı ve uygulama tutarlılıkla sürdürülmelidir.

Okulda Fiziki Güvenlik Alt Standardı yukarıda açıklanmaya çalışılan; ilgili risklerin gerçekçi analizine dayalı önlemeyi, önlem almayı, okulda olumlu tutumlar ve olumlu bir güvenlik kültürü oluşturmayı, katılımcı uygulamaları temel alan yaklaşımlara dayandırılmıştır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul içi fiziki mekânlara ve bunların kullanımına dair gerçek gözlemlere dayalı risk analizi yapılmasının,
- Risk analizlerine dayalı olarak donanım ve donatım kaynaklı çeşitli elektrik, elektronik, kimyasal, mekanik ya da fiziki risklere karşı; topraklama, açık kabloları veya güvenliksiz prizleri değiştirme, elektronik materyaller için gerekiyorsa manyetik mantolama, kimyasal malzemeler için uygun kaplarda tutma, reaksiyona karşı koruma, materyallerdeki mekanik aksamdan doğabilecek risklere uygun işlevsel önlemlerin alınmasının,
- Risk analizlerine dayalı olarak mekânların sivri köşeler, güvenliksiz merdiven basamakları ve tirabzanları, kaygan zeminler, gevşek çatı olukları, kırık veya çatlak camlar, çıkmış kapı ve pencere menteşeleri, fazla alçak pencereler, duvara monte gevşemiş dolaplar gibi fiziki risklerine karşı önlemlerin alınmasının,
- Okulda temizlik, bakım ve onarımların çocukların bu alanlarda bulunmadıkları saatlerde yapılmasının,
- Okulun hem bahçe hem bina ana ve yan giriş-çıkış kapılarında, istenmeyen girişler ve durumlara karşı güvenlik kontrolü ve nöbet işleyişinin aksatılmadan ve boşluklara meydan vermeden yürütülmesinin, nöbetler esnasında oluşan her durumun ve giriş-çıkış yapan herkesin kayda geçmesinin,
- Kullanım özelliklerine ve risk analizlerine dayalı olarak okul bahçesi ve binasında uyarı ve yönlendirme levhalarının işlevsel biçimde yerleştirilmiş olmasının,
- Okulun bahçe, koridorlar, merdivenler, salonlar, tuvaletler, kantin, gibi çocukların, personelinin bir arada olabildiği mekânların güvenlik ve sürekli kontrolü için önlemler alınmasının,
- Okuldaki engelli çocukların okul içinde emniyetle hareket edebilecekleri mekânsal ve sosyal düzenlemelerin,

- Okul mekânlarının ısıtma, su, aydınlatma, duman ve gaz bertarafına ilişkin tesisatının bakım ve kontrollerinin düzenli yapılmasının, bu tür tesisatı, özellikle ısıtma tesisatını vasıflı, belgeli kişilerin kullanmasının,
- Okul tarafından temin edilecek eğitim-öğretim materyal ve malzemelerin seçiminde, kullanıcılar açısından risk oluşturabilecek unsurlara dikkat edilmesi, gerekirse bunlar için uzmanlara danışılmasının, okulca temin edilmeyen malzemelerdeki olası risklerin ve kullanımda oluşan tehlikelerin de bunları temin eden birimlere raporlanmasının,
- Okul binasının gündüz ve gece güvenliği için tedbirlerin alınmasının,
- Okul içi mekânlardan çocuklar ve diğer bireyler için her türlü riskli duruma zemin oluşturabilecek, izole, karanlık ve ıssız yerlerin hem kilitlemesinin veya aydınlatılmasının, hem de herhangi bir aksi durumu erken fark edebilme açısından sıklıkla kontrolünün,
- Okulda oluşan güvenlik riskleri ve gerçekleşen olayların, alınan her türlü önlemin ve sonuçlarının raporlama ve istatistikî kayıtlarının tutularak bunlardan, risk analizlerinde yararlanılmasının,
- Tüm güvenlik uygulamalarına çocuklar, personel, veliler, gerektiğinde diğer paydaşların katılımlarının, yapılanlar ve gerekçeleri hakkında bilgilendirmelerin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.2. Okul Yakın Çevresinin Güvenliği: Okulun yakın çevresi güvenlidir.

Okulun yakın çevresi ile somut olarak “okulun bahçe sınırlarından itibaren 100 metre kadar civarındaki” alan ifade edilmektedir. Okul, yakın çevresinde çocukların ve diğer okul sakinlerinin güvenliği açısından risk oluşturabilecek fiziki unsurları belirlemeli, incelemeli ve bunlara dayalı önlem alınmasına yönelik çabalarda bulunmalıdır. Okul yakın çevre risklerinin azaltılmasında, çocukları, çalışanları ve diğer paydaşlarını, korunma yolları hakkında bilgilendirerek, onların riskleri fark etmeleri ve kendilerini korunmaları için bilinçlenmelerini sağlayarak da etkili olabilir.

Okul Yakın Çevresinin Güvenliği Alt Standardı açısından önemli olan, okulun yakın çevresini çocukları, çalışanları ve ilgili diğer paydaşları için güvenli hale getirmek amacıyla gösterdiği çabalar, girişimler ve bunların kapsamıdır. Yakın çevre ile ilgili güvenlik uygulamalarından, çocukları ve çalışanlarını bilgilendirme ve bilinçlendirme uygulamaları haricinde kalan birçok konunun sonuçlarının kontrolü tamamıyla okulun inisiyatifinde bulunmamaktadır. Bu nedenle Alt Standardı geliştiren eğitimciler, okulun kendi yakın çevresindeki olası risklerin farkında olmasını, bu risklerin ortadan kaldırılmasında; kendi kontrolünde olanlar için yürüttüğü çalışmalarını, diğer ilgili kurumlar nezdinde sürdürdükleri ısrarlı ve kararlı girişim ve çabalarını temel almışlardır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul yakın çevresinde gerçek gözlem ve yaşantılara dayalı risk analizi yapılmasının,
- Risk analizlerine dayalı olarak olanaklar elverdiğince uzmanlardan da destek alınarak somut önlemlerin belirlenmesi, bu belirlemelere göre, yasalara, yasaların okullara tanıdığı hak ve olanaklara, resmi prosedürlere uygun olarak girişimlerde bulunulması ve girişimlerin kararlılıkla sürdürülmesinin,
- Yakın çevre risklerinin belirlenmesinde ve önleme girişimlerinde, ilgili paydaşlar ve kurumlarla işbirliği ve iletişim kurulmasının,
- Risk analizlerine dayalı olarak okul yakın çevre risklerinin azaltılmasında, çocukları, çalışanları ve diğer paydaşları risklerin farkında olma ve korunma yolları hakkında bilgilendirip bilinçlendirecek planlı, programlı, ihtiyaca göre yinelenen faaliyetler yürütülmesinin,
- Yakın çevrede oluşan güvenlik risklerinin, gerçekleşen olayların ve bunların sonuçlarının raporlama ve istatistikî kayıtlarının tutularak bunlardan, risk analizlerinde, önlemleri belirlemede ve önlem alma girişimlerinde savunu yapmak için yararlanılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.3. Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik: Okulun acil ve riskli durumlar için planlama ve düzenlemeleri vardır.

Standart açısından, acil ve riskli durum ifadesi; okulun bulunduğu çevrede okulu, okul çevresini ve okulun dâhil olduğu toplumu etkileyen, dolayısıyla çocukların, ailelerinin, okul personelinin ve okul çevresindeki toplumun zarar gördüğü ya da zarara göreme riskinin bulunduğu her türlü afet, acil ve olağanüstü durumları kapsar. Acil durumlar bir açıdan okulda, gerçekleşmiş risklerdir. Devletin toplumdaki en önemli uzantısı olarak ülkede, bu örgütlü ve en yaygın kurum olma konumları, okulları, acil ve riskli durumlarda önemli merkezler haline getirmektedir. Çağdaş okul, olağanüstü hallerin getirdiği belirsizlik içinde, nasıl çalışacağını, risklerle nasıl baş edeceğini bilir; sorumluluğu bir üst merciye havale etmek yerine, daha fazla inisiyatif olarak, belirsizlik durumunu anlamaya çalışarak, onu yönetir.

Günümüzde doğal ya da insan kaynaklı oluşumlara bağlı gerçekleşen afet ve acil durumlar, tüm kurumlar ve toplumsal kesimler için olduğu gibi, eğitim ve öğretim kurumları için de risk oluşturmaktadır. Günün önemli bir kısmını okulda geçiren okul personeli ve çocuklar, deprem, yangın, sel, saldırı, patlama gibi afetlerde veya acil durumlarda açık tehdit altındadır.

Yaygın olarak bilindiği gibi, afet ve acil durumların ilk dakikalarında herkes kendi başınadır. Bireyler, kurumlar ve toplum, gerçekleştirdikleri hazırlık ve geliştirdikleri kapasite oranında, afet ve acil durumlarla baş edebilirler. Dünyanın hiçbir ülkesinde güvenlik, sağlık, itfaiye, arama kurtarma ekipleri gibi birimlerin tüm bireylere anında ulaşması mümkün değildir. Özellikle afet sonrasında, altın saatler olarak adlandırılan ilk 72 saat için, her bireyin, her kurumun bu duruma hazırlıklı olması şarttır. Travmatik olaylardan sonra normal yaşama dönmeye, okulların çok önemli bir rolü vardır. Okullar, normalliği temsil eden ve normal yaşama dönmeyi kolaylaştıran kurumlardır. Okullar, olağanüstü hallerde bu görevleri yerine getirirken, olağanüstü hallerden önce de insanları, özellikle çocukları, olağanüstü hallerdeki belirsizlik ve kaostan kaynaklanan strese dayanıklı duruma getirmeli ve onlara, bu stresle olumlu başa çıkma yöntemleri öğretmelidir. Böylece, travmatik olayların etkilerinin daha kolay atlatılması sağlanabilir.

Okulların, bir üyesi olduğu toplumun yaşanan acı deneyimleri tekrarlamaması için, afet, acil ve riskli durumlardaki koruma, önleme, hazırlık, müdahale ve normalleşme aşamalarındaki yükümlülüklerini gerçekleştirmesi, okul nitelikleri için temel göstergelerden biridir. Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik Alt Standardının oluşturulduğu çalışmalarda, bu yaklaşım, tüm katılımcılarca teyit edilmiştir.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okulda, afet ve acil durumlarda, çocukları ve diğer okul sakinlerinin korunmasına ve güvenliklerinin sağlanmasına yönelik, çevresel risklere dayalı planlamalar, hazırlıklar ve düzenlemelerin yapılmasının,
- Yapılan planlamaların uygulanma kapasitesini geliştirme kapsamında, çocuklar, veliler, okul personeli ve çevredeki anahtar aktörler ve halk için eğitim ve bilgilendirmeler yapılmasının,
- Her öğretim yılında söz konusu planlamalar dâhilinde çeşitli tatbikatların yapılmasının, bunların hedeflere göre değerlendirilerek okulun tepki verme kapasitesinin iyileştirilmesinin,
- Çocukların ve diğer okul sakinlerinin, acil durumda, en kısa zamanda bina dışına çıkmasında kullanılmak üzere, uygun bir erken uyarı sistemi kurulmasının,
- Gerekli durumda binaların hızlı ve güvenli biçimde boşaltılması için, operasyonel olarak etkili bir örgütlenme yapılmasının,
- Yapılan planlamalarda, engelli çocuklar ve varsa personel için özel önlemlerin tanımlanarak tatbikatlarının yapılmasının,
- Okul, afet ve acil durumlar için binada yapısal ve yapısal olmayan risklere karşı önlemler alınmasının,

- Okulda, herhangi bir afet veya acil durum sonrası, ilk 72 saat boyunca, herhangi bir yardımın ulaşamayabileceği olasılığına karşı çocukları ve personeli koruma, besleme, muhafaza edebilme koşullarına ilişkin hazırlıkların yapılmasının,
- Okulda en az her 20 çalışanda 1 oranıyla belirlenecek sayıda personelin temel ilkyardım eğitimi alarak ilkyardım bilgi ve becerileri kazanmalarının ve bu eğitimlerin en fazla 3 yılda bir tazelenmesinin, ilkyardım bilgilendirmelerinin çocukları ve velileri de kapsayacak şekilde okulda yaygınlaştırılmasının,
- Herhangi bir afet veya acil durumda okulun toplumsal amaçlı kullanımlara tahsisi ile ilgili hazırlıkların, çevredeki ilgili kurum, kuruluşlarla koordine kurularak gerçekleştirilmesinin,
- Afet ve acil durum sonrasında okulun, bulunduğu toplumun normalleşmesine destek olacak psikososyal destek kapasitesi geliştirmesinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.4. Okul Öğrenci Servis Araçları Hizmetleri: Okul servis araçlarında güvenlik önlemleri alınır.

Yerleşim alanlarının genişlediği kent yaşamında, ulaşım önemli ve vazgeçilmezdir. Okulların kabul sınırlarının genişliği, birçok yerde ulaşımı zorunlu kılmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda okul ulaşımı, okula ve eğitime erişim anlamı taşımaktadır. Okula erişim engellerine ilişkin yapılan birçok çalışmada, özellikle kırsal alanlarda okula ulaşım olanaklarının yeterliliği veya yetersizliği, erişimin belirleyicilerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kentlerde de okula gönderilmeyen çocuklarla ilgili nedensel analizlerde, ailelerin okula ulaşımı yetersiz, güvenliksiz ya da kendilerine uygun koşullarda bulmadıkları için çocuklarını okula göndermediklerine ilişkin verilere rastlanmaktadır. Bu açıdan bir okulun, okula erişimde kendi durumunu değerlendirirken; çocuk açısından erişimini engelleyecek ya da güçleştirecek ulaşım sorunlarına eğilmesi ve bunları çözmek için yeterli çabanın göstermesi önemli ve gereklidir.

Bu açılardan gerek kentlerde gerekse de kırsalda eğitim kurumlarına ulaşım ve erişim sağlamada okul servis araçları önemli bir olanak ve hizmettir. İlköğretimde okul servis aracı, Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği'ne göre; "öğrenciler ile sadece rehber personel taşınmalarında kullanılan ticari tescilli yolcu taşımaya mahsus taşıtı" ifade etmektedir. Servis hizmetleri, okul servis araçlarını kullananlar açısından da bir takım riskler içermektedir. Bu açıdan günümüzün yol, trafik koşulları ve risklerine karşı okul, çocukların okula ulaşımında kullanılan servis araçlarıyla ilgili güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamak ve izlemek durumundadır. Türkiye'de okula geliş ve gidiş velinin sorumluluğunda olsa da, okul servis hizmetlerinde, ilgili mevzuata göre bu sorumluluğu eğitim kurumları da paylaşmaktadır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul servis araçlarında, çocukların güvenliklerini sağlamaya yönelik koruma sistemleri ve Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği'nde tanımlanan düzenlemelerin ve sigorta yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesine yönelik girişimlerin ve kontrollerin,
- Okul servis araçlarının taşıma hizmetlerinde taşımacı yükümlülüklerini yerine getirmesi ile ilgili takip ve kontrollerin düzenli olarak yapılmasının
- Okul servis aracı sürücülerinin gerek adı geçen Yönetmelikte belirtilen nitelikler gerekse de çocuklarla çalışabilme yeterlilikleri açısından uygun kişiler olmasının, servis araçlarında ayrıca uygun özelliklerde rehber personel bulundurulmasının ve bu kişilerin görevlendirme amaçlarına uygun şekilde çocuklara nezaret etmelerinin,
- Çocukların servis araçlarında güvenliklerini tehdit eden riskler ve bunlardan korunmaya yönelik davranış ve tutumlar konusunda farkındalık ve bilinçlerinin geliştirilmesinin,
- Servis araçlarında ve servis hizmetlerinde yapılması gereken düzenlemeler ve bunlarla ilgili okulun girişim ve kontrolleri konusunda velilerin bilgilendirilerek desteklerinin,

- Gerekli durumda kullanabilmek üzere, veli ve çocuklarda servis aracı sürücüsünün, servis rehberinin, okuldan ilgili personelin, servis aracı sorumlusu ve sürücüsünde ise servisi kullanan çocukların, velilerinin ve okuldan ilgili personelin iletişim bilgilerinin güncel biçimde bulunmasının,
- Her servisin; hareket saatleri, güzergâh, öğrenci listesi ve oturma planı gibi bilgileri içeren bir okul servisi ulaşım uygulama planının bulunması, güvenlik zorunlulukları dışında bu planın tutarlılıkla uygulanmasının, bu konuda da velilere güvence verilmesinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.5. YİBO Pansiyon Mekânlarının Güvenliği: YİBO' nun pansiyon mekânları güvenlidir.

YİBO' da hizmetin özelliği gereği çocuklar, yaşamlarının en çok ihtiyaç duydukları bir döneminde, yılda 8-9 ay gibi bir süre, ebeveynlerinin bakımı ve korumasından, aile ve ev ortamından uzak kalmaktadırlar. Evlerinden uzakta, aileden olmayan insanlarla birlikte yatılı kalmak, yıkanmak, yemek, tuvalete gitmek gibi temel ihtiyaçlarını, ebeveyn gözetiminden uzakta görmek de çocukların kendileri açısından risk olarak algılanabilir. Yatılı olarak pansiyonlarda kalan çocukların güvenlikleri, özellikle de psikososyal açıdan, okulun bulunduğu çevre ve toplumla yakından ilişkilidir.

Eğer YİBO, çevresel konumu ve çeşitli nedenlerle, bilhassa da güvenlik kaygılarıyla fazlasıyla içe kapanık ve yalıtılmış bir tutumda olursa, okulun ve yatılı kalan çocukların, çevredeki toplumca benimsenip kollarınmasında zaaflara yol açabilir. Özellikle kendisi de göreceli olarak izole yaşayan, dış etkilere kapalı daha geleneksel toplumlarda, bu durum, YİBO' daki çocukların yabancılaşması, etiketlenmesine, bu da bazı güvenlik sıkıntılarına neden olabilir. Okulun yaklaşımı, yatılı kalan çocuklar açısından risk ve kaygı yaratacak durumları azaltırken, hem çevredeki toplumun ve okuldaki yetişkinlerin çocuklara karşı hem de çocukların kendilerine ve çevrelerine sorumluluk duygusu ve güvenlik tutumlarını geliştirmek olmalıdır. YİBO' lar çocukların buldukları çevrede tecrit durumuna yol açmadan, hem "açık kapı" hissini yaratmalı ve toplumun bir parçası olmalı hem de çocuklar için bir koruma ve güvenlik halesi oluşturabilmelidir.

YİBO' nun pansiyon mekânların güvenliğini ve bunun için alınacak önlemleri, fiziksel olarak pansiyonun kullanım amacı ve bundan doğan yapısal nitelikler belirlemektedir. Özellikle yatılılık, gece ve okul saatleri dışındaki süreler, sekiz sınıf düzeyinde, oldukça geniş yaş yelpazesinde bulunan çocukların toplu olarak bir arada yaşaması, pansiyonların güvenliğine ilişkin önlemlerin temel belirleyicileridir. Alt Standart; bu belirleyicilere göre, YİBO' nun pansiyon mekânlarında, çocukların güvenliği açısından risk oluşturabilecek fiziki unsurların belirlenmesine, incelenmesine ve bunlara dayalı önlemlerin alınmasına odaklanmıştır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Pansiyondaki mekânlara ve bunların kullanımına dair gerçek gözlemlere dayalı risk analizi yapılmasının,
- Risk analizlerine dayalı olarak donanım ve donatım kaynaklı çeşitli elektrik aksamı, mobilyalar, tesisatlar, kapılar, pencereler, zeminler, merdivenler gibi bina içi yapılar ile çatı, oluklar, vb bina dışı yapılardan doğabilecek risklere uygun işlevsel önlemlerin alınmasının,
- Pansiyon mekânlarında yangın, binada olası olumsuz olaylara karşı ikaz ve alarm ile izleme sistemlerinin oluşturulmasının,
- Pansiyonda temizlik, bakım ve onarımların çocukların bu alanlarda bulunmadıkları saatlerde yapılmasının,
- Pansiyonun bina ana, yan ve ara giriş-çıkış kapılarında, istenmeyen girişler ve durumlara karşı güvenlik kontrolü ve nöbet işleyişinin aksatılmadan ve boşluklara meydan vermeden yürütülmesinin, nöbetler esnasında oluşan her durumun ve giriş-çıkış yapan herkesin kayda geçmesinin,

- Kullanım özelliklerine ve risk analizlerine dayalı olarak pansiyon binasında uyarı ve yönlendirme levhalarının işlevsel biçimde yerleştirilmiş olmasının,
- Pansiyonunda yatakhane, dinlenme odaları, etüt ve çalışma odaları, koridorlar, merdivenler, tuvaletler, banyolar, gibi çocukların, personelinin bir arada olabildiği mekânların güvenlik ve sürekli kontrolü için önlemler alınmasının,
- Pansiyonda engelli veya yaşlılarına göre gelişim ve hareket güçlüğü yaşayan çocukların okul içinde emniyetle hareket edebilecekleri mekânsal ve sosyal düzenlemelerin,
- Pansiyon mekânlarının ısıtma, su, aydınlatma, duman ve gaz bertarafına ilişkin tesisatının bakım ve kontrollerinin düzenli yapılmasının, bu tür tesisatı, özellikle ısıtma tesisatını vasıflı, belgeli kişilerin kullanmasının,
- Okul tarafından temin edilecek pansiyon donanım ve donatım materyal ve malzemelerin seçiminde, çocuklar açısından risk oluşturabilecek unsurlara dikkat edilmesi, gerekirse bunlar için uzmanlara danışılmasının, okulca temin edilmeyen malzemelerdeki olası risklerin ve kullanımda oluşan tehlikelerin de bunları temin eden birimlere raporlanmasının,
- Pansiyon binasının gece güvenliği için tedbirlerin alınmasının,
- Pansiyon mekânlarından çocuklar ve diğer bireyler için her türlü riskli duruma zemin oluşturabilecek, izole, karanlık ve ıssız yerlerin hem kilitlenmesinin veya aydınlatılmasının, hem de herhangi bir aksi durumu erken fark edebilme açısından sıklıkla kontrolünün,
- Pansiyonda oluşan güvenlik riskleri ve gerçekleşen olayların, alınan her türlü önlemin ve sonuçlarının raporlama ve istatistikî kayıtlarının tutularak bunlardan, risk analizlerinde yararlanılmasının,
- Pansiyonla ilgili tüm güvenlik uygulamalarına çocuklar, personel, veliler, gerektiğinde diğer paydaşların katılımlarının, yapılanlar ve gerekçeleri hakkında bilgilendirmelerin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.6. YİBO'da Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu: YİBO' daki barınma mekânları ve donanım, çocukların sayısına, gelişimsel özelliklerine ve psikososyal ihtiyaçlarına uygundur.

Kendileri için düzenlenen mekânların niteliği, çocuklara, kendilerine ne kadar değer verildiğine ilişkin bir mesaj verir; özen duygusu, çocuğun içinde yaşadığı ortam sayesinde oluşturulabilir. Çocuk kendini ne kadar normal bir çevrede hissederse, yaşamı da o kadar az tehditkâr olacaktır. Alt Standart açısından YİBO pansiyonlarının düzenlenmesinde tek başlarına eşyalar ve donanımdan daha önemli olan nokta; bunlarla çocuklara nasıl bir yaşama ortamı oluşturulduğu ve bu ortamın onlara ne mesaj verdiği, ne yaşattığıdır. Evde yaşayan insanlar açısından; yere ayakkabısız, terliksiz, basabilmek, sırt sırta oturmadan televizyon izleyebilmek, yere oturabilmek, geceleri keyif için bir şeyler atıştırabilmek gibi çok basit ve sıradan gelen olanakların taşıdığı anlam ve değer, toplu yaşamı düzenleme kaygıları içinde bazen yitirilebilmektedir. Bu durum özellikle çocuklar açısından farkında olunmayan etkilere yol açabilmektedir.

İKS oluşturulmasına katılan eğitimciler; YİBO pansiyonlarının fiziki ortamlarının (psikososyal ortam ile ilişkili biçimde) daha da iyileştirilmesi için bu alt standardı, YİBO' lardan, kendi öz-değerlendirmeleriyle bilgi toplamak, bunları değerlendirerek ihtiyaçları kanıt tabanlı olarak tespit etmek ve bu tespitlere göre gerçekçi planlamalara ve desteklere bir zemin oluşturabilmek için geliştirmişlerdir.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdileri ve algıların sağlanabilmesi için **merkezi, yerel** ve okul yönetimi düzeyinde temel olarak;

- Her çocuğun kendi yatak, dolap gibi kişisel donatım ve malzemelerinin bulunmasının,
- Pansiyon katlarında, çocukların okul ve çalışma saatleri dışında rahat edip sosyalleşebilecekleri ev tarzı (kanepeler, koltuklar, sehpa, halı, minder, televizyon, kitap dolabı vb) düzenlenmiş odaların oluşturulması ve bu mekânların hacminin, kullanan çocuk sayısına uygun olması,
- Pansiyon mekânlarındaki her türlü bakım onarım ihtiyaçlarının düzenli olarak giderilmesi,

- Çocukların pansiyon ortamına ilişkin istek, şikâyet ve memnuniyetlerinin alınarak uygulamaya yansıtılmaya çabalanması,
  - Etüt ve çalışma odalarının hacmi ve masa, sandalye, dolap gibi donatılarının, bu mekânları kullanan çocuk sayısına uygun olması,
  - Yatakhaneler ve diğer pansiyon mekânlarının havalandırma, aydınlatma ve ısıtılmasının kullanım amaçları ve çocukların gelişim, sağlık ihtiyaçlarına uygunluğunun sağlanması,
  - Banyoların olabildiğince kişisel kabin tipinde düzenlenmesi,
  - Herhangi bir elektrik kesilmesine ve bunun oluşturacağı risklere karşın binada, elektrik kullanım kapasitesine uygun jeneratörün bulunması,
  - Çocukların aileleri ve yakınlarıyla haberleşmeleri için tümünün erişim ve kullanimlarına açık ve uygun sayıda ankesörlü telefonların bulunması,
  - Nöbetçi belletici öğretmenler için oluşturulan nöbet odasında, kişisel banyo-tuvalet bulunmasını temin edecek düzenlemeler,
  - YİBO' ya bir hizmet aracının temini ve bu aracın okul saatlerinde olduğu kadar okul saatleri dışında da ivedi durumlar için kullanıma hazır bulundurulması,
- gibi konularda çalışmalar yürütülmelidir.

STANDART 3.2. OKULUN PSİKOSOSYAL ORTAMI:
Okulda sağlıklı ve güvenli bir psikososyal ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.

İlköğretim okulları için okulun psikososyal ortamının nitelikleri, okuldaki demokratik iklimin kapsamının ve düzeyinin de temel göstergeleridir. Okulun psikososyal ortamı, okula örgütsel kimliğini kazandıran, okul çalışanlarının davranış ve tutumlarını etkileyen ve örgütsel iklim olarak okula hakim olan özellikleri kapsar. Bu açıdan psikososyal olarak destekleyici bir okulda;

- ★ yetişkinler, çocuklara, farklılıklarını kabullenici bir tutumla ve bir birey olarak her zaman değer vererek, saygıyla davranır.
- ★ çocuklar, kendilerini etkileyecek durumlar hakkında görüşlerini serbestçe dile getirebilirler, tercihler yapabilirler ve bunlar ciddiye alınır.
- ★ çocukların olumlu ilişkileri ve hem birbirlerine hem de okula ve buldukları topluma bağlılıkları teşvik edilir.
- ★ davranış sorunları ve davranış kontrolünde kullanılan yaptırımlar, her zaman çocukların yüksek yararına uygundur.
- ★ oyun çocuğun temel işlerinden biri olarak ciddiye alınarak olanaklar yaratmak için çabalanır.
- ★ çevrede olası psikososyal riskler belirlenerek çocukların bunlara karşı, özellikle de şiddet ve istismardan korunmasına yönelik çabalar sürdürülür.
- ★ Dezavantajlı çocuklara özel bir dikkat gösterilerek, toplumsal entegrasyonları ve gelişimleri için yardım edilir.
- ★ Ailelerinden ayrı yatılı eğitim gören çocuklar, bu ayrılığın yarattığı fiziki ve psikososyal ihtiyaçlar dikkate alınarak desteklenirler.

Okulun Psikososyal Ortamı Standardı bu öngörülere dayalı olarak geliştirilmiştir.

Alt Standart 3.2.1. Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri: Çocukların sağlıklı gelişimleri için, rehberlik ve psiko-sosyal destek uygulamaları yürütülür.

Okul açısından çocukların psikososyal gelişimi, gelişimsel olarak planlanıp müdahale edilecek temel bir konudur. Araştırma bulguları göstermektedir ki, çocuğa sağlanan eğitimsel müdahaleler ve bunlarla elde edilen kazanımların sürekliliği, içinde yaşadığı psikososyal şartlara da mümkün olabilen bir takım müdahaleler gereklidir. İlköğretim çağı çocuklarının gerek gelişim durumlarından gerekse de aile, toplumsal ve diğer etkilerden doğan duygusal, sosyal, eğitsel ihtiyaçları ve sorunları, zamanında fark edilip müdahale edilmezse, çeşitli ruhsal sorunlara ve sosyal risklere zemin hazırlar. Toplumsal olarak psikososyal risklerin ve bozuklukların olmamasına ya da tekrarını azaltmaya yönelik temel önleme çabalarının etkililiğinde okullar en etkili yerlerdir. Bunun en temel nedeni; bu tür önleyici hizmetlerin en büyük etkiyi çocuk ve gençler üzerinde yapmasıdır.

İlköğretim okullarında olumlu ve sağlıklı bir psikososyal ortamın yaratılması, öncelikle okul çalışanlarının çocuklara yaklaşım ve onlarla ilgili tutumlarına bağlıdır. Okullarda psikososyal açıdan nitelikli, geliştirici ortamlar; doğru anlayış ve değerlere sahip sorumlu eğitimcilerin, bu konudaki bilimsel bilgilere, hizmet verdikleri çocukların özellikleri ve ihtiyaçlarıyla ilgili geçerli kanıtlara ve bunlara dayalı sürdürülebilir programlarla oluşturulabilir.

Tüm çocuklar için normal gelişimin sağlanmasına odaklanan ilköğretim okulları için aslolan; risklerin gerçekleşmesini önlemek ve çocukları bu risklerden korumaktır. Bir okulda çocukların bütününe yönelik sunulacak destek, öncelikle sorunlar oluşmadan önce, onların psikososyal sağlık ve iyilik hallerinin geliştirilmesi, korunması ve bunlar açısından olası risklerin önlenmesine odaklanmalıdır. Bu okulda tüm eğitimcilerin oluşturulmasına ve uygulanmasına katkıda bulunduğu, okulun öznel durumlarına ve ihtiyaçlarına göre iyi yapılandırılmış koruma ve önleme programlarını gerektirir. Alt Standart bu konuda, MEB' in Riskli Yaşam Şartlarında Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri Okul Eylem Planının hazırlanıp uygulanmasını içeren çalışmaları esas almıştır.

Çocukların okulda psikososyal olarak desteklenmelerine hizmet eden temel çalışmalardan biri de kişisel rehberlik çalışmalarıdır. Kişisel rehberlik; eğitim sürecinde öğrencilerin kişisel-sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece onların kişisel gelişim ve uyumlarına yardımcı olmak amacıyla yürütülen rehberlik hizmetleridir. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'ndeki "Bireysel Rehberlik" başlığı altında; "Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir" denilmektedir. Öte yandan ilköğretim okullarında tüm çocuklara yönelik temel kişisel rehberlik uygulamalarını, İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı' nın ilköğretim kısmı düzenlemektedir. Bu programın; Okula ve Çevreye Uyum, Kendini Kabul, Kişiler Arası İlişkiler, Aile ve Toplum ile Güvenli ve Sağlıklı Hayat alanları kişisel rehberliğin sayılan temalarıyla paralel kazanımlar içermektedir.

Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri Alt Standardı, İKS çalışma gruplarında yer alan eğitimcilerce, yukarıda özetlenen yaklaşım ve esaslara dayalı olarak geliştirilmiştir.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocukların bireysel ve gelişimsel özelliklerinin güncel şekilde kayıtlandırılmasının,
- Çocukların psikososyal gelişimlerinin değerlendirilmesinde bu kayıtlardan yararlanılmasının,
- Okulun eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik uygulamalarının bütünleştirilerek raporlanmasının, sonuçlarının değerlendirilmesinin,
- Okulun psikososyal risklerinin ve çocuklarının psikososyal destek ihtiyaçlarına göre psikososyal koruma ve önleme uygulamalarının planlanmasının,
- Psikososyal koruma ve önleme uygulamaları kapsamında çocukların ve velilerin sorunları ve riskli durumlarla baş etme beceri ve güçlerinin, öğretmenlerin de bu uygulamalar için bilgi ve becerilerinin artırılmasının,
- Okul destek personeli ile okul yaşamında çocuklarla birlikte olan kantin, servis gibi hizmet elemanlara çocuklarla birlikte olmanın gerektirdiği, anlayış, bilgi ve becerilerin verilmesinin,
- Çocukların, velilerin ve çalışanların okul ortamına ilişkin memnuniyet, talep ve görüşlerinin alınarak yapılacak iyileştirmelerde veri olarak kullanılmasının,
- Kişisel psikolojik desteğe veya sosyal hizmet veya desteklere ihtiyaç duyan çocuk ve ailelerin bu desteklere erişimlerinde yardımcı olunmasının,
- Okulda çocukların kural dışı davranışlarının kontrolü ve düzeltilmesinde olumlu, eğitici ve tutarlı yaptırımlar uygulanmasının, çocukların okul kurallarının oluşturulmasına katılımlarının ve kurallar ile yaptırımların gerekçe ve içeriğini anlamalarının,
- Dezavantajlı çocuklara yönelik destek hizmetlerinin onların ihtiyaç ve özelliklerine göre yürütülmesinin, bu çocukların durumlarının izlenerek olası sorunların erken fark edilerek önlenmesinin,

- Okul psikososyal ortamı ve koruma önleme çalışmalarının iyileştirilmesinde ilgili birim, kurum, kuruluşlarla geliştirici işbirlikleri oluşturmasının,
- Okul personelinin ve velilerin çocuklara doğru yaklaşımlar ve çocuk hakları, olumlu iletişim yolları hakkında yeterliliklerinin artırılması,
- Çocuklarının okulda kendilerini etkileyen her durumda, görüşlerini ifade edebilecekleri, seslerini duyurabilecekleri, tercih haklarını kullanabilecekleri imkânların artırılmasının,
- Çocuklar için geliştirici oyun etkinlikleri için imkânların artırılmasının,
- Yapılan çalışmaların sonuçları ve etkilerinin değerlendirilerek planlamaların ve uygulamaların bunlara göre güncellenmesinin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.2.2. Okul ve Yakın Çevresinde Şiddet ve İstismarı Önlemeye Yönelik Uygulamalar: Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Güvenlik ve psikososyal ortamla ilgili olarak, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin bir arada bulunduğu sosyal bir ortam olan okulda, şiddet ve onun farklı görünüşlerinden biri olarak istismar, özellikle ele alınması gereken bir konudur. Bu hem okul ortamının şiddet ve istismar olasılıklarından arındırılıp çocukların ve hatta yetişkinlerin okulda korunmaları, hem de çevre ve aile kaynaklı olayların teşhis edilip çocuklara yönelik şiddet ve istismar vakalarında ihmal edilmeksizin derhal psikososyal önleme ve destek, gerektiğinde yasal süreçlerin izlemelerini içerir. Okul da yaşamın bir parçasıdır ve günümüzün olumsuz koşullarına bağlı olarak ne yazık ki; bu tür olaylar okullarda da ortaya çıkabilmektedir. Gerek böyle durumlara pro-aktif biçimde önceden önlem alınması için, gerekse de gerçekleşmiş bir durumun fark edilip koruma ve müdahalenin başlatılabilmesi için bazı durumlarda okul, bir çocuğun tek şansı da olabiliyor.

Ülkemizdeki yasalara göre çocukların zarar gördüğü durumlarda, başta kamu görevlileri olmak üzere tüm vatandaşların bu suçu bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Okullar şiddet ve istismarı önlemede fiziksel güvenlik önlemleri dışında, temel önleme, koruma ve müdahale çalışmaları yapmak durumundadırlar. YİBO’ da hizmetin özelliği gereği çocukların, yaşamlarının en çok ihtiyaç duydukları bir döneminde, yılın çoğunda, ebeveynlerinden ve ev ortamından uzak kalmaları, kaçınılmaz olarak çocuklarda bir takım duygusal, bilişsel ve sosyal yoksunluklara yol açabilmektedir. Bu yoksunluğun yarattığı kaygı ve gerginlik, YİBO’ da şiddet olaylarını tetikleyebilmektedir. Bu sebeple YİBO da bu açıdan özel dikkat verilmesi noktalardan biridir.

Okul ve Yakın Çevresinde Şiddet ve İstismarı Önlemeye Yönelik Uygulamalar Alt Standardı; okulların bu konuda iyileştirilmesinde;

- ★ Okulda çocuklara veya yetişkinlere yönelik hiçbir şiddet mazur görülemez,
- ★ Okulda çocuklara veya yetişkinlere yönelik her tür şiddet önlenabilir niteliktedir, olarak ifade edilebilecek ilkelere ve Bakanlığımızca uygulanmakta olan; Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı” ve 2006/26 sayılı “Okullarda Şiddetin Önlenmesi” Genelgesinde belirtilen yaklaşım ve uygulamalara dayanmaktadır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okul personelinin şiddet ve istismarı önleme uygulamalarındaki görev ve sorumluluklarının tanımlanmasının,
- Okulun şiddet ve istismar olayları açısından durumunun ve risk faktörlerinin tespit edilerek değerlendirilmesinin ve uygulamalarda yararlanılabilecek koruyucu unsurların belirlenmesinin,
- Şiddet ve istismarı önleme konusunda okul politikaları, stratejileri ile kurallarının ve bunların uygulama şekillerinin çocuklar, veliler, eğitimciler ve varsa çevredeki uzman ve ilgili temsilcilerle birlikte belirlenerek tutarlılık ve kararlılıkla uygulamalara yansıtılmasının ve bunların “tarafı, kaynağı ve türü ne olursa olsun şiddete ve istismara karşı sıfır tolerans” esasına dayanmasının,

- “Riskli Yaşam Şartlarında Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri Okul Eylem Planı”nın, sınıf rehberlik programının şiddet ve istismar risklerini de dikkate alarak bir bütünlük içinde hazırlanmasının ve okul bütününde işbirliği ve eşgüdüm içinde uygulanmasının, uygulamalar için gerekli çevre desteği ve işbirliklerinin,
- Planlamalar dâhilinde okulda şiddet ve istismarı önleme konularında çocukların, velilerin ve okul çalışanlarının düzenli güncellemelerle eğitim almasının ve bu konuda beceri kapasitelerinin artırılmasının,
- Olumsuz medya etkisine karşı, medya mesajlarını fark etme, bunlardan etkilenmemeleri için medya-okuryazarlığı konusunda çocukların bilinçlendirilmelerinin,
- Bu uygulamaların sonuçlarının düzenli biçimde raporlanarak, sonuçlarının değerlendirilmesinin ve bu bilgilerin yeni planlamalarda girdi olarak kullanılmasının,
- Şiddet ve istismar mağduru veya tarafı olan çocuklar ve ailelerine gereken ileri psikososyal destek hizmetlerinin araştırılarak, erişimde yardımcı olunmasının,
- Şiddet ve istismarla ilgili öncelikle çocukların ve tüm okul sakinlerinin rahatlıkla ve güven içinde şikâyet ve taleplerini iletebilecekleri kurumsal yol ve usuller geliştirilmesinin, gelen şikâyetleri kayıt altına alarak yasal ve psikososyal gereğinin, okul çalışanlarını da içerecek biçimde kararlılıkla yerine getirilmesinin,
- Okul çevresinde, okulda şiddet ve istismar açısından olumsuz gruplaşma, çeteleşme gibi yapılanmalara dikkat edilerek bunların erken fark edilmesinin ve gerektiğinde emniyet birimlerinden yardım da alarak önlem alınmasının,
- Okul fiziki güvenlik önlemlerini aksatmadan ve şiddet açısından riskli okul mekânları ya da civar yerleri de hesaba katarak uygulanmasının,
- YİBO’ da, banyo, yatakhane, tuvalet, revir, genel kullanım alanı olmayan depo, bodrum vb yerler gibi çocukların daha izole olabileceği yerlerde ve zamanlarda güvenlik ve izleme önlemlerine dikkat edilmesinin,
- Okul sosyal kültürel sportif faaliyet olanaklarının, okul öğrenme başarısının, öğrenme ortamı imkânlarının geliştirilmesi çalışmalarını şiddeti önleme ve okul psikososyal ortamını iyileştirme açısından da ele alınmasının,
- Gelen şikâyetlerin ve okulda vuku bulan olayların betimsel ve istatistiksel kayıtlarının tutularak bunlardan izleme ve önleme planlarında veri olarak yararlanılmasının, sağlanması gerekmektedir.

STANDART 3.3. OKUL SAĞLIK VE BESLENME HİZMETLERİ:
Okulda çocuklara ihtiyaçlarına uygun, destekleyici sağlık ve beslenme hizmetleri verilir.

Toplum sağlığını koruma ve geliştirme, yaşam kalitesini yükseltme, temizlik ve hijyen konusunda yeterli eğitim almış sağlıklı nesiller yetiştirme, sağlıkla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevleri olduğu kadar, bu konu okulların da temel görevleri arasındadır. Bu hem okulun çocukların bulunduğu bir ortam olmasına hem de sağlıkla ilgili olumlu veya olumsuz tutum ve alışkanlıkların çocukluk evrelerinde kazanılmasına dayanmaktadır.

Okulun sağlık ve beslenme koşullarını ele alan bu standart ile yine sağlık kapsamında temizlik koşullarını ele alan sonraki 3.4 nolu Okul Temizlik Hizmetleri Standardı, okul sağlığı kavramını esas alır. Sağlık Bakanlığı’na okul sağlığı, öğrencilerin ve okul personelinin sağlığının değerlendirilmesi, geliştirilmesi, sağlıklı okul yaşamının sağlanması ve sürdürülmesi, öğrenciye ve dolayısıyla topluma sağlık eğitiminin verilmesi için yapılan çalışmaların tümü olarak tanımlanmaktadır.

Okuldaki çocukların sağlığı için; okuldaki sağlık ve beslenme hizmetlerinin sunumu; sağlığı korumayı, geliştirmeyi, hastalıkları önlemeyi, gerekli ise tedavi edilmesini, ani gelişen hastalıklar ile yaralanmalara ilk ve acil bakım sağlamayı, sağlıkla ilgili danışmanlığı ve okul beslenme hizmetlerinin sağlığa uygunluğunu içerir.

Alt Standart 3.3.1. Okulda Sağlık Hizmetleri: Çocukların sağlıklı gelişimlerini takip etme, destekleme ve geliştirmeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri yürütülür.

Gelecekteki sađlđın temelleri, çocuklukta atılmaktadır. Sağlıklı yaşam tutumları, ilk yaşlarda geliştirilir. Çocuk sađlđını geliştirmek erişkin sađlđını ve toplum sađlđını geliştirmenin temelidir. Okul çocuk sađlđının izlenmesi ve geliştirilmesi için önemli bir platformdur. Temel hedef sağlıklı bireylerden kurulu bir toplum düzeni kurmak olduğuna göre; okul koruyucu sağlık hizmetlerinin niteliği ve sağlık eğitimi, bizi bu amaca götürecek iki önemli bileşendir. Çünkü bu hedef tedavi edici sağlık hizmetlerinden önce sağlıklı iken sađlđını koruma bilinci edinmiş bireyler yetiştirmeyi gerektirmektedir. Sağlık konusu, toplumsal gelişmişlik için, yaşam kalitesinin en temel göstergelerinden biridir. YİBO açısından okul sağlık uygulamaları daha özel bir anlam taşır. Çünkü okulda kaldıkları müddetçe çocukların tüm sağlık durumlarından okul, ebeveynleri adına da doğrudan sorumludur.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Planlanmış bir sağlık hizmetleri programının olmasının,
- Çocukların okula ilk gelişlerinde sağlık kontrolünden geçirilerek, sağlık bilgilerinin e-okula tam olarak işlenmesinin ve bu bilgilerin düzenli güncellenmesinin, bireyi tanıma çalışmaları kapsamında veri girdisi olarak ele alınmasının,
- Bu plan doğrultusunda çocukların sağlık ve gelişim durumlarının izlenmesi, bağışıklama uygulamalarının takip edilmesinin, gerektiğinde çocuklar için iyileştirici sağlık hizmetlerinin,
- Okulda her çocuk için, yaşayabilecekleri acil bir sağlık sorununa karşı, bağlantı kurulacak kişilerin bilgilerinin e-okula işlenmiş olmasının ve bu bilgilerin gerekli halde erişilebilir şekilde kullanıma hazır bulundurulmasının, ilişkili olarak da gerektiğinde başvurulacak sağlık kurum, kuruluşlarının iletişim bilgilerinin kolaylıkla erişilebilir şekilde kullanıma hazır bulundurulmasının,
- Öğretim ve rehberlik programlarındaki sağlık eğitimi kazanımlarının ne oranda gerçekteştirildiklerinin değerlendirilmesinin ve sağlık kurumlarının işbirliği ile boşlukları giderici, destekleyici eğitim faaliyetlerinin,
- Gerek koruma gerekse de bilgi, beceri, yeterlilik geliştirmeye yönelik sağlık hizmetleri uygulamalarında, çevredeki sağlık kurum, kuruluş ve uzmanlarla işbirliği yapılması,
- Sağlık hizmetlerinin çocukların gelişim ve sağlık durumlarının desteklenmesinde yararlarının ortaya konmasının,
- Okulda kantin veya yemekhanede gıda ve gıda nevi işlerde çalışanların rutin sağlık kontrollerinin takibinin ve düzenli gerçekteştirilmesinin, aksi durumlarda gereğinin yapılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.3.2. Okul Beslenme Hizmetleri: Okulda sunulan yiyecekler ve içme suyu, çocuklar için sağlıklı ve yeterlidir.

Çocuklar günlerinin nerdeyse üçte birini okulda geçirirler. Bu süre çocukların beslenme faaliyetlerini de içerir. Okulda beslenme uygulamaları hem bu günlük beslenme ihtiyacı hem de çocuklara doğru beslenme alışkanlıkları kazandırmak için önemle ele alınmalıdır. Yiyecekler sadece beslenme değeri taşımakla kalmaz, aynı zamanda sosyal, eğitici ve duygusal değerler de taşırlar. Beslenme değerleri açısından sağlıklı olmakla kalmayıp özenli bir şekilde hazırlanan ve sunulan gıdaların alınması, özellikle kötü beslenmiş veya şefkatten mahrum kalmış olan çocuklar için önemlidir. Bildikleri, lezzetli yiyecekler, bir çocuğun esenlik ve güvenlik duygusuna katkıda bulunabilir. Bu durum özellikle de aileleri ve ev ortamından uzakta olan YİBO' daki çocuklar açısından çok önemlidir. Okulda çocuklara sağlanan gıdaların sağlıklı olması, bunları temin ve sunma koşullarının çocuklar temel alınarak düzenlenmesi bir zorunluluktur. Beslenme açısından en hayati insan gereksinimi sudur. Temiz sağlığa uygun suya erişim tüm insanlar gibi çocuklar için de vazgeçilmezdir. Okullar, çocuklara sürekli, bedelsiz, sağlıklı ve içilebilir nitelikte içme suyu sağlayabilmelidir.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve alguların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocuklara yönelik su ve beslenme hizmetlerinin yürütülmesi ve iyileştirilmesine yönelik planının oluşturulmasının,
- Su sağlama ve okul beslenme hizmetlerinin çocukların sağlığı, gelişimleri ve beslenme ihtiyaçlarına göre yürütülmesinin, kantinlerde çocukların sağlıkları açısından zararlı olabilecek obezite gibi risklere yol açabilecek gıdaların satışına karşı önlemler alınmasının,
- Okulda çocukların su içtikleri tesisatın ve depoların bakım ve dezenfeksiyonunun rutin olarak sürdürülmesinin,
- Tabldot yemeklerde çocukların miktarların, ilköğretim çağı çocuklarının gelişim çeşitliliklerine uygun olarak çocukların yaş ve bedensel özelliklerine göre belirlenmesinin, Yemek türlerinin yörenin ve mevsimin özelliklerine ve çocukların beslenme gereksinimlerine göre tespitinin, çocukların sağlıklı gıdaları benimsemeleri açısından yemeklerin lezzetine, pişiriliş ve sunuluş biçimine de önem verilmesinin,
- Kantin ve yemekhane malzemelerinin niceliksel olarak kullanan çocuk sayısına, niteliksel olarak sağlığa uygunluğunun ve periyodik dezenfeksiyonunun,
- Çocuklara sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırılmasına yönelik uygulamaların,
- Su ve beslenme hizmetleri uygulamalarında çocukların şikâyet, memnuniyet, görüş ve önerileri alınıp uygulamalara yansıtılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.3.3. YİBO'da Ara Öğün Beslenme Uygulaması: YİBO' da çocuklara, öğün aralarında ve akşam yemeği sonrasında uygun gıdalar sağlanır.

Çocuklar ve yetişkinlerin beslenme ve öğün periyotları farklıdır. Çocukların gelişim ve fiziksel özelliklerine göre gıda ihtiyaçları, yetişkinlerin öğün rutini ile sınırlanamaz. Uzmanlarca ilköğretim çağı çocuklarında gelişimsel olarak besinlerin, ortalama 3 saatlik aralıklarla, 3 ana ve 3 ara öğün olarak alınmasının gerektiği belirtilmektedir. Yatılı okul gibi çocuğun bütün gününü geçirdiği yerlerde çocukların beslenme ihtiyacının karşılanması daha da önem kazanmaktadır. Bu okulların eğitim hizmeti yanında sürdürdükleri bakım hizmeti görevi çocukların bütün gün alacakları gıdaların planlaması sorumluluğunu da getirmektedir. Çocuk öğün aralarında, acıktığında veya bir şeyler atıştırmak istediğinde, YİBO'larda uygun ara öğünler bulabilmelidir. Özellikle akşam yemeğinin erken yendiği uzun gecelerde, çocuklar aç uyumamalıdır.

Ailelerinden uzakta yaşamak zorunda kalan çocukların sadece aç oldukları için değil, kendilerini evde olduğu gibi ihtiyaçlarının her an karşılandığını hissetmeleri açısından erişebilecekleri yerde beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri besinlerin bulunması gereklidir. Az-çok veya niteliği ne olursa olsun, tıpkı evlerindeki gibi, ihtiyaç duyduklarında gıdanın erişilebilir olması, özellikle eğitimlerini YİBO' da ailelerinden uzak sürdürmek zorunda olan çocukların kendilerini güvende ve koruma altında hissetmelerini sağlar. Ara öğünde verilecek yiyeceklerin imkânlar ölçüsünde seçiminde, çocukların görüşlerinin alınması bu yiyecekleri tüketen çocuklarında bir hakkı olarak görülmelidir.

YİBO' da Ara Öğün Beslenme Uygulamaları Alt Standardı açıklanan bu gereklilikler ve yaklaşımlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve alguların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocuklara düzenli şekilde ara öğün verilmesinin, özellikle akşam etüdü sonrasında ara öğününün, tür ve miktar olarak akşam yemeği ve kahvaltı arasındaki süre dikkate alınarak düzenlenmesinin,
- Ara öğün uygulamalarında çocukların istek ve önerilerinin dikkate alınmasının,
- Ara öğünlerin, yörenin ve mevsimin özelliklerine göre meyve, kuru meyve, kuruyemiş gibi daha sağlıklı yiyeceklerden oluşturulmasının,

STANDART 3.4. OKUL TEMİZLİK HİZMETLERİ: Okulda sağlığa uygun temizlik hizmetleri verilir.

Çocuğun bulunduğu yerlerdeki temizliğin niteliği, onun yaşamında edineceği temizlik tutum ve davranışlarını belirler. Öte yandan çocuklarda sağlığın önemli belirleyicilerinden birisi de, zamanlarının önemli bir kısmını geçirdikleri okulun temizliğidir. Çocuklar okulda çeşitli yaş gruplarından yüzlerce öğrenciyle temasta bulunmakta aynı tuvaletleri, yemekhaneyi, kantini, YİBO' larda yatakhaneleri, banyoları ve diğer ortak alanları kullanmaktadırlar. Dolayısıyla okula taşınan ve orada üreyen mikropların yayılmasına neden olabilmektedirler. Birçok bulaşıcı hastalık eğer dikkat edilmezse okul ortamında kişiden kişiye kolayca bulaşabilir. Bu hastalıklar, sadece çocuklarla ve çalışanlarla sınırlı kalmaz, onlardan ailelerine ve tüm topluma yayılabilir. Bu bakımdan temizlik, okul sağlığı açısından olduğu kadar, toplum sağlığı açısından da çok önemlidir.

Okulların temizliği, iç ve dış tüm okul mekânları kapsamında bir bütün olarak ele alınmakla birlikte, sağlık riskleri ve çocukların kullanım özellikleri gereği okul tuvaletlerine özel bir önem vermek gerekmektedir. Bunun uygulamada da böyle olduğu İKS geliştirme sürecine katılan tüm eğitimcilerce teyit edilmiştir. Ayrıca YİBO lar için, eğitim mekânları ve tuvaletlerin yanı sıra, okulda temizlik konusunun özel ele alınması gereken; yatakhaneler, banyolar ve bizzat çocukların kişisel temizlik ve bakım konuları bulunmaktadır. İKS' de okul temizlik hizmetlerine odaklanan bu standardın kapsamı ve içeriğini bu unsurlar oluşturmaktadır.

Alt Standart 3.4.1. Okul Temizlik Hizmetleri: Okuldaki temizlik hizmetleri, sağlık kurallarına uygun şekilde yürütülür.

İnsan sağlığını korumanın en önemli aracı temizliktir. Çocuk sağlığını korumanın da en temel koşullarından biri hem bedensel hem de buldukları çevre ve mekânların, dokundukları materyallerin temizliğini sağlamaktır. Evlerin hijyeni için gösterilen özen, çalışma ve yaşam alanları, özellikle okullar için daha da fazla gösterilmelidir. Temizlik diğer hizmetler gibi insan, malzeme gibi kaynaklara ihtiyaç duymakla birlikte, mevcut kaynakların iyi organize edilmesiyle etkili kullanımına da bağlıdır. Okulun eğitim ve yaşam alanlarının yoğun kullanıma açık olmaları, temizliğin korunmasını güçleştirir. Okulda temizlik, sadece haftanın ve günün belli zamanları ile sınırlanmayıp mekânların kullanımına göre sürekli ve düzenli sürdürülmesi gereken bir uygulamadır.

Temizlik çevre koruma duyarlılığını da gerektirir. Gereksiz yere kullanılan su ve enerji çevremizdeki kaynakların azalmasına sebep olacağı için kullanıcıların kaynakları kullanma konularında bilinçlendirilmesi gereklidir. Çevre koruma aynı zamanda okul gibi toplu yaşam yerlerinde oluşan atıkların doğru şekilde bertaraf edilmesini de içerir. Okul atıklarının doğru şekilde ayrıştırılması, çocukların erişiminin engellenerek muhafazası ve atıkların geri dönüşüm için kullanılabilmesi sağlanmalıdır. Çevreye duyarlı davranışları okul ortamında öğrenen çocuk bunu yaşamının devamında da sürdürecektir.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Okulun temizlik alanlarına, konularına, ihtiyaçlara ve ilgili rehberlere göre hazırlanmış bir temizlik planının bulunmasının,
- Temizlik uygulamalarının bu planlamaya ve hijyen kurallarına uygun şekilde yürütülmesinin ve sonuçları garanti etmek için düzenli olarak kontrol edilip denetlenmesinin,
- Okulda kullanılan temizlik maddelerinin insan sağlığı açısından risk taşımamasına dikkat edilmesinin,
- Okul temizliğinin mekânlar olduğu kadar öğretim materyallerini de içerecek biçimde yapılmasının,

- Okul temizliği hakkında personel, çocuklar ve velilerin memnuniyet, görüş ve önerilerinin alınıp uygulamaya yansıtılmasının,
- Olanaklar ölçüsünde okulun su deposunun temizliğe ve sağlığa aykırı oluşumlara meydan vermeyecek biçimde, iç duvarları fayans, paslanmaz metal, apoksi boyalı gibi niteliklerde olmasının, yıllık temizliğinin aksatılmamasının,
- Kız çocukları için hijyenik ürünler temin edilerek bunları kolaylıkla elde edebilecekleri yöntem ve uygulamaların oluşturulmasının,
- Okulda su israfını önleyecek tesisat önlemlerinin,
- Okul sakinlerinin okula ihtiyaç duydukları her yerde kolaylıkla erişebilecekleri sayıda ve yerleşimde çöp kutularının,
- Okul çöplerinin sağlığa zarar vermeyecek biçimde toplanıp, geri dönüşüme uygun ayrıştırılarak muhafazasının ve bertarafının,
- Okul mekânlarında haşerelere karşı, doğaya zarara vermeyecek önlemlerin alınmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.4.2. Okul Tuvaletlerinin Sağlığa Uygunluğu: Okul tuvaletleri temiz ve sağlığa uygundur.

Yapılan araştırmalar dünyada her hafta 42 bin kişinin, kirli su ve yetersiz tuvalet koşulları nedeniyle hayatını kaybettiğini göstermektedir. Toplu yaşam alanlarında bulunan tuvaletler, enfeksiyonların bulaşıcılığında en önemli yerlerdendir. Bu nedenle tuvaletlerin temizlik koşulları sağlığı korumanın en önemli basamağıdır. Bulaşıcı sarılık denilen hepatit A gibi hastalıkların özellikle hijyene yeterli önem gösterilmeyen okullardaki çocuklarda görülmesi bu gerçeği doğrulamaktadır. Tuvalet ve lavabolarda mikroplar 24 saat içinde 1 milyona varacak kadar çoğalabilirler. Bulaşıcı hastalıklar diğer çocukların güvenliği açısından çocukların eğitim öğretim hayatında da önemli bir devamsızlığa neden olmaktadır.

Bulaşıcı hastalık korkusu çoğu ailenin çocuklarına okullardaki tuvaletlere gitmeme uyarısında bulunmasına neden olmaktadır. Bu durum ise çocukların sağlıklarını bozduğu gibi gelişimlerini de olumsuz etkileyen sonuçlar doğurabilir. Tuvalet ihtiyacının okulda hijyenik koşullarda giderilebilmesi çocuk sağlığı açısından hayati önemdedir. Tuvalet kullanımı düzenlemelerinde, çocukların yaşları, cinsiyetleri ve sayıları dikkate alınmalıdır. Ayrıca okulda engelli, özel gereksinimi olan çocukların tuvalet ihtiyaçlarının da düzenlemelere yansıtılması gerekmektedir. Özel gereksinimli çocuklar için, gerekli fiziki ve kullanım işlevine dayalı tuvalet düzenlemeleri yapılmalıdır.

En önemli temizlik alışkanlığı olan el yıkama ve tuvalet temizliği de çocukların en çok eğitim ihtiyacı duyduğu ve alışkanlık haline getirilmesi gereken konulardandır. Okul tuvaletlerinin kullanımı konularında yapılacak yönlendirmeler ve niteliği, çocukların derslerde öğrendiklerini pekiştirmelerini, tuvalet hijyeninde doğru davranışlar edinmelerini sağlar.

Bu alt standart çocuk sağlığını korumak için tuvalet temizliğinde dikkat edilecek sağlık kuralları ve çocuklara doğru tuvalet hijyeni alışkanlıkları kazandırma temelinde ele alınmıştır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Tuvalet temizliğine yönelik bir planlamanın,
- Tuvalet temizliğinin plana uygun şekilde düzenli ve sağlığa uygun olarak gerçekleşmesinin,
- Tuvalet musluklarından su içilmemesinin,
- Okul tuvaletlerinin temizliği hakkında personel, çocuklar ve velilerin görüşlerinin ve önerilerinin alınarak uygulamaya yansıtılmasının,
- Çocukların yaş ve cinsiyetlerine, okuldaki yetişkinlere ve engellilere göre, fiziki ihtiyaçlara uygun farklı tuvaletlerin düzenlenmesinin,

- Tuvaletlerde ve lavabolarda olanaklara göre, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve sıvı sabun ve her kabinde kapaklı çöp kutusu bulundurulmasının,
- Kanalizasyon ve atık su tesisatının düzenli bakımının ve bir arıza durumunda derhal müdahalenin, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.4.3. YİBO’da Yatakhanelerin Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği: Çocukların yatakhaneleri temizdir, sağlıklı uyumalarını sağlayacak şekilde düzenlenir.

İnsanlar yaş ve yaşam biçimiyle bireysel olarak değişiklik gösterse de ortalama günün üçte birini uykuda geçirirler. Bedenen ve zihnen dinlenme uykunun niteliği ile doğrudan ilişkili bir durumdur. Uygun olmayan koşullarda uyumak beden sağlığı açısından dinlenmek anlamına gelmemektedir. Yatakhanelerde yatakların beden gelişimi ile uyumlu olmaması, ergonomik özelliğini kaybetmiş yataklar, yatak takımlarının ve odanın temiz olmaması, kısıtlı durumlarda, çocukların yataklarını başkalarıyla paylaşmak durumunda kalması, yatakhane çocuk başına düşen m³, havanın yetersiz olduğu durumlar çocukların uykusunu ve doğrudan sağlığını riske atan durumlardır. Sağlıklı uyku koşulları bir çocuğun gelişimi için vazgeçilmez öneme sahiptir. Yapılan bilimsel çalışmalarda özellikle büyüme çağındaki çocuklarda büyüme hormonlarının uyku sırasında daha çok salgılandığı ortaya çıkmıştır. Bu anlamda sağlıklı bir büyümede yemek kadar diğer bir ihtiyaç ta sağlıklı bir uykudur. Uykusuzluk öğrenmenin de önündeki engellerden biridir. Bu nedenle çocuklara mümkün olduğunca rahat ve sağlıklı uyku koşulları sağlamak yatılı bir okulun temel niteliklerinden biridir.

YİBO yatakhaneleri çocukların sağlık, mahremiyet ve sosyal olarak en özel yaşam alanlarından biridir. Ailelerinden ilk ayrılıklarını yaşayan ve kendi bedensel, zihinsel ve sosyal gelişim süreçlerini daha tamamlamamış çocuklar için, YİBO’ da yatakhaneler, sadece uyuma amaçlı değil aynı zamanda hem kişisel hem sosyal yaşamlarını da sürdürdükleri yerlerdir. Çocuklar yatakhanelerde aile üyeleri dışındaki kişilerin bulunduğu ortamlarda soyunup giyinmek, onlarla birlikte uyumak durumunda kalırlar. Çocukların “yaşam alanı” olan yatakhanelerin özellikleri planlanırken çocukların isteklerine önem verilmesi sadece barınma değil psikolojik ihtiyaçlarına da cevap vermesi anlamında önemlidir. Yatakhanelerin özellikleri ve mekânsal olarak verdikleri mesaj, aile ortamından uzakta olan çocukların psikolojik durumlarını etkiler.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince olanaklar ölçüsünde temel olarak;

- Her çocuğun bir yatağı ve dolabının olmasının, olanaklara göre her çocuğa en az 12 m³ alan düşmesinin, yatakların ebatlarının çocukların yaş ve bedensel gelişimlerine uygun nitelikte olmasının, her yatakhane odası için masa, sandalye gibi ortak kullanım mobilyalarının bulunmasının, yatakhane donatımının düzenli bakımının ve gerekli onarımların,
- Yatakhane zeminlerinin taş ve beton yerine, hijyenik antialerjik, anti statik malzeme ile döşenmesinin,
- Yatak mefruşatı ve donanımının rutin temizlik ve değişim uygulamalarının,
- Okulun yatakhanelerinin bir temizlik planının bulunmasının,
- Planın düzenli uygulanmasının, yapılanların günlük kontrol edilmesinin,
- Yatakhanelerin temizliği ve sağlığa uygunluğu hakkında personel ve çocukların görüş ve önerilerinin alınıp uygulamaya yansıtılmasının, sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.4.4. YİBO’da Banyoların Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği: YİBO’nun banyoları temizdir, çocukların sağlıklı yıkanma ihtiyaçlarını karşılar.

Bedenin yıkanması yaşam biçimimizde, insanlar açısından savunmasız ve mahrem bir durumdur. Geleneksel uygulamalarda hamam tipi toplu yıkanmalar, küçülen aile olgusu ve bağımsız evlerde yaşamının yaygınlaşmasıyla giderek bireysel banyolarda yıkanma alışkanlıklarına dönüşmüştür. Kırsal alanlardaki yerleşimlerde de nitelikleri yetersiz ortamlarda da olsa, bedeni temizlemek bireysel bir

uygulamadır. Çocukları çoğunlukla anneleri veya bu işi üstlenen aileden kadınlar yıkar. Çocuk YİBO'ya geldiğinde, hele de hamam söz konusuysa (önceleri tanımadığı) başka çocuklarla birlikte toplu olarak ve kendi kendini yıkamak durumunda kalır. Elbette bu tür durumlar çocukların kendi işlerini görmeyi öğrenmeleri, öz-bakım becerileri kazanmaları için fırsattır. Ancak altı, yedi yaş çocuklar için bu bir öğrenme deneyiminden çok, sıkıntılı ve ciddi yetersizlik yaşayacağı bir hal alabilir. Bu nedenlerle okulda banyoların özel giyinme-soyunma kısımları da olan kabin tipinde olması ve yıkanmalarına yardım edilmesi iyi olacaktır. Ayrıca Banyoların kullanımı konularında yapılacak yönlendirmeler ve niteliği, çocukların, bedensel hijyen hakkında doğru davranışlar edinmelerini sağlar.

Banyolar bulaşıcı hastalık taşıma konusunda, dikkat edilmesi gereken yerlerdendir. Nem, ısı gibi koşullar eğer hijyene dikkat edilmezse bakteri ve virüslerin hızla yayılmasına zemin hazırlar. Bu açıdan YİBO' da banyolar sürekli izlenmeli, temizlik denetlenmeli ve dezenfeksiyon sağlanmalıdır. YİBO'da banyoların koşulları, sayıları ve kullanım düzeni çocukların, yaş, gerektiğinde hastalık, diğer özel gereksinimler ve mahremiyet gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde oluşturulmalıdır.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Banyoların çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygun biçimde fiziksel düzenlemelerinin ve temizliğinin planlı şekilde yapılmasının, sürekli kontrol ve denetiminin,
- Her banyo kabinine en fazla 20 çocuk düşmesinin,
- Banyo zemininden kaynaklanabilecek kazaları önlemek için kaygan olmayan, hijyenik, suya dayanıklı zemin döşemesinin,
- Banyo duş ve su tesisatının rutin bakımlarının yaptırılması,
- Banyoların niteliği, temizliği hakkında, personelin ve çocukların görüş ve önerilerinin alınarak uygulamalara yansıtılması, gerekmektedir.

Alt Standart 3.4.5. YİBO'da Kişisel Temizlik ve Bakım Uygulamaları: YİBO'da çocukların kişisel temizlik ve bakımları sağlanır.

YİBO' da çocukların kişisel temizlik ve bakım uygulamalarının sağlık, psikolojik ve estetik boyutları vardır. Bedeni temiz tutma, bakımını yapma özünde koruyucu bir sağlık edimidir. Bu boyut okullarda temel alınan bir dayanaktır ve bunun gerekliliğini herkes kabullenmiştir. Mevcut olanaklar ve anlayış kapsamında, kişisel temizlik ve bakımın psikolojik ve estetik boyutu daha geri planda kalmış görünmektedir. Ancak gerekçe ve etkilerini onaylasak da onaylamasak da görsel yönelimli bir çağda yaşıyoruz ve bu durum çocukların gelişimini, kişiliğini ve toplumdaki algıları etkiliyor.

Beden imajı kişinin özgüveninin temel noktalarından biridir. Çocukların toplum içinde kabullenilmesinde de en önemli etkenlerdendir. Çocukların uygun sıklıkta yıkanması, dişlerinin temiz ve sağlıklı olması, giysilerinin, özel eşyalarının temizliği, bakımı ve düzeni, düzgün saç kesimi, bedensel temizlik ve bakımı için uygun malzemeler kullanabilmesi, giysilerinin ütülü olması, onların hem kendilik algılarını hem de toplum içindeki özgüvenlerini etkiler. Öte yandan bu tür olanaklar çocukların, bakımlı, temiz, tertipli olmayı bir alışkanlık haline getirmelerini sağlar. YİBO' da bu tür olanaklar sadece çocukların bedensel ihtiyaçları temelinde değil, aynı zamanda, bireyselleşme ve kimlik gelişimi gibi psikolojik ihtiyaçları açısından da düşünülmelidir.

Çocuklara bu konuda destek olan yardımcı personelin de çocuk gelişimi ve ihtiyaçlarını iyi tanınması, sağlık, temizlik gibi teknik bilgilerin yanında çocuklarla iletişim, çocuk hakları, çocuklara karşı yasal sorumlulukları, mahremiyetin önemi ve korunması gibi konularda bilgi, beceri ve yetkinliklerinin artırılması, bu hizmetlerin niteliğini olumlu yönde etkileyecektir.

Alt standartta kişisel temizlik ve bakım ihtiyaçlarını karşılama olanakları ile kişisel temizlik ve bakım malzemeleri, düzenli yıkanma, çamaşır makineleri, ütü, giysi, düzenli çamaşır yıkama, saç

kesimi, tıraş gibi konular kastedilmiştir. Bunlardan kişisel temizlik ve bakım malzemeleri olarak da el-yüz havlusu, banyo havlusu, banyo sabunu, şampuan, diş macunu ve fırçası, tıraş malzemesi, tarak, tırnak makası gibi malzemeler ele alınmıştır. Bu Alt Standart açıklanan görüşler ve belirlemeler kapsamında oluşturulmuştur.

Uygulama Temelleri

Okulda bu Alt standartla ilgili girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- Çocukların kişisel temizlik ve bakım ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri olanakların pansiyonda oluşturulmasının,
- Çocukların kişisel temizlik ve bakım uygulamaları için gerekli malzemenin bulundurulmasının, tüketime ve olanaklara uygun düzenli rutinlerle çocuklara verilmesinin,
- Haftada en az iki kere çocuklara banyo yapma olanağı verecek bir planlamanın yapılmasının ve bu planın düzenli uygulanmasının, bu uygulamaların kayıtlandırılmasının, bunun dışında günlük özel ihtiyaçlar için de çocukların banyo yapabilmelerinin, banyoların çocukların sağlıklarına uygun şekilde ısıtılmasının, çocukların mahremiyetleri zedelenmeden giyinip soyunabilecekleri ve yıkanabilecekleri düzenlemelerin yapılmasının,
- Kişisel temizlik ve bakımlarında çocuklara destek olan yardımcı personelin çocuk gelişimi ve ihtiyaçlarını iyi tanınması, sağlık, temizlik gibi teknik bilgilerin yanında çocuklarla iletişim, çocuk hakları, çocuklara karşı yasal sorumlulukları, mahremiyetin önemi ve korunması gibi konularda bilgi, anlayış ve becerini geliştirecek eğitimlerin verilmesinin,
- Çocuklara düzenli rutinlerle kişisel iç çamaşırları verilmesinin, bunun dışında özel ihtiyaç halinde de çamaşır ve giysi verilebilmesinin,
- Genel rutin çamaşır yıkama uygulamalarının yanı sıra, çocukların kişisel giysi ve iç çamaşırlarının rutin olarak yıkanmasının, bunların yanı sıra çocuklara, genel yıkama dışı kişisel ihtiyaçları için düzenlenmiş çamaşır yıkama mekânının ve malzemelerinin,
- Çocukların kişisel giysilerinin ütülenmesinin, gerektiğinde onarımının, yaşı uygun çocukların kullanımı için ütü odası ve malzemelerinin düzenlenmesinin,
- Çocukların saçlarının düzgün ve öğrencilik kuralları çerçevesinde uygun şekilde getirilebilmesi için gereken kesim ve düzeltme olanaklarının, ilgili elemanları da içerecek biçimde oluşturulmasının, bu uygulamalarda kurallar çerçevesinde çocukların isteklerinin de dikkate alınmasının,
- Çocukların kişisel bakım ihtiyaçlarının karşılanması hakkında, kendilerinin görüş ve önerilerinin alınıp uygulamalara yansıtılmasının,

sağlanması gerekmektedir.

ÖRTÜK STANDARTLAR

İlköğretim kurumları standartları, okullara kurumsal gelişim sürecinde, kendilerini değerlendirmeleri için, yukarıda belirtilen üç alan ve onlara bağlı 12 standart kategorisinin dışında çaprazlama gruplamalarla elde edilen, farklı standartlar ve bunlarla ilgili değerlendirme verileri sunar. Yani alanlarda doğrudan ifade edilmeyen, ancak alt standartlarla yapılacak yeni gruplamalarla birbiriyle tematik olarak ilişkilendirilebilecek; demokratik ortam, toplumsal cinsiyet gibi konulara ilişkin görünmeyen standartlar da mevcuttur. Bunlarla toplanan verilerden, çaprazlama yeni veriler elde edilebilmektedir. Örtük standartlar olarak ifade edilen bu durum, okullara kendilerini değerlendirmede hem daha kapsamlı bir içerik ve zengin veri hem de görünür standartlara ilişkin verileri kontrol olanağı sunar.

Bu bölüme kadar açıklanan üç alandan bazı alt standart gruplarının çaprazlama olarak; demokratik okul iklimi, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, okulun toplumsal cinsiyete duyarlılığı ve okulda dezavantajlı çocukların eğitimi açılarından öz-değerlendirmede ayrı birer standart oluşturabilmektedir. Bu kısımda örtük standartlar olarak belirtilen bu standartların içeriksel olarak oluşturduğu bütünlük, bu bütünlükle ilgili kavramsal temel ve yaklaşımlar hakkında özet açıklamalar

yapılmıştır. Çünkü her örtük standardın alt standartları, zaten buraya kadar verilen alan ve standartlar çerçevesinde açıklanmıştır. Buradaki açıklamalar birlikte oluşturdukları içeriğin dayandığı temellerdir.

Örtük standartlara içeriksel olarak dikkat edildiğinde bunların, sosyal ve moral değerlerle ilişkileri nedeniyle, bunlar hakkında istenen bilgi ve sorulara taraflardan, objektif yanıtlar alınmasının pek de olanaklı olmadığı takdir edilecektir. Bu tür konulardaki yetersizlikleri gerek bireysel gerekse kurumsal olarak kabul etmek kolay değildir. Okulların; örgütsel ikliminin yeterince demokratikliği, toplumsal cinsiyete duyarlılığı, rehberlik hizmetlerinin yeterliliği ya da okulda sosyal olarak risk altında olan çocuklar bulunduğu vb. konular hakkında, ne kadar iyi niyetli olsalar da yeterince objektif bilgi sağlamada tutucu davranışları olasıdır. Kaldı ki; bu tür konular da doğrudan alınacak bilgilerden ziyade, okulda, başka amaçlara da hizmet eden bir dizi farklı konunun bir bileşkesidir.

Bu nedenle yönetim, eğitim, destek hizmetler gibi ana alanlardan bazı alt standartlar, içerik ve veri olarak oluşturdukları ilişkilerle örtük standartları oluşturmuştur. Böylece okullara kendilerini oldukça gerçekçi biçimde değerlendirmelerinde daha zengin, daha gerçekçi bilgiler sunma olanağı oluşturulmuştur.

Örtük standartlar, öz-değerlendirmede;

- Toplanan okullar arası verilerin birbiri ile ilişkileri ve bu ilişkilerin anlamlılık derecesinin değerlendirilmesiyle,
- Standartların içeriğinin ve ölçütlerinin alınacak verilerle geliştirilmesiyle,
- Alt standartlar arasındaki olası yeni ilişkilendirmelerle süreç içinde geliştirilebilir, genişletilebilir yapıdadır.

Bu farklı alanlardan alt standartların, demokratik okul iklimi, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, okulun toplumsal cinsiyete duyarlılığı ve okulda dezavantajlı çocukların eğitimi açılarından öz-değerlendirmede birer standart olarak, oluşturduğu içeriksel bütünlük, bu bütünlükle ilgili İKS yaklaşımları aşağıda açıklanmaktadır.

ÖRTÜK STANDART 1. DEMOKRATİK OKUL İKLİMİ: **Okul iklimi demokratiktir.**

Toplumun bireylerinin demokrasiyi ve demokratik hakları ve sorumlulukları özümseyebilmelerinin yolu, çocukluktan itibaren ailede ve okulda demokratik bir ortamın yaşanabilmesidir. Demokratik tutum ve davranışlara sahip olmak, çocukluktan itibaren demokratik değerler ve ilkeleri içselleştirmeyi gerektir ki; bunun belirleyicilerinden biri de okulun demokratikliğidir. Okul yöneticileri ve öğretmenleri, samimi ve tutarlı adımlarla okulda demokratik bir iklim, ortam oluşturmaya çabalarak ailelerde de demokrasinin gelişmesini destekleyebilirler. Bir okul, her şeyden önce çocuklar için vardır. Demokrasinin temel öznesi de insandır. Bu açıdan okuldaki demokratik ortamın oluşturulmasında ve çocuklara demokratik kültürün ve değerlerin kazandırılmasında, öncelikle çocuklar bir değer olarak kabul edilmeli ve saygınlıklarının tanındığı, farklılıklarının bir zenginlik olarak algılandığı bir iklim yaratılmalıdır. Bilindiği üzere katılım demokrasinin vazgeçilmez ilkelerinden biridir. “Katılım temelde kararları etkileme sürecidir ve insanların kendilerini etkileyen kararlar üzerinde etkili olmalarını sağlayacak fırsatların uygun koşullarda yaratılmasıyla oluşmaktadır.

Demokratik bir okulda çocuklar, okul yönetiminin ve öğretmenlerin verecekleri kararlardan etkileniyorsa, karar vermeye katılmalıdır. Çocukların okulda potansiyel ve yeteneklerini keşfedip geliştirmelerine, kendilerini özgürce ifade edebilmelerine, özgüven ve öz saygılarını artırmalarına fırsat verilmelidir. Bu çocukların sınıf içinde özgürlük, eşitlik ve adalet ilkelerini yansıtan bir ortam bulabilmelerine de bağlıdır. Aynı şekilde demokratik bir okulda, temel okul aktörleri olarak öğretmenler ve velilerin katılımları da sağlanmalıdır. Okulda çocukların kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, potansiyellerini açığa çıkarma ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine olanak tanınması da gelişimsel olduğu kadar demokratik bir yaklaşımın da gereğidir. Böyle bir yaklaşım, öğretmenlerin sınıfta özgürlük, eşitlik

ve adalet ilkelerini işler kılmalarına, çocuğun özsaygısının artırılmasına da bağlıdır. Bu okulun psikososyal ortamının niteliği ile ilişkilidir.

Demokratik Okul İklimi Standardı, esas olarak okuldaki kurul ve komisyonların, çocukların, velilerin, öğretmenlerin kendilerini ifade edebilecekleri mekanizmaların demokratik açıdan işlerliğine, okulun çevre ve paydaş ilişkileri ile okul psikososyal ortamının niteliğine odaklanmıştır. Bu standardın alt standartları aşağıda verilmektedir. Bunların içeriksel açıklamaları dâhil oldukları alan ve açık standartlarla ilgili kısımda verilmiştir.

Örtük Standart 1. Demokratik Okul İklimi	
1.2.1	Personel, mesleki yeterliklerini belirlemeye ilişkin öz değerlendirmelerine ek olarak meslektaş, yönetici, çocuk ve veli görüşlerinden yararlanır.
1.2.3	Öğretmenlerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
1.2.4	Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüşlerini, eleştiri ve açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadırlar.
1.2.5	Velilerin okul yönetim sürecine etkin katılımı sağlanır.
1.2.8	Okulda çocukların, velilerin ve personelin özel bilgilerinin hizmete ve/veya kişiye özel gizliliği korunur.
2.3.1	Okul, çevre olanaklarından yararlanarak kurduğu işbirlikleri ile eğitim-öğretimi geliştirir.
2.3.2	Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çocuğun çevresinin eğitimini destekler.
3.2.1	Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
3.2.2	Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Demokratik Okul İklimi açısından, yukarıdaki alt standartların İKS ile alınacak sonuçlarının birlikte oluşturacağı veri kompozisyonu, ayrıca okul aktörlerinin algısal değerlendirme ölçeğindeki katılım boyutuna ilişkin sonuçlar okullara geribildirim sağlayabilecektir.

**ÖRTÜK STANDART 2. REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ:
Okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri çocukların eğitsel ve psikososyal gelişim ihtiyaçlarına uygundur.**

Okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, Bakanlığımızda, okuldaki uygulama düzeyi ve alanları açısından eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik alt alanlarında ele alınmaktadır. Buna koşut olarak İKS’ de bu alt alanlar yer almaktadır. Ayrıca rehberlik uygulamaları kapsamında ele alınan oryantasyon, kişisel bilgilerin gizliliği ile okul psikososyal ortamının geliştirilmesi ve okulda şiddetin önlenmesi de bulunmaktadır. MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nde; ilköğretimdeki rehberlik hizmetlerinin “genel olarak; öğrencinin kendisi, öğretmeni/öğretmenleri ve ailesi tarafından yetenek, beceri ve diğer özelliklerinin fark edilmesine, öğrencinin yetiştiği ortamın iyileştirilmesine, bireysel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesine, etkili öğrenme ve çalışma becerileri ile motivasyonlarının artırılmasına, ilköğretim sonrası eğitime ve orta öğretime devam edemeyecekler için mesleğe yönlendirmeye yönelik” olacağı belirtilmektedir. Bu belirleme gelişimsel rehberlik uygulamalarına ve bu uygulamaların programlar ve okulun sistemli planlamaları ile tüm çocuklara yönelik olması gereğine işaret etmektedir. Söz konusu gereklilik halen ilköğretim okullarında uygulanmakta olan sınıf rehberlik programlarına da dayanak olmuştur.

İKS’ nin de temel aldığı gelişimsel anlayışa göre, okullarda rehberlik uygulamaları ile öğretim ve öğrenme uygulamaları birbirinden kopuk ilerleyen faaliyetler olarak ele alınmaz. Bunun bir gereği olarak ilköğretim programlarına ara disiplin olarak rehberlik kazanımları ve etkinlikleri yerleştirilmiştir. Aynı kazanım ve etkinlik farklı ders programlarında yer almamıştır. Öte yandan sınıf rehberlik programında, ya bu kazanım ve etkinliklerin bir üst basamağı verilmiştir ya da hiç bir ders programında yer almayanlar yer almıştır. Yani çocukların gelişimi açısından, ders programlarında yer alan kazanımlar ve etkinlikler ile rehberlik programında yer alanların toplamı bir anlam ifade etmektedir. Öğretim programlarındaki rehberlik kazanımları ile rehberlik programı bütünleştirilerek tam olarak

uygulandığında, bir bütün oluşabilir. Bu nokta öğrenme süreçlerinin çocuk merkezli olarak yapılandırılması açısından önemli noktalardan biridir.

Ayrıca İKS üçüncü alanında yer alan 3.2 kodlu okul psikososyal ortamının niteliğine ilişkin standart, dikkat edileceği hem formel olarak yer aldığı alanda, hem de tüm örtük standartlarda yer almaktadır. Bu durum, okul psikososyal ortamı ile ilgili standardın, ilişkili olduğu tüm bu standartlarla hem veri hem de içeriksel olarak ilişkili olduğu anlamına gelmektedir. Bu açıklamalar göstermektedir ki; Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Standardı, okulda farklı alanlara yayılan çok boyutlu bir uygulama alanıdır. Bu nedenle de bu farklı boyutlarda yer alan alt standartları ile oluşturduğu bütünlük çerçevesinde, bir örtük standart olarak ele alınmıştır. İlişkili olduğu alt standartlar aşağıda verilmiştir.

Örtük Standart 2. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	
1.2.6	Okula yeni gelen çocuklar, veliler ve okul çalışanları için tanıtım ve bilgilendirme (oryantasyon) faaliyetleri yapılır.
1.2.8	Okulda çocukların, velilerin ve personelin özel bilgilerinin hizmete ve/veya kişiye özel gizliliği korunur.
2.1.1	Öğrenme süreci planlanmadan önce çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
2.1.7	Okul çocuklara, eğitsel rehberlik hizmetleri sunar.
2.2.2	Okul, üst öğrenime ve mesleki gelişim süreçlerinde çocuklara danışmanlık eder ve kariyer bilinçlerinin gelişmesine katkıda bulunur.
3.2.1	Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
3.2.2	Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Standardı, yukarıdaki alt standartların İKS ile alınacak sonuçlarının birlikte oluşturacağı veri kompozisyonu, okullara geribildirim sağlayabilecektir.

ÖRTÜK STANDART 3. TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLIK: Okul toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlıdır.

Toplumsal Cinsiyet belirli bir kültürde kadın ve erkek rollerini ifade eder. Toplumsal cinsiyet kadınların ve erkeklerin cinsiyetleri esas alınarak onlara atfedilen sosyal olarak yapılandırılmış rolleri ifade eder, öte yandan cinsiyet ise biyolojik ve fiziksel özelliklere işaret eder. Toplumsal cinsiyet, toplumda, cinsler arasında gücün nasıl kullanıldığı ve paylaşıldığına ilişkindir. Çoğu ülkede ve kültürde kadınlar, erkeklere göre daha az eğitilmiştir, resmi makamlarla daha az ilişkide bulunma deneyimine sahiptir, daha az sayıda ekonomik kaynağa erişimleri vardır ve hareketlilikleri üzerindeki sınırlamalar erkeklere göre daha fazladır. Toplumsal cinsiyet rolleri zaman içinde değişir ve kültüre bağlı olarak farklılaşabilir.

Kadın ve erkekler arasındaki eşitliğin sosyal ve ekonomik altyapılardan, hizmetlerden ve kalkınmanın sağladığı imkânlardan yararlanma çerçevesinde geliştirilmesi çok önemlidir. Buradaki temel hedef; sağlık, eğitim, istihdam, ekonomik faaliyetler ve her seviyedeki karar alma mekanizmaları çerçevesinde, kadın ile erkekler arasındaki farklılıkların azaltılmasıdır. Kamusal kapsamdaki tüm hizmetler, program ve projeler, kendi etki alanları içerisinde, cinsiyet farklılıklarının azaltılmasına, aktif olarak katkıda bulunmalıdır.

Eğitime katılım ile ilgili verilerin, cinsiyetler açısından analizlerine göre Ülkemizde hala erkek ve kız çocukların eğitime katılım oranları arasında farklılıklar bulunmaktadır. 15-19 yaş arasında ilköğretim diplomasına sahip olmayan her 10 gencin yedisinin kız olması, bu açıdan çarpıcı bir durumdur. Bu farklılıklar; ebeveynlerin eğitim düzeyi, aile gelirinin kaynağı ve miktarı, bölgesel farklılıklar gibi değişkenlere göre kızlar aleyhine daha bariz hale gelmektedir. Oysa aynı değişkenler, erkek çocukların eğitime katılımlarında, göreceli olarak aynı oranlarda belirleyici görünmemektedir. 2008'de yapılan bir araştırmanın sonuçları da kadınların %33'ünün ya hiç okula gitmediğini ya da ilkokulu bile bitirmediğini göstermektedir. Bu değer erkekler için %20'dir. Kadınların beşte biri, erkeklerin ise dörtte biri lise ve üzeri eğitime sahiptir. İlköğretim okullaşma oranlarına bakıldığında, %100'lük oransal hedefe ulaşmada, hala kız ve erkekler arasında küçük de olsa kızlar aleyhine farklılık

söz konusudur. Geleneksel yerleşimlerde kızların okula gönderilmesindeki, cinsiyetlerine bağlı olarak yaşadıkları sosyal problemler bilinmektedir. Bu konuda, kızların okula kazandırılmasıyla ilgili İlköğretim Genel Müdürlüğünün yürüttüğü çalışmaların okullar boyutunda hem değerlendirilmesi hem de görünür kılınması önemlidir.

Bu gerekliliklerin ve verilerin eğitimdeki karşılığı eğitim-öğretim süreçlerinde, eğitime erişim ve devam ile okulun eğitsel ve psikososyal ortamı olarak okuldaki kız ve erkek çocuklar arasında farklılıkların da toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmesinin ve izlenmesinin bu alanda okulların geliştirici uygulamalarına ışık tutabileceğidir. Bu yaklaşımla toplumsal cinsiyet, aşağıdaki alt standartlar temelinde örtük bir standart olarak ele alınmıştır.

Örtük Standart 3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlık (Okul aktörleri arasında cinsiyetlere göre verilerin anlamlı istatistiksel farklılaşmalarına göre)	
1.2.4	Çocukların okul yönetim sürecine etkin katılımı ile görüşlerini, eleştirileri ve açıklamaları için uygun mekanizmalar vardır ve bunlar çocuklar tarafından aktif olarak kullanılmaktadır.
1.4.1	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı 6-14 yaş arası tüm çocukları kaydeder.
1.4.2	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olmayan 6-14 yaş arası kız ve erkek tüm çocukları kaydeder.
1.5.1	Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.
2.2.1	Okul, sosyal, sanatsal, kültürel sportif etkinlik olanaklarını artırır ve çocukların bu etkinliklere katılımlarını destekler.
3.2.1	Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
3.2.2	Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.

İKS ile Toplumsal Cinsiyete Duyarlık Örtük Standardı, yukarıdaki alt standartların ve kız ve erkek çocuklar ile kadın ve erkek eğitimcilerden algısal performansa ilişkin alınacak verilerin, cinsiyete göre farklılaşması temelinde oluşturacağı veri kompozisyonu, okullara geribildirim sağlayabilecektir.

ÖRTÜK STANDART 4. DEZAVANTAJLI ÇOCUKLAR: Okul dezavantajlı çocukların eğitimi için özel önlemler alır.

Dezavantajlı çocuk ifadesi; engelli, çalışan, sokakta çalışan ve/veya yaşayan, yoksul, sosyal ve/veya ruhsal sorunları olan, okula devam etmede güçlük yaşayan çocuklar, cinsiyet ayrımcılığı riski altındaki kız çocukları, kanunla ilişkili çocuklar, mülteci, ilticacı, sığınmacı çocuklar, çeşitli nedenlerle resmi koruma altına alınma ihtiyacı içinde olan çocuklar gibi dezavantajlı durumda ve risk altındaki çocukları kapsamaktadır. Eğitim bu çocuklar açısından söz konusu risklerin önlenmesi ve çocukların dezavantajlarının giderilmesinde en önemli fırsattır.

Bu nedenle okullar, bu konudaki yasal ve sosyal yükümlülükleri çerçevesinde özel önlemler almak durumundadırlar. Bu önlemler içerik olarak bu kapsama dâhil çocukların eğitim-öğretim süreçlerine; katılım ve uyum sağlamaları ile süreçlerin bu çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenmesine yönelik olmalıdır. Dezavantajların etkisinin açıkça görüldüğü eğitim uygulamaları, okula erişim ve okula devamdır. Dezavantajlı çocuklar, diğer çocuklara göre daha fazla oranda eğitimden kopmaktadır. Okul süreçlerinde dezavantajlı çocukların durumunun ele alınıp izlenebileceği konular; okula uyum, bu çocukların özellik ve ihtiyaçlarının doğru biçimde belirlenmesi, engelli çocukların durumlarına uygun programlara göre eğitilmesi ve dezavantajlı çocukların okul psikososyal ortamındaki durumlarıdır. Okulun bu konularda göstereceği iyi performans, okulu dezavantajlı çocuklar için de uygun hale getirecektir.

Örtük Standart 4. Dezavantajlı Çocukların Eğitimi	
1.4.1	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı 6-14 yaş arası tüm çocukları kaydeder.
1.4.2	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olmayan 6-14 yaş arası kız ve erkek tüm çocukları kaydeder.
1.5.1	Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.
2.1.1	Öğrenme süreci planlanmadan önce çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımayla yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
2.1.8	Özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitim-öğretim süreçlerine uyum ve katılımları okuldaki kaynaştırma eğitimi

	uygulamaları ile desteklenir.
3.2.1	Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
3.2.2	Okul ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Dezavantajlı Çocukların Eğitimi Standardı hakkında yukarıdaki alt standartların İKS ile alınacak sonuçlarının birlikte oluşturacağı veri kompozisyonu, okullara geribildirim sağlayabilecektir.

İKS KULLANIM AMAÇLARI

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre öz-değerlendirme süreci, okul düzeyinden ulusal düzeye kadar tüm aşamalarda daha kaliteli ve etkili ilköğretim için sürekli gelişme ve iyileştirmeye destek verecek verileri ortaya koyacak bir araç olarak kurgulanmıştır. Sunulan hizmetin kalitesini belirli bir düzeyin üzerinde tutmak ve sürekli gelişim için öz-değerlendirme ve iç denetimin gerekliliği ve birbirini tamamlayıcılığı yadsınamaz. İKS, eğitim öğretim alanındaki ulusal ve uluslararası gelişmeler ve kurumsal eğilimleri de dikkate alarak öncelikle öz-değerlendirme mantığı üzerinden tasarlanmıştır. Bu Sistem okullarımızda, **çok boyutlu ve kanıt tabanlı bir yönetim ve kurumsal gelişim kültürünün yerleşmesine katkı sağlayacaktır.**

*Kalite hiç bir zaman tesadüfî değildir; her zaman akılluca bilinçli bir çabanın ürünüdür.
Kalite, daha iyisini yaratma iradesidir.*

(Ruskin, Alıntı; MEB & UNICEF: Çocuk Dostu Okul Kılavuzu, 2003)

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre öz-değerlendirme süreci, **ilköğretim kurumları için bir gelişim aracı olarak görülmelidir.** Okullar kendi öz-değerlendirmelerini yaparak mevcut durumlarını görebilecek ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koyabileceklerdir. Bu açıdan bakıldığında standartlar, hedef ve yol gösterici niteliğe de sahiptir.

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre öz-değerlendirme sürecinin **kendisinden beklenen faydayı sağlayabilmesi okulların bu aracı cesur ve dürüst bir biçimde kullanabilmesine bağlıdır.** Eğitim öğretim sürecinde hizmet veren ve bu hizmetten yararlanan tüm aktörler, kendilerinden istenen bilgileri **ne kadar cesur ve dürüst biçimde verirlerse ortaya çıkacak resim o derece gerçeği yansıtacaktır.** Bu cesaret, dürüstlük ve şeffaflık öncelikle okulların, kendilerine karşı olan tutumlarının bir göstergesi olacaktır. Çünkü okulun gelişiminden ilk elden kendileri sorumludur ve gelişimin sonuçlarından da doğrudan yine çocuklarla birlikte kendileri etkileneceklerdir. **Okulu olduğundan daha iyi ya da kötü göstermek değil, gerçek resmi ortaya koymak sorunların doğru tespiti için şarttır.** Zira sorunların doğru tespiti, çözüm için en önemli adımı oluşturmaktadır. Okullarımız İKS' yi, **kendi stratejik planlamaları ve iyileştirme çalışmaları için veri ve temel sunan bir araç** olarak ele almalıdırlar.

Bir başka ifade ile İKS, okulun kendisini olduğu gibi görebileceği bir AYNA' dır.

İKS' den beklenen faydanın sağlanabilmesi, ortaya konan verilerin her düzeydeki yetkililerce doğru okunması, bulgular olumsuz olsa bile gerçeklerle yüzleşilmesi ve bilgiye dayalı bir yönetim anlayışının benimsenmesiyle mümkündür. Unutulmamalıdır ki; **bu tür değerlendirme çalışmaları**

sonucu ortaya çıkan bulgular ve veriler, sorunların doğru tespiti ve çözüm için çok değerli bir fırsattır.

Bakanlığımızın görev ve sorumluluğu bu süreçte okullarımızı desteklemek, bunun için gerekli kaynakları sağlamaya çalışmak, yollarını açmak ve ilerlemeleri takdir etmektir. Bakanlığımız açısından bu destek öncelikle ülke düzeyinde iyi bir planlamaya, iyi bir planlama da okulların durumu ile ilgili gerçekçi niteliksel ve niceliksel bilgilere bağlıdır. Aynı zamanda güncel ve güvenilir niceliksel ve niteliksel veriler, sınırlı kaynakların doğru ve yerinde kullanımına da imkân verecektir. Okulların öz-değerlendirme sonucu kendi durumlarına ilişkin ortaya koyacakları fotoğraf, Bakanlığın ilköğretimi planlama ve kaynak tahsisine ilişkin kararlarını yönlendirecektir.

İKS' nin İlköğretim Genel Müdürlüğü (İGM) için bir planlama ve destek aracı olması beklenmektedir. Bugün 33.000'i civarındaki ilköğretim kurumunda 10 milyonun üzerinde öğrenci eğitim öğretim görmektedir. İlköğretim Genel Müdürlüğü birçok ülkenin nüfusundan büyük bir kitleye ilköğretim hizmeti vermektedir. Bu denli geniş bir kitleye ülke sathına yayılmış yaklaşık 35.000 kurum yoluyla hizmet vermenin ve bu hizmeti belirli bir kalite düzeyinin üzerinde sağlamanın zorluğu herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Bu zorlu görevi başarmak için kaynak ihtiyacı (insan kaynağı, zaman, finansman, gibi), kaynakların etkin kullanımı, planlama ve yönetim, gerekli yasal ve idari düzenlemeler gibi bir takım şartlar yanında, iyi bir izleme ve değerlendirme sistemine de ihtiyaç olduğu muhakkaktır. İlköğretim Genel Müdürlüğü; **İKS ile tüm ilköğretim okullarında kaliteli eğitim için, ortak ve minimum bir temel ve bir öz-değerlendirme aracı** ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Hem İlköğretim Genel Müdürlüğü hem de il, ilçe milli eğitim müdürlükleri, İKS' yi yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde;

- Stratejik planlama için kanıt tabanı sağlama,
- Vizyon ve misyonu belirleme.
- İlköğretim kurumlarını izleme ve **eksiklikleri tespit etme, kaynakları ve destek hizmetlerini bu alanlara yoğunlaştırma,**
- Merkezi ve yerel düzeydeki iyileştirici çalışmalar için veri temini,
- Kaynakların planlanması ve organizasyonu,

konularında **bir planlama ve destek aracı olarak** kullanabilecektir.

İKS' YE DAYALI OKUL GELİŞİMİ

Stratejik yönetimi başarıyla uygulayan kurumlarda, her zaman etkili bir öz-değerlendirme vardır. Başarılı bir eğitim kurumu da okuldaki tüm çalışanları kapsayan ve ekip çalışmasının hâkim olduğu, her bireyin kendi sürecinin liderliğini yaptığı bir ortam oluşturmayı başarmıştır. Okuldaki tüm süreçler bu ekipler tarafından paylaşılmıştır. Her sürecin üstlendiği misyon, hedefler ve stratejiler belirlenmiştir ve bunlar birtakım öznel etkilere değil, tüm okul süreçlerinden ve aktörlerinden sistematik biçimde alınmış gerçekçi ve nesnel kanıtlara dayalıdır. Bu bölümde kurumsal açıdan İKS' nin öz-değerlendirme ve okul gelişimi çerçevesine değinilmektedir.

**İKS' ye DAYALI ÖZ-DEĞERLENDİRME BİR AMAÇ DEĞİLDİR.
OKUL GELİŞİMİ İÇİN BİR ARAÇTIR.**

İKS ve ÖZ-DEĞERLENDİRME

Öz-değerlendirme bir kuruluşun faaliyetlerinin ve iş sonuçlarının bir yönetim modelini ve belli ölçütleri esas alarak kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak gözden geçirilmesidir. Bir anlamda da belirli ölçütler çerçevesinde, girdiler, süreçler, çıktılar ve sonuçlar açısından çalışanın ya da kurumun kendini değerlendirmesidir.

Öz-değerlendirme kurumsal olarak çoğu zaman, kalite yönetimi çalışmalarının bir yan faaliyeti ve ürünü olarak görülmektedir. Başka bir deyişle, kurumların zayıf noktalarıyla birlikte durumlarının belirlenmesinden ziyade, mükemmelliğe ulaşmış kuruluşları ortaya çıkarmaya yarayan bir unsur olarak ele alınmıştır. Bu ele alış biçimi kurumsal gelişim açısından öz-değerlendirmenin işe yararlığını zedelemektedir. İKS açısından öz-değerlendirme, bir ilköğretim okulunun girdiler, süreçler, çıktılar ve sonuçlar olarak reel durumunu, sistematik ve periyodik biçimde teşhis etmeye yönelik özgül bir okul yönetim sürecidir. İKS de bu sürecin aracıdır.

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre öz-değerlendirme süreci okulun:

- ★ Fotoğrafının çekilmesidir.
- ★ Güçlü, zayıf ve gelişmesi gereken alanlarının belirlenmesidir.
- ★ İçeride dönük bir biçimde değerlendirilmesidir.
- ★ Kendi durumunu kendinin teşhis etmesidir.
- ★ İçeride bulunduğu mevcut durumu tespit ederek, gelişme planları için gerekli verileri üretmesidir.
- ★ Görevlerini daha iyi yapabilme fırsatları oluşturmasıdır.

Böylelikle İlköğretim Kurumları Standartlarına göre öz-değerlendirme süreci, okullara; ilköğretim kurumları standartlarını karşılamak yönünde faaliyetlerinin niteliği ve sonuçlarına dair bilgi sağlar. Bunu da ülkenin toplumsal kalkınma ve bunun uzantısı olan politika ve stratejilerden hız alan katılımcılıkla belirlenmiş standartlara göre yapar. Sundukları hizmetlerin süreçleri, çıktıları, sonuçları ve etkilerine dair en kapsamlı bilgilere, yine bizzat okulların kendileri sahiptir. Hizmetlerini, bu hizmetlerin ürettiği değeri, etkiyi değerlendirmeye ve gelişime yönelik okullar, çalışanları, çocukları, velileri ve diğer paydaşlarının aktivitesi ve desteği olmadan işlevsel olamazlar. Öz-değerlendirme yapan bir okul aslında kendini geliştirmeye karar vermiştir.

İKS; okulların kendi durumlarını tespit, teşhis, değerlendirme ve geliştirmesine odaklanır.

Okullar arası bir tür sıralama, ödül ya da ceza aracı değildir.

Bir ilköğretim okulunun öz-değerlendirmesi ve iyileştirilmesi kurumun farklı fonksiyonlarından, süreçlerinden, aktörlerinden gelen güvenilir bilgiler olmadan oldukça zor, hatta aslında olanaksızdır. İKS ve öz-değerlendirme süreci; okulları, kurumsal farkındalık ve bilgi birikimi oluşturmaya ve bu bilgileri kurumsal gelişim için kullanmaya teşvik etmeyi de amaçlamaktadır. Elbette bu bilgilere ilk öz-değerlendirmede ulaşmak zor olacaktır. Bu bilgilerin oluşturacağı kanıt tabanı okulun tutarlılık, kararlılık ve azimle sistematik olarak sürdürülen öz-değerlendirme-planlama-iyileştirme periyotlarının bir ürünüdür. Okul yönetimi, sürekli iyileştirme anlayışını benimsedikçe iç ve dış bilgileri daha sistematik ve aşamalı olarak toplayacak, yönetecek ve gelişim için kullanacaktır. İKS' ye dayalı öz-değerlendirme sistematik yaklaşımla okula;

- Mevcut durumun tespit edilmesi,
- Vizyon ve misyonun oluşturulması,
- Stratejik amaç ve hedeflerin belirlenmesi,
- İyileştirme önceliklerinin belirlenmesi,
- İyileştirme ekiplerinin oluşturulması,
- İyileştirme ekiplerinin çalışma planlarının hazırlanması,
- Okul Gelişim planının hazırlanması,

- İyileştirme ekiplerinin çalışma planlarına, OGYE' ce biçimlendirici geri bildirim verilmesi,
- Okul Gelişim Raporunun hazırlanması

süreçlerinin tutarlılık içinde yapılmasını ve kontrol edilmesini sağlar. Öte yandan da kapsamlı olarak okula; faaliyetleri ile bunların sonuçlarının girdileri, süreçleri, çıktıları arasındaki ilişkileri gösterir.

İKS' ye DAYALI STRATEJİK PLANLAMA ve OKUL GELİŞİMİ

Stratejik planlama; kurum misyonu, vizyonu, ve yakın, orta ve uzun vadeli hedeflerin planlanması, bu hedeflere ulaştıracak stratejilerin belirlenmesi ve çalışma basamaklarının ayrıntılı biçimde yazıya dökülmesi, bir anlamda sürecin tüm detaylarıyla resmedilmesidir. Mevzuatına göre ise stratejik plan; kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren bir plan olarak tanımlanmaktadır. Tüm resmi kurumlar gibi ilköğretim okulları için de stratejik planlama, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu' nun (2003), 9'uncu maddesi hükmü gereği zorunlu hale getirilmiştir.

Okulda stratejik planlama, okulun gelişim hedeflerini belirleyen, bu hedeflere ulaşmada izlenecek stratejileri ortaya koyan ve okula vizyon kazandıran bir plandır. Bu özellikleri ile stratejik plan okulda yapılacak çalışmalara yön verecek, önceliklerin belirlenmesine yardımcı olacak ve okulun sürekli gelişimini güvence altına alacaktır. Ayrıca stratejik plan içerisinde yer alan okulun vizyonu, misyonu, değerleri ve değerlendirme ölçütleri, okul gelişiminin amaçlarının gerçekleşmesini de sağlayacaktır. Bu anlamda okulun stratejik planı, okul gelişimi için bir yol haritası niteliğindedir.

Okul gelişimi için yapılacak bir stratejik planlama, öncelikle kanıtlara dayalı stratejik kararları gerektirir. Okul bu kararları; aşağıdaki türde soruların cevaplarına dayalı olarak alabilir.

- Nasıl bir okul, nasıl bir kurumsal gelecek tasarlanmalıdır?
- Okul, durumunu nasıl tanımlamaktadır?
- Kaynakları, olanakları, paydaşları nelerdir?
- Kurumsal tasarımının engelleri, riskleri ve bunları etkileyebilecek değişkenler, dinamikler nelerdir?
- Tüm bu unsurlara göre olası hedefler nelerdir?
- Okulun hedeflerini gerçekleştirecek gelişim süreçleri nasıl yapılandırılabilir?
- Bu süreçlerin değerlendirme ölçütleri nelerdir?

Okulların İKS' na dayalı yapacakları öz-değerlendirmeler ile diğer durum analizleri, kendi stratejik kararlarını almaları ve gelişim hedeflerini kanıtlara dayalı olarak gerçekçi biçimde belirleyebilmelerinde destek sağlayacaktır.

İKS aynı zamanda, okulların söz konusu kararları almaları, buldukları gerçekliğe göre kritik hedeflerini ve stratejilerini belirlemeleri için temel olan yönetsel, eğitsel, güvenlik, sağlık ve koruma boyutlarındaki okul politikalarının belirlenmesine de ışık tutabilecek bir araçtır.

Stratejik planlamaya dayalı hedeflere ulaşılması;

- Hedefler ile ilgili girdilerin,
- Girdilerin işe koşulacağı gelişim süreçlerinin,
- Süreçlerle elde edilecek çıktıların,
- Çıktıların yol açacağı sonuçların; dolayısıyla da planlanan hedeflerin

ilişkisel olarak iyi yapılandırılmasına bağlıdır. Bu yapılandırma ise en başta, belli standartlar ve ölçütlere dayalı iyi bir öz-değerlendirme çalışmasına ve bu değerlendirmeyle ortaya konan sonuçların okulun gerçekliğiyle tutarlılığına bağlıdır. Bu bağlam okulun AR-GE kapasitesinin de temelidir. Okul gelişim yolunda ne kadar gerçekçi ve şeffaf bir kurumsal tutum sergilese de eğer değerlendirmede ve bahsedilen gelişim unsurlarını yapılandırmada sistematik yöntem ve araçlar kullanmıyorsa iyileştirmedeki süreç yönetiminde başarılı olamaz. İKS ve değerlendirme çalışmalarıyla ortaya konacak mevcut duruma ilişkin betimleme; okulun kendi durumuna ilişkin manzarayı okumasını ve bu manzarayı oluşturan değişkenleri keşfetmesini kolaylaştıracaktır.

Şöyle ki; İKS' deki mevcut durum verilerini zaten okul kendisi girecektir. Dolayısıyla da zaten neler yapmakta olduğunu bilmektedir. Ancak İKS ile bu durumsal verilerin, yani yapmakta olduklarının; performans verileri ve okul aktörlerinin algılarınca ortaya koyduğu manzaraya göre, ne anlama geldiği ve etkinliği hakkında gerçekçi sonuçlara ulaşabilecektir. Üstelik bu sonuçlar, belli asgari standartlara göre ortaya konacağı için okul, iyileştirme yolunda ilerlemesi gereken yönün ve eylemlerinin içeriği hakkında da sistematik bilgiler alabilecektir.

Açıklanmaya çalışılan okul gelişim çerçevesi; İKS okullar tarafından, İKS yazılımından alınacak sonuçlara ve değerlendirmelerine göre okul gelişim planlamalarına aktarılması, mevcut planların bu yönde revize edilmesi ve uygulanması beklenmektedir. Okulun, İGM' nin de desteğiyle kararlılık ve tutarlılıkla sürdüreceği bu uğraş, İKS ile veri ve kanıt tabanlı geliştikçe, okulun kendi gelişim süreçleri ve hedeflenen sonuçlar üzerindeki hakimiyetini ve etkililiğini artıracaktır.

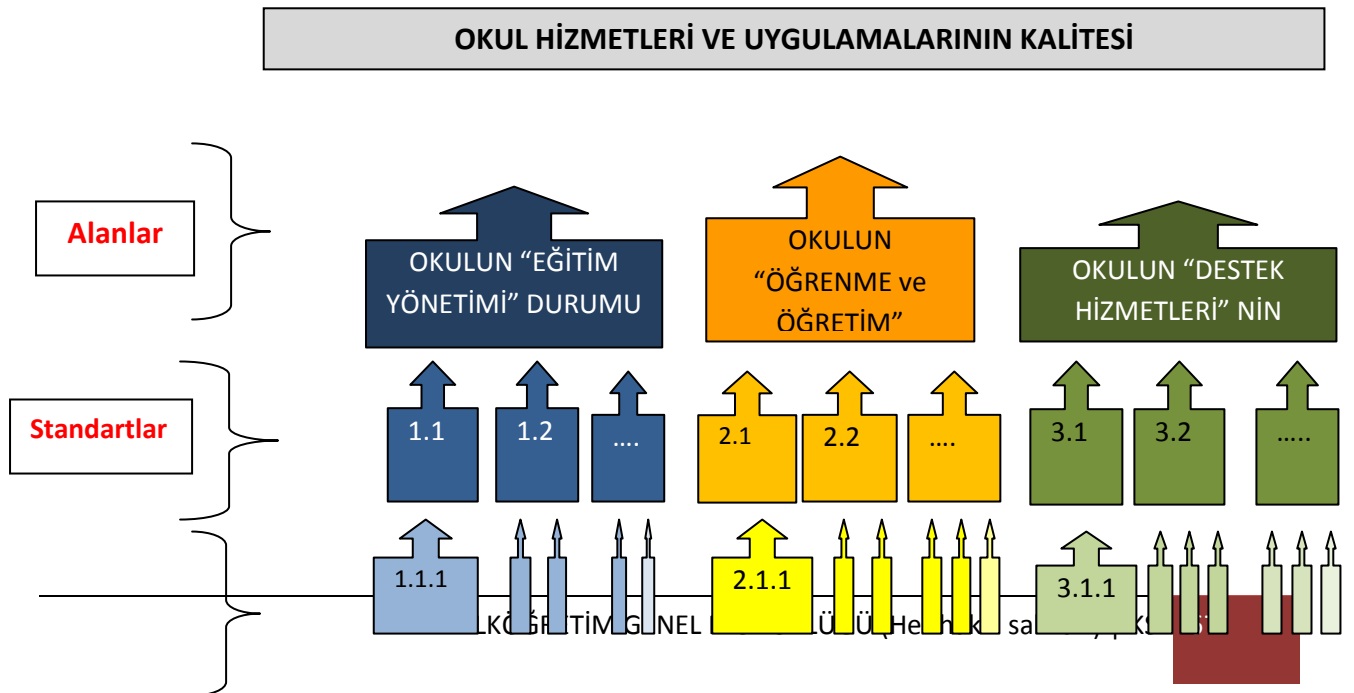
İKS' de ÖLÇME ve DEĞERLENDİRME

İlköğretim okullarının kendilerini İKS' ye dayalı olarak değerlendirebilmeleri ve Bakanlık, il/ilçe birimlerinin de okullarımızı izleyerek destek sağlamaları için geliştirilen İKS Yazılımında, söz konusu edilen değerlendirme akışı temelde, önceki bölümde açıklanan alt standartlar bazında yapılmakta, alt standartların bileşkesi standartlar, standartların bileşkesi de standart alanlarında ve genelde okulun durumu hakkında bulgular sunmaktadır. Bu yapı okulun İKS alanları, standartları, alt standartları kapsamında, girdi ve gösterge boşlukları, zayıf alanlar ve iyileştirme gereksinimi olan konular hakkında hem tematik hem de okul aktörleri algılarının düzeyi bazında bulgular sunabilmektedir.

Her bir alt standardın ölçülmesi aşağıdaki alt başlıkta açıklanmakta olan;

- ★ Mevcut durum girdileri,
- ★ Performans göstergeleri,
- ★ Algılanan kalite göstergeleri,

olarak üç temel veri türüne dayalıdır. Bu verilerin birlikte oluşturduğu bütünlük; okulun söz konusu alt standartta; ölçüt unsurlarının varlığı-yokluğu, var ise işlevselliği, katılımcılık sağlayıp sağlayamadığı ve yarar üretip üretmediği hakkında çeşitli bulgular sunacaktır. Bu ardışık yapı aşağıdaki şemadan da anlaşılabilir.

Bu çalışmada kalite kavramı; mevcut durum, performans ve algılanan kalite boyutları ve bu boyutlarda beklenen hedeflerin derecelendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu kavramları, özelliklerini ve bunlara göre hazırlanan araçları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz:

İKS ÖLÇME-DEĞERLENDİRMEDE VERİ TÜRLERİ, ARAÇLARIN ÖZELLİKLERİ VE KULLANIMI

Öz değerlendirmeye dayalı ilköğretim kurumları standartlarının belirlenmesi çerçevesinde veri toplama temelde, verilerin türüne göre geliştirilen veri toplama araçları aracılığı ile internet ortamında yapılacaktır.

Mevcut Durum Girdileri ve Araçları

Veri Türü Olarak Mevcut Durum Girdileri

Bu boyutta, okulun hâlihazırda sahip olduğu donanımsal, yazılımsal ve kurumsal verileri kullanılmaktadır. Örneğin, okulda mevcut bulunan bilgisayar sayısı, ÖGYE toplantı sayısı, vb. gibi veriler okulun mevcut durum verilerini (okulun künyesini) oluşturmaktadır.

- Alt standartla ilgili okul uygulamalarının ve kurumsal faaliyetlerin;
- Belgelerini (Örn: *Stratejik plan, okul gelişim raporu*)
- Uygulama kanıtlarını (Miktar, kayıt, vb / Örn: *Öğrenci memnuniyet anketi sonuçları, toplantı sayısı*)
- Kurumsal mekanizma / yapı kanıtlarını (Örn: *Öğrenci meclisi, okul aile birliği*)
- Durumsal kanıtları (Örn: *Okulun e-okulda kayıt olmama nedenleri kaydı tamdır / eksiktir / yoktur*) kapsar. Bu veriler, ilgili olduğu alt standart açısından okulun kendi öz-değerlendirmesine ilişkin mevcut verileri içerir. Bu veriler okulun mevcut durumunun bir dökümünü içermekte olup herhangi bir puanlamaya tabi tutulmayacaktır. Ancak sorgulamayla belirlenecek nicel veya varlık-yokluk durumuna göre, kullanıcılar tarafından, değişik amaçlarla yorumlanabileceklerdir.

İKS Yazılımlarında Mevcut Durum Girdilerinin Toplanması

İKS' de mevcut durum girdileri, yazılım dahilinde düzenlenmiş olan formlara okul müdürü veya görevlendireceği diğer okul yöneticileri tarafından girilecektir. Bu bilgiler öğretim yılının akışına ve bilgilerin bu süreçte ortaya çıktığı dönemlere göre girilebilir. Burada ana fikir mevcut durum bilgilerinin elde edildiği her zaman (örneğin belli bir konuda eğitim verilerek eğitim faaliyeti ve eğitim alan ilgili aktör sayıları artarak değiştiğinde) yazılıma girilebilmesidir. Uygulamada, bu bilgilerin tümü birlikte yazılıma girilecektir. Bu durum yaygınlaştırma aşamasında yazılıma ilk kez veri girecek tüm okullar için geçerli olacaktır. Ancak bu işlem bir kere yapıldıktan sonra, okullardan beklenen formlardaki mevcut durum bilgilerini değişen durumlara göre, gerektiğinde veri girerek güncel tutmalarıdır.

Mevcut durum girdileri hem okulun kendisi hem de İGM ve il/ilçe birimleri için, gerek değerlendirme, gerekse de izleme ve planlama için kullanılacak durumsal bilgilerdir. Bu bilgiler, yazılım üzerinden yapılacak tanımlamalara göre sorgulama ile elde edilip kullanılabilir. Okulların değişen durumlara yazılımda mevcut durum girdilerini sürekli güncellemeleri, hem kendilerinin hem de İGM ve il/ilçe birimlerinin değerlendirme, izleme, planlama amaçlı sorgulamalarının gerçekçi ve güncel verilere göre olmasını sağlayacaktır.

Performans Göstergeleri

Veri Türü Olarak Performans Göstergeleri

Alt standartla ilgili okul uygulamalarının, ilgili kurumsal faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin belli bir performansı ortaya konduğunu kanıtlayan;

- Sıklık – Miktar (Örn: okul servis aracı kontrol sıklığı, yılda gerçekleştirilen etkinlik sayısı)
- Güncellik (Örn: güncel Kriz Eylem Planı, çocukların güncellenmiş, e-okuldaki gelişim bilgileri, vb)
- Oran (Örn: Yıl içinde devamsızlık nedeniyle okuldan ayrılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı, yatakhanelerin toplam hacminin toplam yatılı çocuk sayısına oranı gibi)

hesaplamaya dayalı üretilen verileri kapsar. Bu veriler, okulun kendi öz-değerlendirmesi için performans verilerini oluştururlar.

İKS Yazılımında Performans Göstergelerinin Elde Edilmesi

Bu boyut, okulun elindeki mevcut verileri belirlenen ve/veya istenilen düzeyde ne ölçüde gerçekleştirebildiğini gösteren oransal verilerden oluşmaktadır. Bu verilerin oluşturulmasında okulun herhangi bir veri girişi yapması beklenilmemektedir. Bu veriler, İGM tarafından belirlenen bazı ölçütlere göre mevcut durum verilerinden otomatik olarak oluşturulacak ve raporlamaya dahil edilecektir.

Algılanan Kalite Göstergeleri ve Araçları

Veri Türü Olarak Algılanan Kalite Göstergeleri

Algılanan kalite ile ilgili veriler; ilköğretim okullarının sunduğu hizmetlerden ve bunların sonuçlarından yararlananlar ve çalışanların okul süreçleri ile ilgili olarak algılarının neler olduğunu, her alt standardın teması dâhilinde, okuldaki uygulamalar ve yaşantıların, sonuçtaki etki ve yararlarının, temel okul aktörlerince nasıl algılandığını belirlemeyi içerir. Bu veriler, öğretmen, öğrenci ve velilerden toplanan, süreçle ilgili hazırlanan ve öz-raporlamaya dayalı dereceli puanlama anahtarı (rubrik) şeklinde düzenlenen ölçme araçları kullanılarak (çocuk, veli, öğretmen, okul yöneticisi algı anketleri) İKS Yazılımı üzerinden elde edilecektir. Öz-değerlendirmenin algısal kanıtlarının elde edileceği okul aktörleri şunlardır.

- ★ Yönetici
- ★ Öğretmen
- ★ Çocuk
- ★ Veli

Okul aktörleri belirlenirken doğal olarak, okuldaki rol ve görevleriyle ilgili olarak standartlarda, okuldaki destek personel de ele alınmıştır. Ancak ilgili standartlar destek personeli ve bu personelin hizmet ve uygulamalarını içerik olarak kapsamasına karşın, öz-değerlendirmede, standartların gelişim sürecine katılan eğitimciler ve yöneticilerce, İKS ilk uygulama dönemi olarak bu aşamada algısal alanda veri toplanacak aktörlere dahil edilmemeleri önerilmiştir. Bu öneride aşağıdaki hususlar dikkate alınmıştır:

- Destek personelin çoğunun tedarikçi, taşeron personeli olması,
- Niceliksel temsil açısından sayı yetersizliği,
- Teknik olarak öz-değerlendirmede e-Okul'dan şifrelemede güçlük gibi sıkıntılar.

Bu nedenlerle destek personel, İKS' deki aktörler arasına dahil edilmemişlerdir.

Okullar eğitim-öğretim süreçlerinin yürütülmesinde, özveri ve emekle birçok hizmet ve uygulamalar gerçekleştirmektedir. Okullarımızın bu hizmetlerinde olabildiğince çocukların ve ailelerin yüksek yararı, ülke ve kurumsal hedefler, toplumsal amaçlar yönünde çok boyutlu verimliliği temel aldıkları şüphe götürmez bir gerçektir. Ancak yapılanların dayandığı niyet, amaç ve hedef, seçilen yöntemler, oluşturulan süreçler ve elde edilen sonuçlar olarak bunları bir bütün halinde değerlendirmek, kurumun gerçek bir yansımaları verebilir. Birer hizmet sunucu olarak okulun yöneticisi ve öğretmenlerinin gerçekleştirdiklerinin ve bunların sonuçlarının, hizmet alanlar olarak çocuklara ve velilere nasıl yansıdığı, okulların öz değerlendirilmelerinde çok önemli bir veridir. Bu tür bir veri, bu aktörlerin algılarının alınarak değerlendirilmesine dayanır.

Okul yönetimi ve personel yaptıklarının çok olumlu ve verimli olduğunu düşünürken, uygulamaların sonuçları ve etkileri açısından veliler ve çocuklar bu şekilde düşünmeyebilirler. Ya da okul çalışanları yüksek beklentilerle kendi yaptıklarını yetersiz olarak algılayarak, veliler ve çocuklar bunları yeterli bulabilirler. Bu tür sonuçlar; taraflar arası beklenti farklılıkları veya neler yapılmakta olduğuna ve bunların neyle ilgili olduğuna dair bilgi ve farkındalık yetersizliklerinden doğabilir. Bu çelişkiler okulun gelişiminde, aktörler arası uyum ve koordinasyon açısından olumsuzdur ve okulun kendini net olarak değerlendirmesini engelleyicidir. Bazen de algısal farklılıklar yerel ve bölgesel farklılıklardan da kaynaklanabilir. Bu durum da okulların gelişimi ve ulusal düzeyde belli nitelikleri karşılamadaki algıları yansıtmakta yanıltıcı olabilir.

Bu nedenlerle öz-değerlendirmede, okullara kendilerini daha gerçekçi değerlendirmeleri ve gerçekleştirdiklerinin hizmet verdikleri taraflarca nasıl algılandığını görerek, yarar ve etki olarak hizmetlerinin sonuçlarını garanti altına alacak ve böylece de emeklerinin ziyan olmasını engelleyecek zengin veriler sunulması amaçlanmıştır.

Öz-değerlendirmede rubrik derecelemesi ile oluşturulmuş algı ölçekleriyle bu aktörlerin, alt standartlarla ilgili okul uygulamalarına ilişkin algılarının alınarak değerlendirmeye yansıtılması öngörülmektedir. Geliştirilen dereceli puanlama anahtarında (rubrik derecelemesi) bu algılar, alt standardın kanıt veya girdi olarak belirlenmiş temel unsurunun veya tanımlanmış hedef durumun;

- Yokluğu,
- Varlığı,
- İşlevsel olup olmadığı (işlevsellik),
- Katılımcılığı sağlayıp sağlamadığı (katılım),
- Sonuçta etkili ve yararlı bulunup bulunmadığı (yarar),

olarak beş düzeyde ele alınmış ve ölçekler buna göre kurgulanmıştır. Dikkat edilirse alt standart açısından; ilgili uygulamaların varlık ve yokluk düzeylerinin mevcudiyet, işlevsellik ve katılım düzeylerinin süreç, etki-yarar düzeyinin sonuç boyutlarıyla ilişkili olduğu, bu ilişkilere göre de alınacak verilerin okulda hangi düzeyde iyileştirme gerektiği konusunda pratik sonuçlar ortaya koyacağı görülecektir.

Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)

Gözlenen durumun ‘var’ ya da ‘yok’ şeklinde iki kategoride değerlendirilemeyeceği durumlarda ölçülmek istenen performansın (özelliğin) niteliklerine göre derecelendirilerek değerlendirilmesi (puanlandırılması) söz konusu olmaktadır (Kubiszyn ve Borich, 1996). Bu tür değerlendirmelerde (performans değerlendirmede) dereceli puanlama anahtarları kullanılan araçlar arasında yer almaktadır. Popham’a (2000) göre dereceli puanlama anahtarı değerlendirilecek niteliğin ne olduğunu ve bunun ölçütlerini gösteren araçtır. Başka bir deyişle, dereceli puanlama anahtarı, ölçülen özelliğin ölçütlerini, bu ölçütlerin tanımlarını ve (başarı) düzeylerini içeren bir puanlama aracıdır (Kutlu, Karakaya, ve Doğan, 2008). Dereceli puanlama anahtarlarının temelini ölçülecek özelliğin boyutlarının tanımlanması ve tanımlanan boyutların hangi niteliklere göre değerlendirileceğinin belirlenmesi oluşturmaktadır (Berberoğlu, 2006). Haladyna (1997) dereceli puanlama anahtarlarını yapılarına göre analitik ve bütünsel; amaçlarına göre ise genel ve göreve özel olarak sınıflamıştır. Bu sınıflama Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Dereceli Puanlama Anahtarı Sınıflaması

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Yapı	Analitik		Bütünsel	
Amaç	Genel	Göreve Özel	Genel	Göreve Özel

Analitik dereceli puanlama anahtarında ölçülecek özelliğin parçalarına ayrılması ve her bir parçanın kendi ölçütleriyle puanlanmasını esas almaktadır. Bu tür dereceli puanlama anahtarı daha çok sürece odaklı olup daha detaylı veriler elde etmeyi sağlar.

Bütünsel dereceli puanlama anahtarında ölçülecek özellik bir bütün olarak parçalara ayrılmadan ele alınmaktadır. Ölçülen özellik farklı düzeyler için tanımların ancak özelliğin boyutları ayrı ayrı değil bir bütün halinde puanlanır. Bu tür dereceli puanlama anahtarları daha çok sonuca odaklıdır.

Genel puanlama anahtarı, ölçülen özellik her defasında aynı araç ile değerlendirilebiliyorsa kullanılmaktadır. Yabancı dil seviyesinin belirlenmesinde tekrar tekrar kullanılabilen dereceli puanlama anahtarı genel puanlama anahtarıdır.

Göreve özel puanlama anahtarı, ölçülen özellik ile ilgili olarak yalnızca belirli bir göreve yönelik ölçüt ve tanımlamaları içermekte ve yalnızca bu görevi ölçmek için kullanılmaktadır. Genel puanlama anahtarlarına göre daha ayrıntılı tanımlamalar içerdiğinden göreve özel puanlama anahtarları ile daha fazla bilgi elde etmek mümkündür.

İKS’de ölçme aracı olarak kullanılmak üzere analitik dereceli puanlama anahtarı geliştirilmiştir. Dereceli puanlama anahtarı daha çok süreci incelemeye yönelik hazırlanmıştır. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli için 4 ayrı dereceli puanlama anahtarı geliştirilmiştir. Bu araçların uygulama sonuçlarına göre gerekli değişikliklerin yapılması planlanmıştır.

Standart alanların hazırlanmasında, yöneltilecek ifadelerin doğrudan deneyimlerle cevap verilebilecek ifadelerden oluşmasına özen gösterilmiştir. Ancak, okul ortamında bazı göstergelerin önemli olduğu (örn., demokratik okul iklimi gibi), ancak bunları doğrudan ifadelerle ve bir soru ile gözlemlemenin zor olduğu düşünülerek, bu türden standartlar, örtük göstergeler olarak tanımlanmıştır. Örtük göstergeler, ilgili öğelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulabilecektir.

Dereceli Puanlama Anahtarlarının Kullanımı (Cevaplanması)

Hazırlanan dereceli puanlama anahtarlarının uygulanma süreci elektronik ortamda her bir kullanıcının şahsına ait bir kullanıcı adı ve şifresi kullanarak sisteme giriş yapması ile başlamaktadır. Her bir uygulayıcı için, girilen kullanıcı adı ve şifreler doğrultusunda, farklı (yönetici, öğretmen, öğrenci, veli) ifadeler ekranda görüntülenecektir. Uygulayıcıların her bir öğeyle ilgili görüntülenen derecelenmelerden, kendi görüşleri doğrultusunda yalnızca birini işaretlemeleri beklenmektedir. Uygulama sonunda verilen cevaplar doğrultusunda ilgili öğeye ilişkin puanlama yapılacaktır.

Algılanan kalite göstergelerinin belirleneceği dereceli puanlama anahtarları ise yılda 1 (bir) defa ve sadece yılsonunda, aşağıda açıklanan okul aktörlerine uygulanacaktır.

Yöneticiler ve Öğretmenlerin Algılanan Kalitede Veri Girişi

Bu verilerin yazılıma girişinde, okuldaki tüm yönetici ve öğretmenlerin, İKS ekranlarından, kendileriyle ilgili formlara veri girişi yapması gerekmektedir.

Öğrenciler ve Velilerin Algılanan Kalitede Veri Girişi

Okul örnekleminde bulunan çocukların algılanan kalitede veri girişi okul yönetimi tarafından belirlenen yer ve zamanda gruplar halinde yapılabilecektir. Çocuklara, veri girişi hususunda tüm temel bilgilerin verilmesi gerekli olabilir. Bu konuda, çocuklar için hazırlanan ve uygulama kısmında bilgi verilen bilgilendirme notundan yararlanılabilir. Bu konuda çocuklara, veri girişleri esnasında hiçbir etki ve yönlendirme yapılmaması önemlidir.

Veliler için veri girişi iki farklı yöntemle yapılabilir. Bu konuda velilerin giriş tercihleri alınarak buna göre hareket edilmesi yararlı olacaktır. Veri girişi veliler için hem bilgisayar ortamında hem de basılı olarak elle yapılabilecektir. Bilgisayar ve internet erişiminin sorun olduğu durumda, uygulamada,

yazılımdaki ilgili veli algı anketinin çıktısını alarak okul örneklemindeki veliye araç elle de doldurulabilecektir. Uygulamada veliler için farklı tür doldurmalar da veri dönüşü açısından değerlendirilecektir.

Bilgisayar üzerinden girmeyi tercih eden veliler için, evden veya okuldan veri girişi yapabilecekleri konusunda bilgilendirilme yapılmalıdır. Okul yönetimi, basılı veri toplama araçları üzerinden girilen verilerin düzenli bir şekilde toplanmasını ve bunların hatasız ve tam bir şekilde sisteme girilmesini sağlamaları gerekecektir. Velilere, veri girişleri esnasında hiçbir etki ve yönlendirme yapılmaması önemlidir. Bu durumda basılı formlarda elle doldurulmuş olarak toplanan veriler, okul görevlileri tarafından yazılıma girilecektir. Bu giriş esnasında verilere objektifliği zedeleyecek herhangi bir müdahale olmaması için gerekli güvenlik tedbirleri alınacaktır. Bu basılı verilere, uygulamaya göre İGM tarafından belirlenecek olan prosedüre uygun şekilde işlem yapılacaktır.

OKULDA ÇOCUK ve VELİ ÖRNEKLEMLERİ

Bu çalışmanın kapsamında her okul evren olarak ele alınmıştır. Bu nedenle, her okul için üretilecek bilgiye ilişkin okul-bazında bir örneklem modeline gidilmiştir. Okul bazında örneklem çekimine ilişkin %95 güven düzeyi esas alınarak, bu okullarda örneklem olarak ulaşılması gerekli öğrenci sayısı oluşturulmuştur. Aynı okullarda, örnekleme seçilecek veliler için öğrenci üzerinden bir örneklem çalışması daha yapılarak, aynı sayıda bir öğrenci seti oluşturulmuştur. Bu öğrencilerin velilerinden, algılanan kalite göstergeleri için dereceli puanlama anahtarlarını doldurmaları beklenecektir. Örneklem seçiminde izlenen yöntemin teknik açıklamaları için EK-1'e bakınız

Hazırlanan İKS Yazılımı ekranında, değerlendirmeye katılacak öğrenci ve velileri temsil eden öğrenci grubu, okullarımızın kendi elektronik sayfalarına otomatik olarak gelecektir. Bu seçim okulların öğrenci sayılarına bağlı olarak kullanılacak olan formülle hesaplanacağından, her okul için aynı sayıda katılımcı olması beklenmemelidir.

DEĞERLENDİRME VE RAPORLAMA SÜRECİ

Okullar açısından bakıldığında, okullar arasındaki yukarıda sözü edilen üç boyut arasındaki farklılıklar eğitim sisteminin kalitesi hakkında bir fikir vermektedir. Okulun kendi içindeki yukarıdaki boyutlar (performans ve algılanan kalite) arasındaki farklılık da, okulun kalitesi hakkında bir fikir verebilecektir. Kalite iyileştirilmesi ise algılanan kalitede farklılıkların azaltılması ile ilgilidir.

Değerlendirmenin Temelleri

Verilerin değerlendirilmesi iki temel gösterge gözetilerek gerçekleştirilecektir. Bunlar;

1. İşe yararlık
2. Doğruluk ve İnanırcılık

İşe Yararlık

Geliştirilen ve okulların gerçekleştirmesi beklenen gösterge ve öğelerin yararlanıcıların gereksinimlerini belirlemede bilgi kaynağı olması amaçlanmıştır. Bu nedenle, her bir standart alanın, işe yararlığının gözetilmesi değerlendirme sürecinin sonunda raporlanma ile sonlandırılacaktır. Bu raporların da, dönem dönem güncellenmesinin yapılarak, eksikliklerin giderilmesi konusunda bütüne dönük (summative) bir değerlendirilmesinin yapılmasında yarar olacaktır. Buna göre aşağıdaki hususlara özen gösterilecektir:

Yararlanıcıların Belirlenmesi:

Ölçme aracının kimler tarafından ve ne sıklıkla doldurulması gerektiği planlanmalıdır. Standart alanlar kapsamında, önceden belirlenmiş olan yararlanıcıların hangi öğelere cevap vermeleri istendiği belirtilmiştir.

Değerlendiricinin İnandırıcılığı:

Veri toplama süreci bilgisayar aracılığı ile yürütüleceğinden, bilgisayarda toplanan verilerin raporlamaya kadar uzanan süreçte güvenilirliğinin sağlanması değerlendirme sürecinde inandırıcılığın sağlanması için önemlidir.

Bilginin Kapsam ve Seçimi:

Standart alanlarla ilgili iki farklı veri toplama süreci, nitel ve nicel veriler, gerçekleştirilecektir. Nicel veriler, ilgili standart alanlara ve bu alana ait göstergelere göre önceden belirlenmiştir. Bu verilerin seçiminde, paydaşların gereksinimleri gönünde bulundurulmuştur.

Raporların Açıklığı:

Toplanan herhangi bir veri tek başına bir anlam ifade etmeyecektir. Verilerin anlamlandırılması için önerilen modelde, nitel ve nicel verilerin birlikte değerlendirilmesi gerekecektir. Raporlar, herhangi bir okul, ilçe, il, bölge ya da ülkenin bütünü için veri sağlayabilecek özellikte olacaktır. Böylece, her bir öge, gösterge ya da standart alan hakkında, kendi bağlamı içerisinde ve karşılaştırmalı olarak, sağlıklı ve istenen verilere ulaşılması hedeflenmiştir.

Raporların Zamanlanması:

Raporlar, sistemdeki verilerin güncellenmesine bağlı olarak, eş ve gerçek zamanlı alınabilecektir.

Değerlendirme Etkisi:

Verilerin raporlanması sürecinde, önceden belirlenmiş olan eşik değerler doğrultusunda, yararlanıcılara gerçek zamanlı dönütlerin sağlanması mümkün olacaktır.

Doğruluk ve İnandırıcılık

Uygulanabilirlik:

Geniş kitlelerle yürütülen veri toplama süreçlerin önündeki en önemli engellerden bir tanesi uygulanabilirlik sorunudur. Bu nedenle, değerlendirme süreci uygulanabilir bir zaman aralığı içerisinde gerçekleştirilebilecek şekilde düzenlenmiştir.

Bulguların Açıklanması:

Bulgular, verilere dayalı olarak, her bir yararlanıcı grubu için ayrı ayrı raporlanmaktadır. Böylece, her yararlanıcı grubun mevcut durum ve gelişmeleri beklenen durum hakkında raporlamalara erişme olanakları olacaktır.

İNandırıcılık:

Standart alanlarla ilgili nitel ve nicel veriler farklı zamanlarda ve belli oranlarda yararlanıcılardan bağımsız toplanacaktır. Sağlıklı ve işe yarar raporların üretilmesi için verilerin güncel ve ilgili kişi tarafından doldurulması beklenmektedir. Bulguların inandırıcılığının sağlanması için nitel ve nicel veriler birlikte değerlendirilmeye alınacaktır.

Verilerin Analizi ve Raporlama

Veri toplama araçları ile elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemleri ile analiz edilerek; okulların kendi içerisinde, buldukları ilçe içerisinde, il içerisinde ve ülke bazında durumlarını göstermek amacı ile raporlanacaktır. Ayrıca, karar vericiler ve uygulayıcılar için gerektiği durumlarda veriler üzerinden sorgulamaya dönük ayrıca raporlamalar yapılabilecektir.

Verilerin analizlerinde iki aşamalı bir süreç izlenecektir. Bu sürecin ilk aşamasında mevcut durum üzerinden belirlenen performans ölçütlerine uygun olarak, okulların performans verileri oluşturulacaktır. İkinci aşamada ise, algılanan kalite göstergesine ilişkin toplanan verilerin analizleri yapılacaktır. Raporlama sürecinde bu analiz sonuçları farklı görsellerle sunulacaktır. Aşağıda, geliştirilen veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizi ve raporlama örnekleri sunulmuştur.

Örnek:

STANDART ALANI I: Eğitim Yönetimi

Standart 1.1. Okulda etkili bir yönetimin sağlanmasına yönelik stratejik planlama uygulamaları gerçekleştirilir

Standart 1.1.1. Okul Gelişimi

Okulda, etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.

Mevcut Durum

- Briefing dosyasının varlığı
- Okulda yürütülen TKY çalışmasının varlığı
- TKY izleme ve değerlendirme çizelgesinin varlığı
- Okul Gelişim Yönetim Ekibi'nin (OGYE) varlığı
- Okul gelişiminde TKY eğitimi almış OGYE üyelerinin sayısı
- Yazılı durum analizi/öz-değerlendirme (paydaş, SWOT, PEST, Analizleri) sonuçlarının varlığı
- Okulun Stratejik planının varlığı
- OGYE toplantı sayısı
- OGYE'ye öğrenci katılımının olması
- OGYE'ye veli katılımının olması
- Okulun TKY kapsamında kurum veya ekip bazında sunduğu proje veya projelerin varlığı
- Okulun fon sağlamak amacıyla kurum bazında sunduğu proje veya projelerin varlığı
- Stratejik planda belirlenen süreye göre okul gelişim raporunun varlığı
- Risk altındaki çocukların eğitimlerine yönelik faaliyetler.

Performans

- Briefing dosyasının yılda en az bir güncellenmesi,
- OGYE'de görevli personelin tamamının TKY eğitimi almış olması,
- Stratejik planda içinde bulunulan eğitim-öğretim yılı için öngörülen hedeflerin, tamamının gerçekleştirilmesi,
- Bir eğitim öğretim yılında en az 3 defa OGYE toplantısı yapılması,
- Stratejik planda belirlenen süreye göre, yılda en az bir, okul gelişim raporu hazırlanması,
- Yılda 2 kez TKY izleme ve değerlendirme çizelgesi hazırlanması,
- TKY kapsamında okulun bir eğitim öğretim yılında en az 1 proje sunması.
-

Algılanan Kalite

0.	1.	2.	3.	4.
Okulun stratejik planı yoktur.	Okulun stratejik planı vardır.	Okulda stratejik planlamaya dayalı okul gelişim uygulamaları yürütülmektedir.	Okulda stratejik planlamaya yönelik yürütülen okul gelişim uygulamaları, öğretmenler, çocuklar, veliler ve diğer paydaşların katılımı ve işbirliği ile yapılmaktadır.	Okulda stratejik planlamaya dayalı yürütülen okul gelişim uygulamaları, okulun hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Aşağıda, sistemde toplanan verilerin üzerinde, her boyut için, neler yapılabileceğini gösteren örnek bir raporlama çıktısı sunulmaktadır. Burada sunulan veriler tamamen hayali olup, toplanan veriler üzerinden ne tür işlemler yapılabileceğini modellemek amacı ile üretilmiştir.

Mevcut Durum Girdileri

Mevcut durum verilerinin **raporlanması** gerekip gerekmediği; hangi şekilde raporlanmasının uygun olacağı; ya da, bu verilerin sadece **sorgulama** amaçlı kullanılıp kullanılmayacağı konusuna İGM karar verecektir. Bu konuda İGM karar verecek olmakla birlikte, dört kullanım seçeneği üzerinde durulabilir.

1. Aynı ilçe veya il ölçeğindeki okulların karşılaştırmalı olarak izlenmesi,
2. Belli bir standart veya alt standartta mevcut durum verilerinin gerçekleştirme durumunun izleme ve değerlendirilmesi,
3. Merkez, il, ilçe ve okul yönetiminin öznel amaçlarına göre, belirleyeceği kriterlere göre dinamik sorgulama yaparak izleme ve değerlendirme yapması,
4. Ülke düzeyinde belli bir mevcut durum hakkında sorgulama yapılarak okullarımızın sahip oluştuk derecelerinin MEB tarafından incelenmesi

Mevcut durum verilerinin **sorgulama** amaçlı kullanılması, karar vericiler için, dinamik ve istenilen sorgu kriterlerine göre çıktılar alınabilmesine olanak sağlayacaktır. Bu durumda, mevcut durum verileri, verilen ölçütlere göre sistemden sorgulanacak olup, bunlar üzerinde herhangi bir sonuç ifadesi bulunmayacaktır. Sorgu sonuçları, talep amacına göre, talep eden tarafından değerlendirilip yorumlanacaktır.

Bunu bir örnek üzerinde göstermek gerekirse, örneğin, “okul B ve C” nin brifing dosyası hazırlama, TKY çalışması yürütme konularında mevcut durumda bir şey yapmadıkları görülmüş olsun. Bunu, “bu okulların brifing dosyası hazırlama ve TKY çalışması yürütme konularında desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir” şeklinde yorumlanabilir.

Mevcut durum verileri okullar arasında karşılaştırmalı olarak ta raporlanabilecektir. Karşılaştırmalı **raporlama** yönteminde amaç; okulların birbiriyle karşılaştırılması değil, belli bir düzeyde (merkez, il, ilçe, okul bölgesi), okulların ihtiyaç duydukları desteklerin belirlenmesi ve gruplanarak giderilmesidir. Aşağıdaki örnekte gösterilen mevcut durum göstergeleri, okullar bazında **karşılaştırmalı** olarak sunulmaktadır. Benzer şekilde, mevcut durum, her bir okul için, her bir ilçe ve il için ayrı ayrı alınabilir. Bu durumda, örneğin, merkez, il veya ilçe düzeyinde bu konuda yapılacak bir eğitime ilk davet edilecek kurumlar belirlenirken bu verilerden yararlanılarak, bu okulların (B ve C okullarının) seçilmesi – önceliklendirilmesi sağlanabilir.

Performans Göstergeleri

Performans göstergeleri, mevcut durum verileri üzerinden elde edilen verilerdir. Bu verilerin nasıl oluşturulacağına yönelik ölçütler İGM tarafından belirlenerek, okulların performans göstergelerini oluşturmak amacı ile elektronik sistem üzerinden otomatik olarak hesaplanır. Bu veriler, aşağıdaki gibi örneklenebilir.

Örnek:

Performans Ögesi	Gösterge
• Brifing dosyasının yılda en az bir güncellenmesi	Değer
• OGYE’de görevli personelin tamamının TKY eğitimi almış olması	Değer

• Stratejik planda içinde bulunulan eğitim-öğretim yılı için öngörülen hedeflerin, tamamının gerçekleştirilmesi,	Değer
• Bir eğitim öğretim yılında en az 3 defa OGYE toplantısı yapılması,	Değer
• Stratejik planda belirlenen süreye göre, yılda en az bir, okul gelişim raporu hazırlanması,	Değer
• Yılda 2 kez TKY izleme ve değerlendirme çizelgesi hazırlanması,	Değer
• TKY kapsamında okulun bir eğitim öğretim yılında en az 1 proje sunması.	Değer
• Brifing dosyasının yılda en az bir güncellenmesi,	Değer
• OGYE’de görevli personelin tamamının TKY eğitimi almış olması,	Değer
• Stratejik planda içinde bulunulan eğitim-öğretim yılı için öngörülen hedeflerin, tamamının gerçekleştirilmesi,	Değer

Performans göstergelerindeki bazı göstergeler için **gerçekleştirilme oranlarının** belirtilebileceği “*Gerçekleştirme Yüzdesi*” hesaplaması da raporun sonuna eklenebilir. Gerçekleştirme yüzdelерinin hesaplanmasında her bir mevcut durum girdisi hesaba katılarak, bir oranlama geliştirilebilir. Bu durumda, bazı girdiler anlık olarak izlenebilir; ancak, bazı girdiler için eğitim-öğretim döneminin bitmesi beklenebilir. Bu durumda, *yıllık gerçekleştirme yüzdeleri* sunulabilir.

Bu örnekte gösterilen performans göstergeleri, her bir okul için raporlanmaktadır. Benzer şekilde, performans göstergeleri, okullar, okul bölgeleri, ilçe ve iller için ayrı ayrı alınabilir. İstenilirse, bazı göstergeler için gerçekleştirilme oranlarının belirtilebileceği “*Gerçekleştirme Yüzdesi*” hesaplaması da raporun sonuna eklenebilir.

Örnek:

Standart Alan I

Standart Alan 1 e ait alt standartlar	Gerçekleşme Yüzdesi
Alt standart 1.1.	% 72,9
Alt standart 1.2.	% 89,4
.....	
Standart Alan 1 Aritmetik Ortalama	% 81,15

Alt standart 1

Alt Standart 1 e ait alt standartlar	Gerçekleşme Yüzdesi
Alt standart 1.1.1.	% 56,4
Alt standart 1.1.2.	% 89,4
Alt standart 1.1. Aritmetik Ortalama	% 72,9

Alt standart 1.1.1.

1.1.1. Performans Verileri

Performans Ögesi	Gerçekleşme Yüzdesi
Brifing dosyasının yılda en az bir güncellenmesi	% 50
OGYE’de görevli personelin tamamının TKY eğitimi almış olması	% 78
Stratejik planda içinde bulunulan eğitim-öğretim yılı için öngörülen hedeflerin, tamamının gerçekleştirilmesi	% 34
Bir eğitim öğretim yılında en az 3 defa OGYE toplantısı yapılması	% 33
Stratejik landa belirlenen süreye göre, yılda en az bir, okul gelişim raporu hazırlanması	% 100
Yılda 2 kez TKY izleme ve değerlendirme çizelgesi hazırlanması	% 100
Alt standart 1.1.1. Toplam	% 65,83

“Bu alt standart için okulun performanslarının gerçekleşme yüzdesi % 65,83* tür.”

*Bu yüzde toplam gerçekleşmesi gereken performans sayısının gerçekleşen performans sayısına oranıdır. Bunu tüm alt standartlar ve standart alanları için ilçe, il ve ülke bazında da raporlanabilir.

Algılanan Kalite Göstergeleri:

Bu bölümde, okul aktörlerine uygulanan dereceli puanlama anahtarlarından elde edilen veriler üzerinden, toplam katılımcı sayısı, aritmetik ortalama, standart sapma ve ranj değerleri rapor edilmektedir. Algılanan kalite boyutu her bir aktör için ayrı ayrı oluşturulacak, ancak sunumda birlikte değerlendirmeyi kolaylaştırması açısından karşılaştırmalı görsellerden yararlanılabilecektir. Verilerde, aritmetik ortalama, standart sapma ve toplam katılımcı sayısı raporlanacak, 2 den az katılımcının olduğu boyutlarda hesaplama yapılmasına gerek duyulmayacaktır.

Aritmetik ortalamalar, seçilen standart alan, standart ve alt standartlar bazında, her aktör/veri kaynağı için ayrı ayrı sunulacaktır.

Puan aralıklarının yorumlanmasında aşağıdaki derecelendirme kullanılacaktır.

0 - 0,49 – mevcut değil

0,51 - 1,49 -mevcut

1,50 - 2,49- kullanılmakta

2,50 - 3,49 -paylaşılmakta

3,50 – 4,00 Yarar sağlamaktadır

Aşağıdaki tabloda bu değerlerin nasıl ele alındığı bir örnek üzerinde gösterilmiştir.

0.	1.	2.	3.	4.
Mevcut durum (yok)	Mevcut durum (var)	İçerik ve İşlevsellik	Paylaşım	Yarar ve etki
Okulun stratejik planı yoktur.	Okulun stratejik planı vardır.	Okulda stratejik planlamaya dayalı okul gelişim uygulamaları yürütülmektedir.	Okulda stratejik planlamaya yönelik yürütülen okul gelişim uygulamaları, öğretmenler, çocuklar, veliler ve diğer paydaşların katılımı ve işbirliği ile yapılmaktadır.	Okulda stratejik planlamaya dayalı yürütülen okul gelişim uygulamaları, okulun hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesini sağlamaktadır.

Raporlamada, her okul için, standart alanı, standart ve alt standart boyutlarında algılanan kalite göstergeleri her aktör için ayrı ayrı veya karşılaştırmalı (aktörler arası ve alt standartlar arası) olarak sunulacaktır. Benzer şekilde, okul, ilçe ve il bazında da raporlama mümkün olacaktır.

Elde edilen verilere göre okulların algılanan kalite göstergelerindeki yerleri üç grupta değerlendirilebilecektir. Buna göre, aşağıdaki renklendirme sistemine benzer bir uygulama ile okulların algılanan kalite göstergelerindeki durumu görselleştirilebilir.

Uygulama seviyesinde okul $\bar{x} > 1,50$

Paylaşan Okul $\bar{x} > 2,50$

Etkili Okul (Mavi gökyüzü) $\bar{x} > 3,50$

Algılanan kalite göstergelerinden elde edilen veriler, aktörler arasında ve okullar arasında ayrı ayrı raporlanabilecektir. Raporlamada, tablo ve grafik görsellerinden yararlanılabilecektir. Aşağıda her iki görsele ilişkin örnekler sunulmakta, bunlara ilişkin raporlama örneği ise görsellerin sonunda sunulmaktadır.

Örnek: Okul Düzeyinde Raporlama Örneği

XYZ Okulu

Alt Standart 1.1.1. Okul Gelişimi (XYZ Okulu)

Örnek Görsel 1: Aktörler arası karşılaştırma tablosu (Tablo örneği)

	Yönetici (1)				Öğretmen (2)				Öğrenci (3)				Veli (4)			
	(n= 5)				(n=50)				(n=129)				(n= 120)			
	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ
Alt Standart 1.1.1.	,00	3,0	1,25	,52	1,0	4,00	2,75	1,02	-	-	-	-	,00	4,00	2,45	1,23

Görsel/tablolarda aşağıdaki örnekte gösterildiği gibi, açıklama metinleri de bulunacaktır. “XYZ okulu, **okul gelişimi** algılanan kalite göstergesinde:

“**Yöneticiler** açısından bakıldığında, en az bir yöneticinin okulda stratejik plan bulunmadığını belirttiğini ve hiçbir yöneticinin de hazırlanan stratejik plandan yarar sağlandığını düşünmediğini göstermektedir. **Performans göstergelerinde**, okulun stratejik planı olduğu görülmektedir.”

“**Öğretmenler** açısından bakıldığında, tüm öğretmenlerin okulda stratejik plan bulunduğunu bildikleri ve en az bir kişinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.”

“**Veliler** açısından bakıldığında, en az bir velinin okulda stratejik plan bulunup bulunmadığını bilmediğini ve en az bir velinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.”

Benzer şekilde, her bir okul ve/veya okul türü için de, toplam puan alınarak, ilçe, il ve ülke düzeyinde algılanan kalite puanlarına bakılabilir.

Örnek: İlçe Düzeyinde Raporlama Örneği

ABC İlçesi

Alt Standart 1.1.1. Stratejik Plan (ABC İlçesi)

N= 5

	Yönetici (1)				Öğretmen (2)				Öğrenci (3)				Veli (4)			
	(n= 5)				(n=50)				(n=129)				(n= 120)			
	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ
Alt Standart 1.1.1.	,00	3,0	1,25	,52	1,0	4,00	2,75	1,02	-	-	-	-	,00	4,00	2,45	1,23

“ABC İlçesinde toplam 5 okul bulunmaktadır. Bu ilçede:

“**Yöneticiler** açısından bakıldığında, en az bir yöneticinin okulda stratejik plan bulunmadığını belirttiğini ve hiçbir yöneticinin de hazırlanan stratejik plandan yarar sağlandığını düşünmediğini göstermektedir. **Performans göstergelerinde**, tüm okulların stratejik planı olduğu görülmektedir.

Öğretmenler açısından bakıldığında, tüm öğretmenlerin okulda stratejik plan bulunduğunu bildikleri ve en az bir kişinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.

Veliler açısından bakıldığında, en az bir velinin okulda stratejik plan bulunup bulunmadığını bilmediğini ve en az bir velinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.”

Aynı ilçede bulunan farklı okul türü için (örneğin; YİBO) de raporlama bulunacaktır.

YİBO İçin Örnek:

Alt Standart 1.1.1. Stratejik Plan (YİBO okulları)

	Yönetici (1)				Öğretmen (2)				Öğrenci (3)				Veli (4)				
	N	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ	Min	Max	$\bar{x}$	σ
Alt Standart 1.1.1.	2	,00	3,00	1,25	,52	1,0	4,00	2,75	1,02	-	-	-	-	,00	4,00	2,45	1,23

YİBO lar açısından bakıldığında, ABC ilçesinde toplam 2 YİBO bulunmaktadır. Bu ilçede:

“**Yöneticiler** açısından bakıldığında, en az bir yöneticinin okulda stratejik plan bulunmadığını belirttiğini ve hiçbir yöneticinin de hazırlanan stratejik plandan yarar sağlandığını düşünmediğini göstermektedir. **Performans göstergelerinde**, okulun stratejik planı olduğu görülmektedir.

Öğretmenler açısından bakıldığında, tüm öğretmenlerin okulda stratejik plan bulunduğunu bildikleri ve en az bir kişinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.

Veliler açısından bakıldığında, en az bir velinin okulda stratejik plan bulunup bulunmadığını bilmediğini ve en az bir velinin bundan yarar sağlandığını düşündüğü görülmektedir.”

Ayrıca, tüm aktörler için de raporlama yapabilmek mümkündür.

Örnek: Aktörler Düzeyinde Raporlama Örneği

1.1.1. Stratejik Plan (Tüm aktörler için)

	Sıklık	Yüzde
Bilgim Yok	5	8,3
Bilgim Var	9	15
Uygulanmakta	14	23,3

Paylaşım Yapılmakta	16	26,7
Yararlı Olduğunu Düşünüyorum	16	26,7
Toplam	60	% 100,0

Aktörlerin, stratejik plan ögesi için yansıttıkları kalite göstergeleri incelendiğinde, % 8,3'ünün bunun hakkında bilgisi olmadığı, %53,4 'ünün ise bunun paylaşıldığını ve yararlı olduğunu düşündükleri görülmektedir.

1.1.1. Stratejik Plan (İlçedeki Yöneticiler için)

	Sıklık	Yüzde
Bilgim Yok	1	0,6
Bilgim Var	9	15
Uygulanmakta	14	23,3
Paylaşım Yapılmakta	16	26,7
Yararlı Olduğunu Düşünüyorum	16	26,7
Toplam	60	% 100,0

1.1.1. Stratejik Plan (XYZ Okulu Öğretmenler için)

	Sıklık	Yüzde
Bilgim Yok	0	0
Bilgim Var	3	15,0
Uygulanmakta	4	20,0
Paylaşım Yapılmakta	8	40,0
Yararlı Olduğunu Düşünüyorum	5	25,0
Toplam	20	% 100,0

1.1.1. Stratejik Plan (XYZ Okulu Velileri için)

	Sıklık	Yüzde
Bilgim Yok	3	15,0

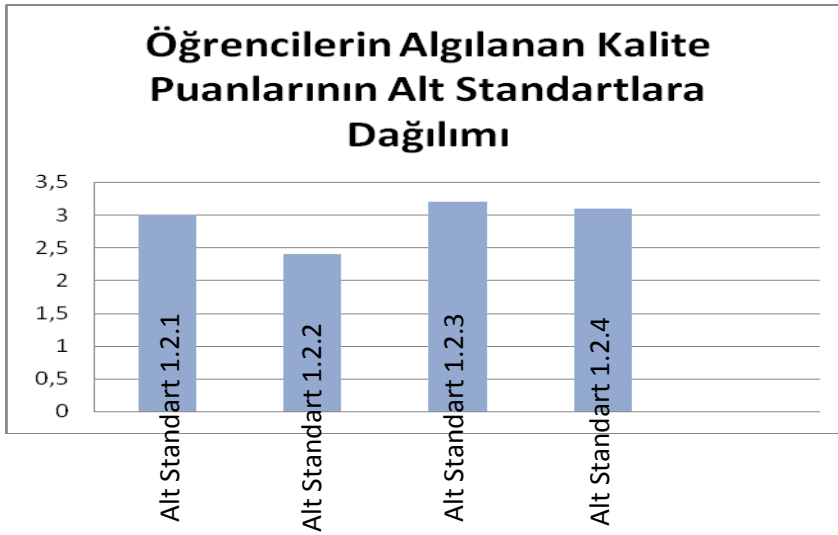
Bilgim Var	4	20,0
Uygulanmakta	8	40,0
Paylaşım Yapılmakta	5	25,0
Yararlı Olduğunu Düşünüyorum	20	% 100,0

Bu tabloda gösterilen veriler için de, yazılı bir raporlama çıktısı alabilmek mümkündür. Örneğin;

“Bütün katılımcılar, stratejik planı uygulanabilir bulmaktadırlar. Ancak yöneticilerin yarısının, öğretmenlerin 31/40’ının, velilerin 22/30’unun, planın işbirliği ve yararlılığı konusuna değinmemeleri, bu konularda zayıflık olduğunu göstermektedir.”

Örnek görsel 2: Her aktör için alt standartlar arası karşılaştırma tablosu (Grafik örneği)

Öğrenci:

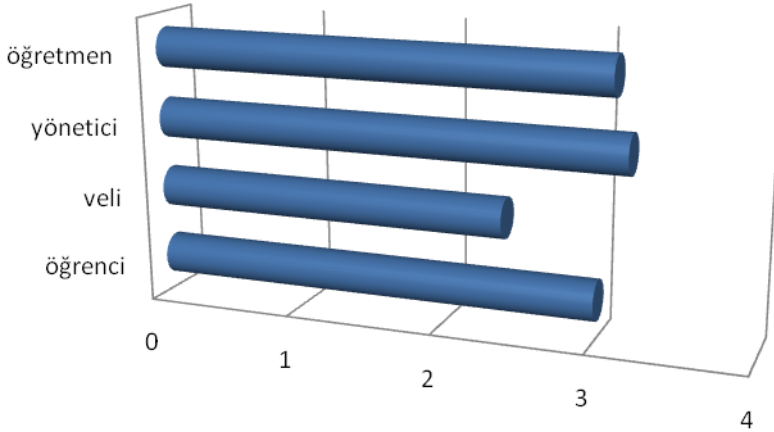
$n= 30$ $\bar{x}= 2.58$ $\sigma = 0.83$

Aktörlerin algılanan kalite puanlarının derecelere dağılımı farklı görsellerle de ele alınabilir.

Örneğin,

Alt Standart 1.1.1. Okul Gelişimi: Okulda, etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.

Katılımcıların Algılanan Kalite Puanlarının Derecelere Dağılımı

n_öğretmen= 10	$\bar{x}= 3.18$	$\sigma= 0.33$
n_veli= 30	$\bar{x}= 2.38$	$\sigma= 0.53$
n_yönetici= 3	$\bar{x}= 3.28$	$\sigma= 0.23$
n_öğrenci= 50	$\bar{x}= 2.88$	$\sigma= 0.63$

3 yönetici, 10 öğretmen, 50 öğrenci ve 30 velinin katılımı ile elde edilen verilere bakıldığında, stratejik planın uygulanmakta ve bu uygulamalar hakkında bir paylaşım olduğunu göstermektedir. Ancak veliler açısından bakıldığında, velilerin okulun planlamaya dayalı okul gelişim uygulamaları yürüttüğünün farkında olduklarını, ancak okulda stratejik planlamaya yönelik yürütülen okul gelişim uygulamalarının, öğretmenler, çocuklar, veliler ve diğer paydaşların katılımı ve işbirliği ile yapılmadığını düşündüklerini göstermektedir. Hiçbir aktör, okulda stratejik planlamaya dayalı yürütülen okul gelişim uygulamalarının, okulun hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesini sağladığını düşünmemektedir. Okulun, okul gelişim planlaması ile ilgili velilerle paylaşım ile hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesi konularında zayıflığı olduğunu göstermektedir.

OKUL BAZINDA ÖRNEKLEM ÇEKİMİ

Okul bazında örneklem seçimi için, aşağıdaki formüle dayalı olarak örneklem sayısı belirlenmiştir.

$$n = \frac{N t^2 p q}{d^2(N-1) + t^2 p q}$$

Formülde

N= Evrendeki birey sayısı

n= Örneklem alınacak birey sayısı

p= İncelenecek olayın görülüş sıklığı (olasılığı)

q= İncelenecek olayın görülmeiştir sıklığı (1-p)

t= Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t değeri (0.95 serbestlik derecesi için 1.96) (0.99 *0.01* için t = 2.58)

d= Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma olarak simgelenmiştir.

Bu durumu bir örnek üzerinden göstermek gerekirse;

Okul: Mehmet Akif İlköğretim Okulu

4. sınıflar 42 erkek, 36 kız

5. Sınıflar 48 erkek, 42 kız

6. sınıflar 41 erkek, 47 kız

7. Sınıflar 52 erkek, 38 kız

8. Sınıflar 36 erkek 42 kız öğrenciden oluşmaktadır.

Hata payı 0,05

N= 424

p= 0.50

q= 0.50

t=1.96

d= 0.05

n= ?

$$n = \frac{N t^2 p q}{d^2} = \frac{424 \times (1.96)^2 \times 0.50 \times 0.50}{0.05^2} = \frac{407,2}{0.0025} = 162,88 \approx 163$$

201

$$d^2(N-1)+t^2 pq(0.05)^2 \times (424-1) + (1.96)^2 \times 0.50 \times 0.50 \quad 2,01$$

Bu formülle elde edilen örneklem sayısı, her bir okul için toplam katılması gereken öğrenci ve veli sayısını belirlemekte kullanılacaktır. Okul için bu sayının sınıflara, kız-erkek öğrenci sayısına ve sınıf şubelerine de nasıl dağıtılması konusunda, tabaka ağırlığı belirlenecektir. Bu tabakalardan istenilen tabaka ağırlığı kullanılarak, belirlenen örneklem sayısının şube, cinsiyet ve sınıf bazında nasıl dağılması gerekeceği de belirlenebilecektir. Yukarıdaki örnek üzerinden tabakalamayı da aşağıdaki gibi gösterebileceğiz.

$$\text{Tabaka ağırlığı} = 201 / 424 = 0.47$$

Örnekleme alınacak öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları

	<u>ERKEK</u>	<u>KIZ</u>
4. Sınıflar	$42 \times 0.47 = 20$	$36 \times 0.47 = 17$
5. Sınıflar	$48 \times 0.47 = 23$	$42 \times 0.47 = 20$
6. sınıflar	$41 \times 0.47 = 19$	$47 \times 0.47 = 22$
7. Sınıflar	$52 \times 0.47 = 25$	$38 \times 0.47 = 18$
8. Sınıflar	$36 \times 0.47 = 17$	$42 \times 0.47 = 20$

Şube bazında örneklem için

Üç şubesi olan 37 kişilik 4. sınıf için örnek örneklem tablosu

4. Sınıf	Kız	Erkek	Toplam
A	$x_1(10) \ 5$	$y_1(15) \ 7$	12
B	$x_2(10) \ 5$	$y_2(15) \ 7$	12
C	$x_3(8) \ 5$	$y_3(12) \ 8$	13
<hr/>			
	15	22	37

Bu şekilde belirlenen öğrenci sayıları, yukarıdaki dağılımlar esas alınarak, her sınıf bazında (tüm şubeler tek bir sınıf olarak tek bir listede toplanarak) kız ve erkek öğrenciler 1 den başlanarak numaralandırılarak listelenir. Kız ve erkek öğrencilerden belirlenen sayı kadar rastgele seçim yapılır. Aynı işlem öğrenci velileri için de yapılır. Hazırlanan listeden öğrenci seçimi için N/n formülü üzerinden sıçrama aralığı bulunur.

424 / 201 = 2 her iki öğrenciden biri

Bu aralık arasında rastgele bir numaradan başlanarak aralık sayısı kadar atlanarak, sayılar belirlenir. Buradaki örnekte, 1,3,5,7.....423 şeklinde olacaktır.

Aynı şekilde öğrenci ve veli için 2 farklı set oluşturulur.

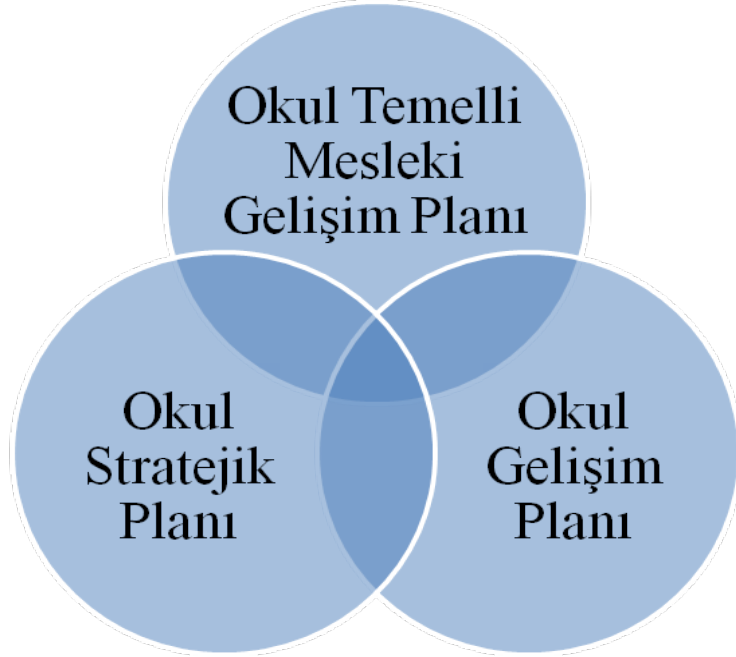

İKS UYGULAMA SÜRECİ

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre gerçekleştirilen öz değerlendirme; “Okul Stratejik Planı” ve “Okul Gelişim Planı” aşamaları ile birlikte “Planlı Okul Gelişim Modeli Çevrim Sistemi” içinde yer almaktadır.

İlköğretim Kurumları Standartlarına göre gerçekleştirilen öz değerlendirme; “Planlı Okul Gelişim Modeli” bağlamında, okulun mevcut durumunun kapsamlı, düzenli ve sistematik olarak belirlenmesi için veri sağlayan ilk aşamayı oluşturmaktadır.

Bu çevrim sistemi içinde İKS’ye göre okulun öz değerlendirmesinin gerçekleştirilmesi; yapılabilen bir çalışma değil; “Okul Stratejik Planı” ve “Okul Gelişim Planının” hazırlanması için veri sağlayan bir başlangıç noktası ve sürekli güncellenen bir çalışmadır. Değerlenen Çevrim Sistemi döngüsünün bütünsel bir yaklaşımla her yıl yinlenecek ilk adımdır.

Öz değerlendirme sonuçlarına göre;

- “Okul Gelişim Planının” hazırlanması, izlenmesi ve raporlanmasına ilişkin iş ve işlemlere, ilgili mevzuatı bağlamında 2011 yılı Mart ayından itibaren başlanılacaktır.
- “Okul Stratejik Planının” hazırlanması, izlenmesi ve raporlanmasına ilişkin iş ve işlemlere ise Bakanlığın 9/ 2 / 2010 tarihli ve 2010/ 14 sayılı Genelgesinde belirlenen çalışma sonunda karar verilecektir.

İlköğretim müfettişleri, İKS'nin yaygınlaştırılmasının ardından 2011- 2012 Öğretim Yılı başından itibaren:

- Okulun teftiş ve rehberliğini, İKS öz-değerlendirme bilgilerini ve raporunu dikkate alarak hazırlayacakları bir inceleme programına göre yapacaklardır.
- Okulun İKS ile öz-değerlendirmesinde yer alan mevcut durum girdilerini doğrulama kaynakları ile değerlendireceklerdir.
- Okulun İKS'yi karşılama durumunu, güçlü ve iyileştirmeye açık alanları temelinde izleyeceklerdir.
- Okul İKS öz değerlendirme raporunun, algılanan kalite bölümünde okul aktörleri arasında manidar tutarsızlık bulunduğu, aktörlerle (özellikle veli ve çocuklarla) görüşmeler yapacaklardır. Bu fark alacakları raporda ifade edilecektir.
- Tüm göstergeler için kendi değerlendirmesi ve okulun öz değerlendirmesi arasında farklılık gördüğünde, farkın nedenlerini çok boyutlu ve çok kaynaklı olarak inceleyecekler, okula geribildirim ve rehberlikte bulunacaklardır.

Uygulamanın veri kaynaklarını okulun; yöneticileri, öğretmenleri, öğrencileri, velileri oluşturmaktadır. Veri toplama araçları, okullarda tüm yöneticiler ve öğretmenler ile örnekleme yöntemi ile belirlenecek sayıda veliler ve 4.-8. sınıf öğrencilerine verilecektir.

Veri Toplama Araçları

Uygulamada iki temel veri toplama aracı kullanılacaktır. Uygulama kapsamındaki veri toplama araçlarını, İKS Yazılımındaki;

→ Mevcut Durum Girdileri,

→ Algı Anketleri (çocuk, veli, öğretmen, yönetici)

oluşturmaktadır. Bu araçlarla okulun İKS sürecindeki uygulama ve faaliyetlerine ilişkin nicel ve nitel veriler toplanacaktır.

İKS Yazılımındaki algı anketlerinin aktörlerce, doldurulma yeri ve aracı ile doldurulma biçimi aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Aktörler	Doldurulma Yeri ve Aracı				Doldurulma Biçimi	
	Anket/Elle		Bilgisayar		Bireysel	Grup Çalışması
	Evde	Okulda	Evde	Okulda		
Çocuk*				X	X	X
Veli*	X	X	X	X	X	X
Öğretmen**			X	X	X	
Yönetici**			X	X	X	

* Belirlenen örneklem dolduracaktır.

** Tamamı dolduracaktır

Anket Uygulaması (Algılanan Kalite Göstergeleri İçin)

Algı Anketlerinin aktörlere göre uygulanmasında “ön hazırlık”, “uygulama” ve veri girişi” aşamalarında okulda yapılacak çalışmalar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

ÇOCUK		
Ön Hazırlık	Uygulama	Veri Girişi
1. İKS Uygulama okul Çalışma Ekibince, çocuk örnekleme uygulama planı yapılır. 2. Çocukların Algı Anketi sorularını yanıtlayacağı, bilgisayarlar ve bilgisayarların bulunduğu yerler	1. İKS öz değerlendirme ve uygulamanın amacı özetlenir. 2. Sorulara verilecek yanıtın çocuğa, öğretmene, okula yapacağı katkı özetlenerek çocuk güdülenir. 3. Çocuklara anketi doldurma	Bilgisayarla yazılım üzerinde yapılır.

<p>hazır duruma getirilir.</p> <p>3. Çocuklara, Algı Anketi sorularını yanıtlayacakları yer ve saat bir gün önceden idare ve sınıf öğretmeni işbirliğinde bildirilir.</p> <p>4. Çocuk uygulamasından gruplar bazında sorumlu olmak üzere, okul idaresince belirlenen öğretmenler; İKS Uygulama okul Çalışma Ekibince bilgilendirilir</p>	<p>kuralları ve algısal derecelerin anlamları “İKS Uygulaması için Çocuk Bilgi Notu”(EK-7) kapsamında açıklanır.</p> <p>4. Çocukların soruları, hiçbir etki altında kalmadan yanıtlamaları için ortam ve destek sağlanır.</p>	
--	---	--

VELİ		
Ön Hazırlık	Uygulama	Veri Girişi
<p>1. Veli örnekleme uygulama planında, Veli İçin Algı Anketi sorularının;</p> <p>a) Basılı biçimde elle</p> <p>b) Bilgisayarla evde veya okulda el ile doldurulmasına ilişkin uygulamalara yer verilir.</p> <p>2. Örnekleme yer alan velilere, Okul idaresince, Algı Anketi sorularını yanıtlayabilecekleri yer ve araç seçenekleri yazılı olarak bildirilir. Velilerin tercihleri alınır.</p> <p>3. Velilerin tercihlerine göre, İKS Uygulama okul Çalışma Ekibince, veli örnekleme uygulama planı yapılır.</p> <p>4. Algı Anketi için;</p> <p>a) Algı anketini elle dolduracak veliler için yazılımdan çıktısını alınarak çoğaltılır.</p> <p>b) Anket olarak ya da bilgisayarla evinde dolduracaklara anketle birlikte bilgi notu (EK-3 veya EK-4) gönderilir.</p> <p>c) Anketi elle veya bilgisayarla okulda dolduracaklara, uygulamanın yer ve saati önceden okul idaresince, bildirilir.</p> <p>5. Anket ya da bilgisayarla okulda doldurulması durumunda;</p> <p>a) Uygulamanın yapılacağı bilgisayarlar ve bilgisayarların bulunduğu yerler hazır duruma getirilir.</p> <p>b) Veli uygulamasından gruplar bazında sorumlu olmak üzere, okul idaresince belirlenen öğretmenler; İKS Uygulama okul Çalışma Ekibince bilgilendirilir.</p>	<p>1. Uygulamanın okulda yapılması seçeneğinde;</p> <p>a) İKS öz değerlendirme ve uygulamanın amacı özetlenir.</p> <p>b) Sorulara verilecek yanıtın; çocuğa, veliye, öğretmene, okula yapacağı katkı özetlenerek veli güdülenir.</p> <p>2. Velilerin soruları hiçbir etki altında kalmadan yanıtlamaları için ortam ve destek sağlanır.</p> <p>3. Uygulamanın bilgisayarla evde yapılması seçeneğinde, veli korumalı kullanıcı şifresi ile veri girişini gerçekleştirir.</p>	<p>1. Bilgisayar kullanacak veli, kendisi ile ilgili formları, okuldan veya okul dışından girer.</p> <p>2. Algı Anketini el ile doldurmada, bu formların yazılıma aktarılması, okul idaresi ve İKS Uygulama Okul Çalışma Ekibi işbirliğinde gerçekleştirilir.</p>

ÖĞRETMEN ve YÖNETİCİ		
Ön Hazırlık	Uygulama	Veri Girişi
<p>1. İKS gündemli öğretmenler kuruluna katılır.</p> <p>2. İKS formatörlerince verilen eğitime</p>	<p>İKS Yazılımındaki kendisi ile ilgili (öğretmen veya yönetici) algı anketini</p>	<p>Bilgisayarda bireysel olarak yanıtlanır.</p>

katılır.	evde ya da okulda doldurur.	
----------	-----------------------------	--

Okulun Görevleri:

Okulun görevleri hazırlık, uygulama, izleme, raporlama ve değerlendirme başlıklarında aşağıda gösterilmiştir.

Müdür- Ön Hazırlık

1. İlköğretim kurumları standartları öz değerlendirme uygulamasına ilişkin yayımlanacak olan Bakanlık Onayını ve il yazısını; müdür yardımcıları ve OGYE ile birlikte inceler ve yapılması gereken iş ve işlemleri belirler.
2. OGYE ve müdür yardımcıları ile İKS uygulamasını okulda gerçekleştirecek çalışma ekibini belirler.
3. İKS uygulama çalışma programı taslağı hazırlamasını sağlar.
4. İKS uygulama çalışma programını onaylar.
5. Uygulama çocuk ve veli örnekleminin belirlenmesi ve bilgilendirilmesine ilişkin iş ve işlemlerin yerine getirilmesini sağlar.
6. Uygulama çocuk ve veli örneklemini ile öğretmen ve yöneticilerin veri girişi için bilgisayarları ve ilgili ortamları hazır bulundurur.
7. İKS yazılımının “Mevcut durum göstergeleri” bölümünün yanıtlanmasına ilişkin hazırlıkların yapılmasını sağlar.
8. Yapılan hazırlıkları İKS okul çalışma ekibi ve OGYE ile uygulama öncesinde gözden geçirir.

Müdür -Uygulama

1. Mevcut durum göstergeleri sorularını yanıtlar veya gözetiminde yanıtlanmasını sağlar.
2. İKS okul çalışma programındaki iş ve işlemleri; yerine getirilme tarihinden bir gün önce hazırlık boyutunda, yerine getirildiği günde de uygulama boyutunda inceler.
3. İKS Okul Çalışma Ekibi ile sürekli işbirliğinde bulunur.
4. Ortaya çıkan sorunlardan okul olanakları ile çözümlenebilenleri çözümler. Okul olanakları ile çözümlenemedikleri sorunları ilçe/ il Milli eğitim müdürlüğü/Bakanlık İKS Merkez Komisyonuna bildirir.
5. Saha ziyareti programı kapsamında, çocuk, veli, öğretmen odak gruplarının oluşturulmasını ve bu gruplarla yapılacak görüşmelerde kendisi ve/veya ilgili müdür yardımcısı ile İKS okul çalışma ekibinin hazır bulundurulmasını sağlar.

Müdür-İzleme

1. Okul Çalışma Programı kapsamında “Uygulama İzleme Planı” hazırlar.
2. Uygulama İzleme Planında her iş ve işlem için kontrol listelerini; İKS Uygulaması Genel Kontrol Listesini (EK-5) ve “Okul İçin İKS Uygulama Süreci Kontrol Listesini” (EK-1) dikkate alarak hazırlar.
3. Kontrol listesindeki her madde için nelerin nasıl yapılacağını belirleyerek, İzlemeyi bu bağlamda gerçekleştirir.
4. İzleme sürecinin herhangi bir aşamasında saptadığı sorunları, düzeltme yolları ile birlikte İKS Okul Çalışma Ekibine bildirir.
5. İzleme sonuçlarını İKS Okul Çalışma Ekibi ile değerlendirerek, alınabilecek önlemleri belirler.
6. İzleme sonuçlarını, belirlediği gündem ve günde OGYE ile değerlendirir.

Müdür- Değerlendirme

1. İKS uygulama bulgularının (Rapor) öğretmenler kurulunda değerlendirilmesini sağlar.

2. İKS uygulama bulgularının OGYE’ de değerlendirilmesini sağlar.
3. Her iki değerlendirme sonucuna göre okulun mevcut durumunun ortaya konulmasını sağlar.
4. “Okul Gelişim Planı” hazırlığında öz değerlendirme sonuçlarının veri olarak kullanılmasını sağlar.
5. “Okul Stratejik Planı” hazırlığında öz değerlendirme sonuçlarının veri olarak kullanılmasını sağlar.
6. Öz değerlendirme sonuçlarına göre okulun; vizyon ve misyonunun, değişim kapasitesinin, iyileştirme alanlarının değerlendirilmesini sağlar.

Öğretmenler Kurulu

Kurulun uygulama sürecinin “ön hazırlık” ve “değerlendirme” boyutlarına ilişkin görevleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Ön Hazırlık	Uygulama	İzleme	Değerlendirme
İKS uygulamasına ilişkin Bakanlık onayını inceler. Hazırlıklara ilişkin önerilerini ve destek süreçlerini belirler.	-	-	İKS uygulama bulgularını; “Okul Stratejik Planı” ve “Okul Gelişim Planı” bağlamında değerlendirir.

Okul Gelişim Yönetim Ekibi

Okul Gelişim Yönetim Ekibinin hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme boyutlarındaki görevleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Ön Hazırlık	Uygulama	İzleme	Raporlama	Değerlendirme
<ul style="list-style-type: none"> • İKS uygulamasına ilişkin Bakanlık Onayını ve il yazısını; müdür yardımcıları ile birlikte inceler ve yapılması gereken iş ve işlemleri belirler. • İKS uygulama eğitimine katılan personelin verdiği eğitime katılır. • Okul yönetimi ile İKS uygulamasını okulda gerçekleştirecek çalışma ekibini belirler. • Yapılan hazırlıkları İKS okul çalışma ekibi ve okul yönetimi ile uygulama öncesinde gözden geçirir. 	İKS okul çalışma Ekibi ile sürekli işbirliğinde bulunur.	<ul style="list-style-type: none"> • Uygulamayı; iş ve işlemler temelinde, İKS Uygulaması Genel Kontrol Listesinin (EK-5) ilgili bölümü ve “Okul İçin İKS Uygulama Süreç Kontrol Listesine (EK-1) göre izler. • Okul müdürünün belirlediği gün ve gündemle İzleme sonuçlarını değerlendirme toplantısı yapar. 	İzleme ve Geribildirim Formları ile toplanan verilerin raporlamaya esas düzenlenmesini destekler.	İKS uygulama bulgularını; “Okul Stratejik Planı” ve “Okul Gelişim Planı” bağlamında değerlendirir.

İKS Okul Çalışma Ekibi

İKS Okul Çalışma Ekibinin ön hazırlık, uygulama, izleme ve raporlamaya ilişkin görevleri aşağıda gösterilmiştir.

İKS Okul Çalışma Ekibi-Ön Hazırlık

1. Onaylanan Okul İKS Uygulama Çalışma Programı kapsamında; İKS Okul Uygulama Planını hazırlar. Planda; çocuk ve veli örnekleme, öğretmen, yönetici uygulamalarını her aktör için yer, zaman, görevli kişi, araç-gereç, yapılacak iş ve işlemler temelinde belirler.
2. Veli örnekleme uygulama planında, Algı Anketinin, basılı olarak (el ile), bilgisayarla evde veya okulda doldurulmasına ilişkin uygulamalara yer verir.
3. Örnekleme yer alan velilerin, Algı Anketi sorularını yanıtlayabilecekleri yer ve araç seçeneklerine ilişkin tercihlerinin alınacağı yazı taslağını hazırlar.
4. Velilerin tercihlerine göre Okul Uygulama Planının veli örnekleme bölümünü hazırlar.
5. Algı Anketini anket olarak el ile ya da bilgisayarla evinde dolduracak velilere, gönderilecek Bilgi notları (EK-3 veya EK4) ve elle dolduracak veliler için veli algı anketinin çıktısını yazılımdan alarak hazırlar.
6. Çocukların ve velilerin Algı Anketi sorularını yanıtlayacağı, bilgisayarlar ve bilgisayarların bulunduğu ortamları kontrol ederek hazır duruma getirir.
7. Çocuklara, Algı Anketi sorularını yanıtlayacakları yer ve saatin en az bir gün önceden idare ve sınıf öğretmeni işbirliğinde bildirilmesini kontrol eder.
8. Velilerden anket olarak ya da bilgisayarla okulda dolduracaklara, uygulamanın yer ve saatinin önceden bildirir. Veli ve çocuk uygulamasından gruplar bazında sorumlu olmak üzere, okul idaresince belirlenen öğretmenleri bilgilendirir.
9. Okul İKS Uygulama Planını, İKS Uygulaması Genel Kontrol Listesini” (Ek-5) ve “Okul İçin İKS Uygulama Süreci Kontrol Listesini” (Ek-1) dikkate alarak hazırlar.
10. Okul idaresince yapılacak değerlendirme toplantıları için verileri hazır duruma getirir.

İKS Okul Çalışma Ekibi-Uygulama

1. İKS Okul Uygulama Planı kapsamında İKS Yazılımı;
  - Mevcut Durum Girdileri bölümünün okul yönetimince yazılıma girilmesini destekler.
  - Algı Anketi ve kontrol listelerinin çocuk ve veli örnekleme ile öğretmen ve yöneticilerce doldurulmasını destekler.
2. İGM’ nin saha ziyareti sürecinde, talep halinde uygulamaya katılan öğretmen, çocuk, velilerle yapılacak görüşmeleri düzenler.
3. Uygulama sorunlarını yazılı olarak kayıt eder, önceliklendirir ve değerlendirir.
4. Çözümleyemediği sorunları okul yönetimi ve OGYE’ye anında bildirir.
5. Uygulama sorunlarının çözümüne ilişkin okul idaresi ve OGYE’ce oluşturulan önlemleri uygular.
6. Çocuk ve veli örnekleme uygulamasında;
  - Uygulamanın amacının özetlenmesi
  - Maddelerin yanıtlanmasının çocuğa, öğretmene, okula yapacağı katkının özetlenerek çocuğun güdülenmesi,
  - Anketi doldurma kuralları ve algısal derecelerin anlamlarının açıklanması,
  - Çocukların soruları, hiçbir etki altında kalmadan yanıtlamaları için gerekli ortam ve desteğin sağlanması hususlarını gerçekleştirir ya da gerçekleştirilmesini destekler

İKS Okul Çalışma Ekibi-İzleme

1. Uygulamayı “Uygulama İzleme Planı ve Kontrol Listesi” doğrultusunda izler.
2. İzleme sürecinde ortaya çıkan sorunlardan çözüm üretebildiklerinin düzeltilmesini anında sağlar. Çözüm üretilmediği sorunları OGYE ve Okul yönetimine bildirir.
3. İzleme sonuçlarını her günün sonunda değerlendirerek, alınabilecek önlemleri belirler.
4. Okul yönetimi ve OGYE tarafından bildirilen hususları izler.
5. İzleme sonuçlarını, Okul yönetimince belirlenen gündem ve günde OGYE ile değerlendirir.

İKS Okul Çalışma Ekibi-Raporlama

İzleme ve Geribildirim Formları ile toplanan verileri raporlar ya da raporlamaya esas düzenler.

İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı

İlköğretim müfettişleri başkanlığı ve ilköğretim müfettişlerinin hazırlık, uygulama, izleme ve raporlamaya ilişkin görevleri aşağıdaki çizelgelerde gösterilmiştir.

Hazırlık	Uygulama	İzleme	Raporlama
<ul style="list-style-type: none"> Okulların yer aldığı “Teftiş Bölgelerinde” görevli “Teftiş Grupları” içinden ilköğretim müfettişini İKS eğitimine katılmak üzere her yıl yapılacak Hizmetiçi eğitim planları kapsamında belirlemesi. Müfettişlerin, okullarda yapacakları teftiş ve rehberlik için hazırladıkları inceleme programını incelemelerine ve geliştirmelerine destek vermeleri,	<ul style="list-style-type: none"> Müfettişlerin, okullarda yapacakları teftiş ve rehberlik için hazırladıkları inceleme programının ilgili teftiş grubunca da uygulanmasını destekler. İlgili teftiş grubunca, İKS temelli çalışmaların raporlanmasını sağlar.	İKS uygulamalarını teftiş ve rehberlik çalışmasının başında ortasında ve sonunda, İlgili teftiş grubu başkanlarının vereceği raporlar kapsamında izler.	Okullardaki İKS çalışmalarına ilişkin teftiş gruplarının raporlarını birleştirip, yorumlayarak il milli eğitim müdürlüğü ve gerekli durumlarda Bakanlığa sunar.

İlköğretim Müfettişinin İKS kapsamındaki rolleri aşağıda açıklanmıştır.

İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞİ			
Hazırlık	Uygulama	İzleme	Raporlama
<ul style="list-style-type: none"> Okulların, İKS raporunu inceler. Okulların İKS bilgilerini ve raporunu esas alarak bir inceleme programı hazırlar. İnceleme programını ilköğretim müfettişleri başkanlığına sunar. Grubunda bulunan müfettişlerle inceleme programını paylaşır.	<ul style="list-style-type: none"> Okulun teftiş ve rehberliğini, İKS öz-değerlendirme bilgilerini ve raporunu esas alarak hazırladığı inceleme programına göre yapar. Okulun İKS’de yer alan mevcut durum girdilerini doğrulama kaynakları ile değerlendirir. Okul İKS raporunun, algılanan kalite bölümünde okul aktörleri arasında manidar tutarsızlık bulunduğu, aktörlerle (özellikle veli ve çocuklarla) görüşmeler yapar. Tüm göstergeler için kendi değerlendirmesi ve okulun öz değerlendirmesi arasında farklılık gördüğünde, farkın nedenlerini çok boyutlu ve çok kaynaklı olarak inceler, okula geribildirim ve rehberlikte bulunur.	Okulun İKS’yi karşılama durumunu, güçlü ve iyileştirmeye açık alanları temelinde izler.	<ul style="list-style-type: none"> İnceleme programı kapsamında gerçekleştirdiği etkinlikleri raporlar. “Teftiş Grubu” üyelerince hazırlanan raporların, grup raporu haline getirilmesi çalışmasına katılır. <p style="text-align: right;">1.</p>

OKUL KL (kontrol listesi) : OKUL İÇİN İKS UYGULAMA SÜREÇ KONTROL LİSTESİ

Faaliyetler	Değerlendirme		
	Yapıldı	Yapılmadı	Açıklama ve Öneriler
İKS Uygulama / Hazırlık			
1. İKS uygulama okul çalışma programı taslağının hazırlanması			
2. İKS uygulama okul çalışma programı taslağının okul Müdürünce onaylanması			
3. İlköğretim kurumları standartları uygulamasına ilişkin Bakanlık Onayının/yazısının tüm okul yönetim personeli ve OGYE ile birlikte incelenmesi ve yapılması gereken iş ve işlemlerin belirlenmesi			
4. Okulda İKS uygulaması için, bir çalışma ekibi oluşturulması			
5. İKS okul çalışma ekibinin okul İKS uygulama planını hazırlaması			
6. İKS gündemli Öğretmenler Kurulu düzenlenmesi ve Bakanlık onayının incelenerek destek süreçlerinin belirlenmesi			
7. İKS uygulama çalışma programı ve planına göre okul örneklerinde yer alan çocuk ve velilerin, algı anketlerinin doldurmaları için gerekli hazırlık, organizasyon ve bilgilendirme işlemlerinin yapılması			
8. Okul personeli, çocuklar ve velilerin algı anketlerini doldururken, sonuçları etkileyebilecek herhangi bir müdahaleye maruz kalmalarının önlenmesi			
İKS Uygulaması; Veri Girişi ve Formların Doldurulması			

9.	Tüm okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin İKS yazılımında kendileriyle ilgili algı anketlerini doldurmalarının sağlanması			
10.	Örneklemdaki çocukların ve velilerin İKS yazılımında, kendileriyle ilgili anket formlarını doldurmaları için ortamın hazırlanması			
11.	Örneklemdaki çocukların ve velilerin İKS yazılımında, kendileriyle ilgili anket formlarını doldurmalarının sağlanması			
12.	İKS yazılımının “mevcut durum girdileri” formlarına göre ilgili bilgileri toplama ve veri girişine hazır bulundurulması			
13.	Toplanan, hazırlanan bilgilere göre İKS yazılımının “mevcut durum girdileri” formlarının doldurulması			
14.	İKS uygulaması okul süreç kontrol listesine göre İKS hazırlık ve veri girişi sürecinin izlenmesi ve yürütülmesi (OKUL KL)			
İKS Uygulaması; Okul Gelişimi				
15.	İKS uygulaması okul süreç kontrol listesine göre okul gelişimi sürecinin izlenmesi ve yürütülmesi (OKUL KL; 24-34. maddeler)			
16.	İKS Yazılımı veri girişleri sonucunda bildirilen okul raporlamalarına göre İKS Okul Çalışma Ekibi ve OGYE ile mevcut durum analizi ve öz-değerlendirme yapılmasının sağlanması .			
17.	İKS Yazılımı veri girişleri sonucunda bildirilen okul raporlamalarına göre yapılan durum analizi ve öz-değerlendirmelere ve İKS’na dayalı olarak OGYE’ de okul için öncelikli iyileştirme alanlarının ve hedeflerinin belirlenmesi			
18.	İKS’na dayalı olarak yapılan öz-değerlendirmeyi, okul için iyileştirme alanlarına ve öncelikli hedeflere ilişkin OGYE’ de yapılan belirlenmeleri, Öğretmenler Kurulunda, veli ve çocuk temsilcilerinin katılımını da sağlayarak karara bağlanması			
19.	İKS Yazılımı veri girişleri sonucunda bildirilen okul raporlamaları, öz-değerlendirme ve iyileştirme konuları hakkında diğer personel, veliler ve çocukların bilgilendirilmesi			
20.	Okul stratejik planını ve okul gelişim planının İKS’ ye dayalı belirlenen iyileştirme hedeflerine göre, mevzuatına uygun şekilde revize edilmesi (2011 Mart)			
21.	İKS’na dayalı olarak revize edilen okul stratejik planı ve okul gelişim planının mevzuatına uygun şekilde uygulanması			
22.	İKS’na dayalı olarak revize edilip uygulanan okul stratejik ve okul gelişim planları uygulamalarının mevzuatına uygun şekilde raporlanması			

23.	İKS'na dayalı olarak yürütülen okul gelişim/ iyileştirme uygulamaları hakkında ilgili müfettişler ile işbirliği yapılması ve rehberlik alınması (2010- 2011 Öğretim yılı başından itibaren)			
24.	İKS'na dayalı olarak yürütülen okul gelişim/ iyileştirme uygulamalarında ilgili çevre paydaşlarıyla işbirliği sağlanması			
25.	İKS'na dayalı olarak yürütülen okul gelişim/ iyileştirme uygulamaları sonuçlarına ilişkin İKS mevcut durum girdileri ve personel, çocuk, veli algılarına dair yeni bilgilerin, İKS yazılımına girilmesi			

İKS UYGULAMASI İÇİN ÇOCUK BİLGİ NOTU

Sevgili Öğrencimiz;

Sizlerin daha sağlıklı ve geliştirici bir okulda, daha iyi öğrenmeniz için okulumuzu geliştirmek istiyoruz. Bunun için sizlerin okulumuzdaki yönetim, eğitim, sağlık, beslenme, temizlik gibi çeşitli hizmetlere dair görüşlerinize ihtiyacımız var. Bunun için bir anket ve bu anketin iyi bir anket olup olmadığını öğrenmek için de ikinci bir anket hazırladık. Siz okuldaki diğer çocukları temsil edecek, bunun için anket dolduracak çocuklardan birisiniz. Bu iki anketi, öğretmenlerinizin açmasıyla okuldaki bilgisayarlarda dolduracaksınız. Anketlerin birincisinin adı; "Çocuk İçin Algı Anketi" dir. Ankette şağıdaki örnekte gördüğünüz gibi **her maddede 5 ifade, dolayısıyla da 5 durum** bulunmaktadır:

Güvenliğimiz için okulda neler yapıldığı hakkında bilgim yoktur. ☐	Güvenliğimiz için okulda neler yapıldığı hakkında bilgim vardır. ☐	Okul bahçesi ve binasının kapılarında ve okul koridorlarında nöbetçiler bulunmakta, bizim için tehlikeli olacak durumlara, kazalara karşı uyarı işaretleri bulunmaktadır. ☐	Okulda güvenliğimiz için bize bilgi verilmekte ve görüşlerimiz dikkate alınmaktadır ☐	Yıl içinde çocukların zarar gördüğü veya hastaneye gittiği bir kaza olmamıştır. ☐
---	---	---	--	--

Her maddede, yukarıdaki örneğe benzer şekilde verilen ifadelerden 1'inciler, bazen söylenen durumun bazen de bilginizin olmadığını bildirmekte, diğer 2, 3, 4, 5'inci seçenekler ise var olan çeşitli durumları açıklamaktadır. Sizin fikrinize göre okulumuza en fazla benzeyen, en uygun gördüğünüz durumu anlatan ifadeyi işaretleyin. Bu durumlardan hangisini işaretlerseniz, işaretlediğiniz seçenekten önceki durumlar da gerçekleşmiş demektir.

Sonuç olarak her maddede verilen seçenekler arasından, okulumuz için sizin görüşünüze en uygun gelen, okulu en iyi açıkladığını düşündüğünüz tek bir seçeneği işaretleyin.

Algı anketini tamamladıktan sonra, ekranınızda; bu anketi ve bilgisayardaki doldurma şeklini nasıl bulduğunuzu belirlemeye yönelik ikinci bir form çıkacaktır. Bu formda da her maddede;

- Tamamen katılıyorum
- Katılıyorum
- Kısmen katılıyorum
- Katılmıyorum

seçeneklerinden size en uygun geleni işaretleyiniz.

Bu anketleri doldurmak, okulumuzdaki tüm çocuklara verilecek eğitim ve hizmetleri geliştirmek için büyük önem ve değer taşımaktadır.

Çabanız ve desteğiniz için, anketleri dolduran siz sevgili çocuklarımıza çok teşekkür ederiz.

..... İlköğretim Okulu Müdürlüğü

İKS UYGULAMASI İÇİN VELİ BİLGİ NOTU (Bilgisayarla Doldurma)

Sayın Velimiz;

İlköğretim kurumlarının verdikleri hizmetleri ve yürüttükleri eğitim uygulamalarını geliştirmeleri için MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nce, ilköğretim okullarının da katkısı ile İlköğretim Kurumları Standartları hazırlanmıştır.

Okulumuzun ortamı ve eğitim hizmetlerinin çocuklarınız için daha kaliteli ve daha sağlıklı olabilmesi için;

- Okul olarak mevcut durumumuz hakkındaki görüşlerinizi almak,
- Görüşlerinize ve yaptıklarımıza, yapamadıklarımıza göre gerçekçi şekilde kendimizi değerlendirmek,
- Bu değerlendirmeye göre de okulumuzu daha nitelikli bir okul haline getirmek,

böylece de çocuğunuza daha iyi bir eğitim ve okul ortamı sunmak istemekteyiz.

Bunun için sizlerin okulumuzdaki yönetim, eğitim-öğretim, koruma, sağlık, beslenme, temizlik gibi çeşitli hizmetlere ve uygulamalara dair görüş ve algılarınızı alma ihtiyacı duymaktayız. Bu ihtiyaca binaen sizlere;

- Veliler için bir algı anketi ve

Bu anketin uygulanması dâhilinde Siz, okulumuzun tüm velilerini temsilen görüş alınacak veli grubu içinde bulunmaktasınız. Bu açıdan anketi doldurmanız ve görüşleriniz bizim için çok önemlidir.

Algı anketine, internet üzerinden ..... adresinden, e-Okula kayıtlı olan veli TC kimlik numarası kullanıcı adı, öğrencinin okul numarası ise şifre olarak girilerek ulaşılabilecektir. Bu anket ulaşılan yazılım üzerinde, bilgisayarda doldurulacaktır. Okulumuz hizmetlerine ilişkin "Veli İçin Algı Anketinde, aşağıdaki örnekte gördüğünüz gibi her maddede 5 ifade, dolayısıyla da 5 durum bulunmaktadır:

Öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmalarını yaptıklarını bilmiyorum.	Öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmalarını yaptıklarını biliyorum.	Öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu öğrenmek için; çocuğumla ilgili çeşitli zamanlarda anket, yazı yazdırma, bireysel görüşme gibi çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar.	Öğretmenler, çocuğumu tanımak için yaptıkları, anket, yazı yazdırma, benimle bireysel görüşme gibi çalışmaların sonuçlarını benimle paylaşmaktadırlar.	Öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu biliyor ve çocuğumu tanıyorlar.
---	--	---	---	---

Her maddede, yukarıdaki örneğe benzer şekilde verilen ifadelerden, sizin görüş ve okulumuzu nasıl algıladığınıza göre, en uygun bulduğunuz, okulumuzu sizin açınızdan en iyi açıklayan durumu işaretlemeniz istenecektir. Bu örnekteki durumlardan 1'inciler, bazen söylenen

durumun bazen de bilginizin olmadığını bildirmekte, diğer 2, 3, 4, 5'inci seçenekler ise var olan çeşitli durumları açıklamaktadır. Sizin fikrinize göre okulumuza en fazla benzeyen, en uygun gördüğünüz durumu anlatan ifadeyi işaretleyin.

Bunlardan;

- Eğer 3'üncüsünü seçtiyseniz, doğal olarak 2'inci durum da gerçekleşmiş demektir. Yani; okulda öğretmenlerin çocuğunuz tanımak için "çeşitli zamanlarda anket, yazı yazdırma, bireysel görüşme gibi çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar" diyorsanız, doğal olarak, 2'incide yer alan "öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmaları yaptıklarını biliyorum" seçeneği gerçekleşmiş demektir.
- Eğer 4'üncü seçeneği işaretler ve "öğretmenler çocuğumu tanımak için yaptıkları çalışmaların sonuçlarını benimle paylaşmaktadırlar" dersiniz; bu durumda, size göre okulda hem 2 hem de 3'üncü ifadedeki durumlar mevcuttur.
- Eğer 5'inci, yani son seçeneği ("öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu biliyor ve çocuğumu tanıyorlar") seçerseniz de aynı şekilde, sizin algınıza göre okulda, hem 2, hem 3, hem de 4' üncü seçeneklerdeki durumlar gerçekleşerek 5'inci duruma ulaşılmış demektir.

Yani bu durumlardan hangisini işaretlerseniz, işaretlediğiniz seçenektan önceki durumlar da gerçekleşmiş demektir. Böylece o seçenektan öncekilerle ilgili bir kayıp söz konusu değildir. İşaretlediğiniz en son seçenektan sonraki, işaretlemediğiniz durumlar ise sizin algınıza göre henüz okulda gerçekleşmemiş demektir.

Sonuç olarak her maddede verilen konularda, okulumuz için size en uygun gelen, **okulu en iyi açıkladığını düşündüğünüz tek bir seçeneği** işaretleyiniz.

Bu anketleri doldurmak için harcadığınız zaman ve emek için, okulumuzun çocuğunuza ve size sunacağı hizmetlerin gelişimi açısından büyük değer taşımaktadır.

Çabanız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

..... İlköğretim Okulu Müdürlüğü

İKS PİLOT UYGULAMASI İÇİN VELİ BİLGİ NOTU (Elle doldurma)

Sayın Velimiz;

İlköğretim kurumlarının verdikleri hizmetleri ve yürüttükleri eğitim uygulamalarını geliştirmeleri için MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nce, ilköğretim okullarının da katkısı ile İlköğretim Kurumları Standartları hazırlanmıştır.

Okulumuzun ortamı ve eğitim hizmetlerinin çocuklarınız için daha kaliteli ve daha sağlıklı olabilmesi için;

- Okul olarak mevcut durumumuz hakkındaki görüşlerinizi almak,
- Görüşlerinize ve yaptıklarımıza, yapamadıklarımıza göre gerçekçi şekilde kendimizi değerlendirmek,
- Bu değerlendirmeye göre de okulumuzu daha nitelikli bir okul haline getirmek,

böylece de çocuğunuza daha iyi bir eğitim ve okul ortamı sunmak istemekteyiz.

Bunun için sizlerin okulumuzdaki yönetim, eğitim-öğretim, koruma, sağlık, beslenme, temizlik gibi çeşitli hizmetlere ve uygulamalara dair görüş ve algılarınızı alma ihtiyacı duymaktayız. Bu ihtiyaca binaen sizlere;

- Veliler için bir algı anketi ve

Bu anketin uygulanması dâhilinde Siz, okulumuzun tüm velilerini temsilen görüş alınacak veli grubu içinde bulunmaktasınız. Bu açıdan anketleri doldurmanız ve görüşleriniz bizim için çok önemlidir.

Okulumuz hizmetlerine ilişkin "Veli İçin Algı Anketinde, ashağıdaki örnekte gördüğünüz gibi her maddede 5 ifade, dolayısıyla da 5 durum bulunmaktadır:

Öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmaları yaptıklarını bilmiyorum. ○	Öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmaları yaptıklarını biliyorum. ○	Öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu öğrenmek için; çocuğumla ilgili çeşitli zamanlarda anket, yazı yazdırma, bireysel görüşme gibi çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar. ○	Öğretmenler, çocuğumu tanımak için yaptıkları, anket, yazı yazdırma, benimle bireysel görüşme gibi çalışmaların sonuçlarını benimle paylaşmaktadırlar. ○	Öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu biliyor ve çocuğumu tanıyorlar. ○
---	--	---	---	---

Her maddede, yukarıdaki örneğe benzer şekilde verilen ifadelerden, sizin görüş ve okulumuzu nasıl algıladığınıza göre, en uygun bulduğunuz, okulumuzu sizin açınızdan en iyi açıklayan durumu işaretlemeniz istenecektir. Bu örnekteki durumlardan 1'inciler, bazen söylenen durumun bazen de bilginizin olmadığını bildirmekte, diğer 2, 3, 4, 5'inci seçenekler ise var olan çeşitli durumları açıklamaktadır. Sizin fikrinize göre okulumuza en fazla benzeyen, en uygun gördüğünüz durumu anlatan ifadeyi işaretleyin.

- Eğer 3'üncüsünü seçtiyseniz, doğal olarak 2'inci durum da gerçekleşmiş demektir. Yani; okulda öğretmenlerin çocuğunuz tanımak için "çeşitli zamanlarda anket, yazı yazdırma, bireysel görüşme gibi çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar" diyorsanız, doğal olarak, 2'incide yer alan "öğretmenlerin çocuğumu tanımak için hangi çalışmaları yaptıklarını biliyorum" seçeneği gerçekleşmiş demektir.
- Eğer 4'üncü seçeneği işaretler ve "öğretmenler çocuğumu tanımak için yaptıkları çalışmaların sonuçlarını benimle paylaşmaktadırlar" dersiniz; bu durumda, size göre okulda hem 2 hem de 3'üncü ifadedeki durumlar mevcuttur.
- Eğer 5'inci, yani son seçeneği ("öğretmenler, çocuğumun neyi bilip neyi bilmediğini, nasıl öğrendiğini, nelere ilgi duyduğunu biliyor ve çocuğumu tanıyorlar") seçerseniz de aynı şekilde, sizin algınıza göre okulda, hem 2, hem 3, hem de 4' üncü seçeneklerdeki durumlar gerçekleşerek 5'inci duruma ulaşılmış demektir.

Yani bu durumlardan hangisini işaretlerseniz, işaretlediğiniz seçenekten önceki durumlar da gerçekleşmiş demektir. Böylece o seçenekten öncekilerle ilgili bir kayıp söz konusu değildir. İşaretlediğiniz en son seçenekten sonraki, işaretlemediğiniz durumlar ise sizin algınıza göre henüz okulda gerçekleşmemiş demektir.

Sonuç olarak her maddede verilen konularda, okulumuz için size en uygun gelen, **okulu en iyi açıkladığını düşündüğünüz tek bir seçeneği** işaretleyiniz.

Bu anketlei doldurmak için harcadığınız zaman ve emek için, okulumuzun çocuğunuza ve size sunacağı hizmetlerin gelişimi açısından büyük değer taşımaktadır.

Çabanız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

..... İlköğretim Okulu Müdürlüğü

İKS ÖZ DEĞERLENDİRME GENEL KONTROL LİSTESİ

Bakanlık İKS Merkez Komisyonu	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1. Okullarda uygulama onayını alır.			
	2. Okullarda uygulama yıllık eğitim planını hazırlar ve onayını alır.			
	3. İl-ilçe ve okulların, uygulama hakkında bilgilendirilmesini ve gerekli hazırlıkları yapmasını sağlar.			
Uygulama	4. EĞİTEK'e iletilen olası sorunları ve çözüm yöntemini uygulanma niteliği açısından değerlendirir.			
	5. İl temelinde alınması gereken önlemler için Genel Müdürlük Makamını bilgilendirir.			
	6. Uygulama sorunları hakkında TDE ile işbirliğinde bulunur.			
	7. Uygulama il ve ilçe çalışma ekipleri/ Koordinatörleri ile okulların sorunlarının çözümü konusunda işbirliği yapılır.			
Raporlama	9.EĞİTEK ve TDE işbirliğinde İKS Öz Değerlendirme Uygulamasının ülke düzeyinde raporlamasını hazırlar.			
	10.Toplanan verileri, geçerlik ve güvenilirliklerini belirlemek için TDE' ne gönderir.			
	11.Raporlamanın, "Performans Girdileri" ve "Algılanan Kalite" temelinde; a. Okul düzeyinde, b. İlçe düzeyinde, c. İl düzeyinde, d. Ülke düzeyinde Yazılmasını sağlar.			
	12.Mevcut durum göstergelerinin; a. Okul düzeyinde, b. İlçe düzeyinde, c. İl düzeyinde, d. Ülke düzeyinde Sorgulanmasına ve/veya raporlanmasına ilişkin çıktıların yazılmasını sağlar.			
Değerlendirme	13. Uygulama sonucu elde edilen bulgulara göre; a. İlköğretim kurumları standartlarının, b. İlköğretim kurumları standartları veri toplama araçlarının; • öz değerlendirme yazılımının, c. Eğitim kitinin d. İlköğretim kurumları standartları kılavuzunun Değerlendirilmesini TDE'le yapar.			

İKS İl Çalışma Ekibi/ Koordinatörü	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1.İKS uygulama eğitimine katılır.			
Uygulama	2.Uygulamanın il düzeyinde yönetilip yönlendirilmesini sağlar. 3. Okulların çalışma programlarına göre, İl Çalışma Programını oluşturur. 4. Uygulama İl Çalışma Programına göre il merkezi ve ilçelerdeki okulları izleme planı oluşturur.			
İzleme	5. İl merkezi ve ilçelerdeki okulları izleme planı kontrol listesini, İKS Öz Değerlendirme Uygulaması Genel Kontrol Listesini (Ek-5) dikkate alarak hazırlar. Okulları bu kontrol listesi doğrultusunda izler. 6. İl merkezindeki okullar veya ilçe koordinatörlerince bildirilen sorunlardan, il olanakları ile çözümlenebilecek olanların çözümünü sağlar. İl olanakları ile çözümlenemeyen sorunları Bakanlık Merkez İKS Ekibine bildirir.			

İKS İlçe Çalışma Ekibi	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1.İKS uygulama eğitimine katılır.			
Uygulama	2. Uygulamanın ilçe düzeyinde yönetilip yönlendirilmesini sağlar. 3. Okulların çalışma programlarına göre, İlçe Çalışma Programını oluşturur. 4. İlçe Çalışma Programına göre ilçelerdeki okulları izleme planı oluşturur.			
İzleme	5. İlçedeki okulları izleme planı kontrol listesini, İKS Öz Değerlendirme Uygulaması Genel Kontrol Listesini (Ek-5) dikkate alarak hazırlar. Okulları bu kontrol listesi doğrultusunda izler. 6. İlçedeki okullarca bildirilen sorunlardan, ilçe olanakları ile çözümlenebilecek olanların çözümünü sağlar. İlçe olanakları ile çözümlenemeyen sorunları il İKS koordinatörüne bildirir.			

Okul Müdürü/ Müd.Yrd.	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1. İlköğretim kurumları standartları öz değerlendirme uygulamasına ilişkin Bakanlık Onayını ve il yazısını; müdür yardımcıları ve OGYE ile birlikte inceler ve yapılması gereken iş ve işlemleri belirler.			

	2. Yöneticiler, İKS formatörlerince verilen eğitime katılır.			
	3. Yöneticiler, İKS gündemli öğretmenler kuruluna katılır.			
	4. OGYE ve müdür yardımcıları ile İKS öz değerlendirme uygulamasını okulda gerçekleştirecek çalışma ekibini belirler.			
	5. İKS okul çalışma ekibinin uygulama çalışma programı taslağı hazırlamasını sağlar.			
	6. Uygulama çalışma programı taslağına OGYE ile son biçimini verir.			
	7. Uygulama öğrenci ve veli örnekleminin belirlenmesi ve bilgilendirilmesine ilişkin iş ve işlemlerin yerine getirilmesini sağlar.			
	8. Uygulama öğrenci ve veli örneklemleri ile öğretmen ve yöneticilerin veri girişi için bilgisayarları ve ilgili ortamları hazır bulundurur.			
	9. İKS yazılımının “Mevcut durum göstergeleri” bölümünün yanıtlanmasına ilişkin hazırlıkların yapılmasını sağlar.			
	10. Yapılan hazırlıkları İKS çalışma ekibi ve OGYE ile uygulama öncesinde gözden geçirir.			
Uygulama	11. Yöneticiler, Algı Değerlendirme Ölçeğini ilgili yönergeler doğrultusunda, evde ya da okulda bilgisayarda bireysel olarak yanıtlar.			
	12. Mevcut durum göstergeleri sorularını yanıtlar veya gözetiminde yanıtlanmasını sağlar.			
	13. İKS öz değerlendirme okul çalışma programındaki iş ve işlemleri; yerine getirilme tarihinden bir gün önce hazırlık boyutunda, yerine getirildiği günde de uygulama boyutunda inceler.			
	14. İKS öz değerlendirme Okul Çalışma Ekibi ile sürekli işbirliğinde bulunur.			
	15. Ortaya çıkan sorunlardan okul olanakları ile çözümlenebilenleri çözümler. Okul olanakları ile çözümlenemedikleri sorunları ilçe/ il Milli eğitim müdürlüğü/Bakanlık Merkez İKS Ekibine bildirir.			
İzleme	16. Okul Çalışma Programı kapsamında “Uygulama İzleme Planı” hazırlar.			
	17. Uygulama İzleme Planında her iş ve işlem için kontrol listelerini, İKS Öz Değerlendirme Uygulaması Genel Kontrol Listesini (Ek-2) dikkate alarak hazırlar.			
	18. Kontrol listesindeki her madde için nelerin nasıl yapılacağını belirleyerek, İzlemeyi bu bağlamda gerçekleştirir.			
	19. İzleme sürecinin herhangi bir aşamasında saptadığı sorunları, düzeltme yolları ile birlikte okul İKS çalışma Ekibine bildirir.			
	20. İzleme sonuçlarını iki günde bir, gerektiğinde her günün sonunda Okul İKS Çalışma Ekibi ile değerlendirerek, alınabilecek önlemleri belirler.			
	21. İzleme sonuçlarını, belirlediği gündem ve günde OGYE ile değerlendirir.			
Raporlama	22. İzleme ve Geribildirim Formları ile toplanan verileri; raporlanmak ya da raporlanmaya esas düzenlenmesini sağlar..			

Değerlendirme	23. İKS Öz Değerlendirme uygulama bulgularının(Rapor) öğretmenler kurulunda değerlendirilmesini sağlar.			
	24. İKS Öz Değerlendirme uygulama bulgularının OGYE’ de değerlendirilmesini sağlar.			
	25. Her iki değerlendirme sonucuna göre okulun mevcut durumunun ortaya konulmasını sağlar			
	26. “Okul Gelişim Planı” hazırlığında öz değerlendirme sonuçlarının veri olarak kullanılmasını sağlar.			
	27. Öz değerlendirme sonuçlarına göre okulun; a. Vizyon ve misyonunun, b. Değişim kapasitesinin, c. İyileştirme alanlarının Değerlendirilmesini sağlar.			

OGYE	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1. İlköğretim kurumları standartları öz değerlendirme uygulamasına ilişkin Bakanlık Onayını ve il yazısını; okul müdürü, müdür yardımcıları ile birlikte inceler ve yapılması gereken iş ve işlemleri belirler.			
	2. Okul yönetimi ile İKS öz değerlendirme uygulamasını okulda gerçekleştirecek çalışma ekibini belirler.			
	3. Uygulama çalışma programı taslağına okul yönetimi ile son biçimini verir.			
	4. Yapılan hazırlıkları İKS çalışma ekibi ve okul yönetimi ile uygulama öncesinde gözden geçirir.			
Uygulama	5. İKS öz değerlendirme okul çalışma Ekibi ile sürekli işbirliğinde bulunur.			
İzleme	6. Uygulamayı; iş ve işlemler temelinde, İKS Öz Değerlendirme Uygulama Genel Kontrol Listesini (Ek-5) dikkate alarak hazırladığı kontrol listeleri bağlamında izler.			
	7. Okul müdürünün belirlediği gün ve gündemle İzleme sonuçlarını değerlendirme toplantısı yapar.			
Raporlama	8. Toplanan verilerin raporlamaya esas düzenlenmesini destekler.			

Değerlendirme	9.İKS öz değerlendirme uygulama bulgularını, “Okul Gelişim Planı” bağlamında değerlendirir.			
İKS Okul Çalışma Ekibi	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1. Okul İKS Uygulama Programı Taslağını hazırlar.			
	2. Okul İKS Uygulama Programı Taslağında; a. Öğrenci örnekleme, b. Veli örnekleme, c. Öğretmen, d. Yönetici Uygulamalarına ilişkin iş ve işlemleri belirler.			
	3. Onaylanan Okul İKS Uygulama Programı kapsamında; İKS Okul Uygulama Planını hazırlar. Planda; a. Öğrenci örnekleme, b. Veli örnekleme, c. Öğretmen, d. Yönetici Uygulamalarını her aktör için yer, zaman, görevli kişi, araç-gereç, yapılacak iş ve işlemler temelinde belirler.			
	4. Veli örnekleme uygulama planında, Algı anketinin; a. anket biçiminde yazılı olarak (el ile), b. bilgisayarla evde veya okulda doldurulmasına ilişkin uygulamalara yer verir.			
	5. Örnekleme yer alan velilerin, Algı anketi sorularını yanıtlayabilecekleri yer ve araç seçeneklerine ilişkin tercihlerinin alınacağı yazı taslağını hazırlar.			
	6. Velilerin tercihlerine göre Okul Uygulama Planının veli örnekleme bölümünü hazırlar.			
	7. Algı anketini (elle dolduracaklar için yazılımdan çıktı olarak) el ile ya da bilgisayarla evinde dolduracak velilere, gönderilecek bilgi formunu (EK-8 veya EK-9) hazırlar.			
	8. Çocukların ve velilerin algı anketi formlarını dolduracağı bilgisayarlar ve bilgisayarların bulunduğu ortamları kontrol ederek hazır duruma getirir.			
	9. Çocuklara algı anketi formlarını dolduracakları yer ve saatin önceden idare ve sınıf öğretmeni işbirliğinde bildirilmesini kontrol eder.			

	10. Velilerden anket olarak ya da bilgisayarla okulda dolduracaklara, uygulamanın yer ve saatinin önceden bildirilmesini kontrol eder.			
	11. Veli ve öğrenci uygulamasından gruplar bazında sorumlu olmak üzere, okul idaresince belirlenen öğretmenleri bilgilendirir.			
	12.Okul İKS Uygulama İzleme Planını hazırlar.			
	13. Okul idaresince yapılacak değerlendirme toplantıları için verileri hazır duruma getirir.			
Uygulama	14.İKS Okul Uygulama Planı kapsamında İKS Yazılımı; a. Mevcut Durum Girdileri bölümünün okul yönetimince yazılıma girilmesini destekler, b. Algı anketleri ve kontrol listelerinin çocuk ve veli örnekleme ile öğretmen ve yöneticilerce doldurulmasını destekler,			
	15. Uygulama sorunlarını yazılı olarak kayıt eder, önceliklendirir ve değerlendirir. 4. Çözümleyemediği sorunları okul yönetimi ve OGYE'ye anında bildirir.			
	16. Uygulama sorunlarının çözümüne ilişkin okul idaresi ve OGYE'ce oluşturulan önlemleri uygular.			
	17. Öğrenci ve veli örnekleme uygulamasında; a. Uygulamanın amacının özetlenmesi b. Sorulara verilecek yanıtın; Öğrenciye, Öğretmene, Okula, yapacağı katkının özetlenerek öğrencinin güdülenmesi, c. anketi doldurma kuralları ve algısal derecelerin anlamlarının açıklanması, d. Öğrencilerin soruları, hiçbir etki altında kalmadan yanıtlamaları için gerekli ortam ve desteğin sağlanması, hususlarını gerçekleştirir ya da gerçekleştirilmesini destekler.			
İzleme	18.Okul Çalışma Programı kapsamında			

	“Uygulama İzleme Planı” hazırlar.			
	19.Uygulama, İzleme Planındaki her iş ve işlem için (Ek-5) Kontrol Listesini de dikkate alarak kontrol listesi hazırlar.			
	20.Kontrol listesindeki her madde için nelerin nasıl yapılacağını belirleyerek, İzlemeyi bu bağlamda gerçekleştirir.			
	21.İzleme sürecinde ortaya çıkan sorunlardan çözüm üretebildiklerinin düzeltilmesini anında sağlar. Çözüm üretemediği sorunları OGYE ve Okul yönetimine bildirir.			
	22.İzleme sonuçlarını her günün sonunda değerlendirerek, alınabilecek önlemleri belirler.			
	23.Okul yönetimi ve OGYE tarafından bildirilen hususları izler.			
	24.İzleme sonuçlarını, Okul yönetimince belirlenen gündem ve günde OGYE ile değerlendirir.			
Raporlama	25.Toplanan verileri raporlar ya da raporlamaya esas düzenler.			
Değerlendirme	26.İKS okul öz değerlendirme Raporunu, okul gelişim planına esas değerlendirir. OGYE ve Öğretmenler kurulunda görüşülmeye esas hazırlar.			

Öğretmen	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1.Öğretmenler, İKS gündemli öğretmenler kuruluna katılır.			
	2.Öğretmenler, İKS formatörlerince verilen eğitime katılır.			
Uygulama	3.Öğretmenler, Algı Değerlendirme Ölçeğini ilgili yönergeler doğrultusunda, evde ya da okulda bilgisayarda bireysel olarak yanıtlar.			
	4. OGYE, okul çalışma ekibindeki görevlerini yerine getirir.			

İKS EĞİTEK Teknik Destek Ekibi	Faaliyetler	Yapıldı (√)	Yapılmadı	Açıklama
Hazırlık	1. İKS yazılımını hazırlar.			
	2. Yazılımın ön testini yapar.			
	3. Yazılımın okullara açılmasını sağlar.			
	4. Yazılımın işleyişini kontrol eder.			
	5. Yazılımda okulların her türlü bilgisinin(künye, e-okul, İKS göstergeleri vb.) uyumluluğunu kontrol eder.			
	6. Yazılımın iller bazında destek personel ve süreçlerini belirler. Bakanlık Merkez İKS Çalışma Ekibine bildirir.			
	7. Raporlama planını hazırlar.			
Uygulama	8. Yazılımın kullanılmasını ve sorunların anında çözümlenmesini sağlar.			
	9. Bakanlık Merkez İKS Çalışma Ekibi ve il destek ekipleri ile sürekli işbirliğinde bulunur.			
İzleme	10. Uygulamayı izleme planı kontrol çizelgesi bağlamında izler.			
	11. Bakanlık Merkez İKS Çalışma Ekibine ile sorunların çözümünde uyguladığı teknik ve yöntemleri sürekli paylaşır.			
Raporlama	12. Bakanlık Merkez İKS Çalışma Ekibine ve TDE işbirliğinde İKS Uygulamasının raporlama planını hazırlar.			
	13. Toplanan verileri, geçerlik ve güvenilirliklerini belirlemek için TDE' ne gönderir.			
	14. TDE' nin önerileri doğrultusunda, Bakanlık Merkez İKS Çalışma Ekibinin işbirliği ile Raporlamanın, "Performans Girdileri" ve "Algılanan Kalite" temelinde; a. Okul düzeyinde, b. İlçe düzeyinde, c. İl düzeyinde, d. Ülke düzeyinde			

	Yazılmasını sağlar.			
	15. Mevcut durum göstergelerinin; a. Okul düzeyinde, b. İlçe düzeyinde, c. İl düzeyinde, d. Ülke düzeyinde Sorgulanmasına ve/veya raporlanmasına ilişkin çıktılarının yazılmasını sağlar.			
Değerlendirme	16.İKS yazılımının iç tutarlılığını, uygulanabilirliğini, kullanılabilirliğini değerlendirir.			
	17.İKS yazılımının işleyişini değerlendirir.			
	18.İKS yazılımı ile e-okul ve diğer künye bilgilerinin uyumunun sağlanacağı öneriler oluşturur.			
	19.İKS yazılımının geliştirilmesine ilişkin önerileri hazırlar ve İGM ne iletir.			